

“การพัฒนาระยะต่อไปตามภูมิภาคทางภูมิศาสตร์ และภูมิภาคทางสังคมศาสตร์ในสังคมวิทยา ภูมิภาค ตามสังคมวิทยา คือ นิสัยใจคอของคนเราจะไปบังคับให้คนคิด อย่างอื่นไม่ได้ เราต้องแนะนำ เราเข้าไปช่วย โดยที่จะคิดให้เขา เข้ากับเราไม่ได้ แต่ถ้าเราเข้าไปแล้ว เราเข้าไปดูว่าเขาต้องการ อะไรจริงๆ แล้วก็อธิบายให้เขาเข้าใจหลักการของการพัฒนานี้ ก็จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง”

พระราชดำรัสในพระราชบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

หนังสือหลักการ ทรวงงาน ตำบล

"ภูมิสังคม"

บุญช่วยราชภรณ์ ประกาศไกล ไปทั่วหล้า
 ก้องพระสมทากธุดา อับยั้งใหญ่
 งามพิสุทธิ์ มนุษย์หนึ่ง ชึ่งน้ำพระทัย
 ทรงห่วงใย "ลูก" ท้ว ทูกรวิฑน
 ทุกยาตรย่าง ทรวงวาง ทางกลายทูกษ์
 เพียรสร้างสุข สมตุล เกื้อกูลผล
 กว่าสามพัน โครงการ ประสาน "คน"
 ทรงอดทน มีทรงข้อ ธาราขการ
 พระราชดำริ ตรีถ้วถ ล้วถลาระ
 ยึดราชธรรม นำธรรมะ มาเป็ฐฐาน
 "ภูมิสังคม" ดึงประจักษ์ หลักทรวงงาน
 ถ้วทูกตำบล การพัฒนา ชักถาวร
 "...ต้องเป็นไป ตามภูมิประเทศ
 ทางภูมิศาสตร์..." ทรงเมตตาสีบสอ
 "...ในสังคมวิทยา..." ทรงอาทร
 ใหรู้ก่อน ความต้องการ ตำบลผู้รับ
 "...การพัฒนา นี้ก็จะ เกิดประโยชน์..."
 ละส่วนโทษ เข้ากันได้ ใหรู้ปรับ
 "...นิสัยใจคอ ของคนเรา..." อย่างบังคับ
 ความแตกต่าง วัฒนธรรมนับ เป็นสำคัญ
 "...อธิบาย ใ้เขา เข้าใจหลักการ..."
 "...เข้าไปช่วย..." ประสาน งานสร้างสรรค์
 "ภูมิสังคม" งดงาม ความสัมพันธ์
 น้อมอภิวันท์ "พระภูมิพล" สานผลเอย

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ
 ข้าพระพุทธเจ้า สำนักงาน กปร.

พลตรีหญิง อุษณีย์ เกษมสันต์ ณ อยุธา ประพันธ์

วารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๓ ประจำเดือน กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๕๘

บทบรรณาธิการ

๔

พระราชกรณียกิจ

๕

เกิดพระเกียรติ : ภูมิสังคมกับแนวพระราชดำริ

๑๓

พระเกียรติเกริกไกร

๑๔

บทความพิเศษ : การพัฒนาตามภูมิสังคม

๒๐

ในความทรงจำ : ทำงานด้วยใจ ด้วยความศรัทธาใน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

๒๗

ท่องเที่ยวเชิงพัฒนา : ท่องเมืองนา-ยก

๓๔

แนะนำโครงการ : โครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำลำพันชาดน้อยฯ จังหวัดอุดรธานี

๓๙

ประชาสัมพันธ์ : พลิกฟื้นคืนธรรมชาติ เพื่อชีวิตเกษตรกรไทย

๔๔

ขยายผลตามแนวพระราชดำริ : วันที่ธงชัยพลีบบนทิวดอย กับสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูง

๕๑

ผลงานวิจัย : การพัฒนาพลังงานทดแทน จากปาล์มน้ำมัน

๕๖

สาระน่ารู้ : หน่วยงานใน...สำนักพระราชวัง กับ สำนักราชเลขาธิการ

๖๒

จดหมายจากผู้อ่าน

๖๕

ความเคลื่อนไหว

๖๖

ขณะนี้ชาวไทยเราทราบกันดีแล้วว่าในปี ๒๕๔๙ นี้จะเป็นปีที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ปี ๖๐ปีที่ทรงงานหนักเพื่อ “ประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” พระราชกรณียกิจต่างๆ ที่ได้ปรากฏออกมาอย่างมากมายสุดที่จะพรรณนา โดยเฉพาะทางด้านการพัฒนาเพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และสามารถอยู่ได้ด้วยพึ่งตนเอง เวลานี้ได้เกิดผลเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนแล้วว่า ผู้ที่เป็นประชาชนตามเป้าหมายของโครงการฯ ได้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามลำดับ ทั้งนี้ก็เพราะพระปรีชาสามารถด้านการพัฒนา ทรงทราบข้อมูลเกี่ยวกับประชาชนและสภาพภูมิสังคมของประเทศเป็นอย่างดี และได้เสด็จไปทรงเยี่ยมประชาชนในพื้นที่ทุกภูมิภาค ตั้งแต่เสด็จขึ้นเถลิงถวัลย์ราชสมบัติอย่างต่อเนื่อง จนปัจจุบัน ทำให้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ทรงยึดหลักการพัฒนาด้านสภาพภูมิศาสตร์สังคมเป็นสำคัญ ได้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ

หลักการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่สำคัญยิ่งหลักการหนึ่งคือ “การพัฒนาจะต้องเป็นไปตามภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์ และภูมิประเทศทางสังคม” เป็นหลักการสำคัญอย่างไร ท่านจะทราบได้จากวารสารฯ ฉบับนี้ว่า โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริแต่ละโครงการที่พระราชทานพระราชดำริให้ดำเนินการนั้น สอดคล้องกับสภาพภูมิศาสตร์ และภูมิสังคม อย่างไร ซึ่งคณะบรรณาธิการได้รับเกียรติจากนายมนูญ มุกข์ประดิษฐ์ อดีตนายก อบจ. ได้กรุณาร้อยเรียงอักษรให้ผู้อ่านได้ทราบถึง “ภูมิสังคม - กับแนวพระราชดำริ” ผลจากการพัฒนาด้านภูมิศาสตร์สังคม ทำให้ประชาชนน้ำใส ดั่งตัวอย่างที่ได้เห็นจากเกษตรกรผู้พลิกฟื้นคืนธรรมชาติกลับมาหล่อเลี้ยงชีวิตอีกครั้งอย่างไร และด้วยพระปรีชาสามารถในการพัฒนาแหล่งน้ำเขื่อนคลองท่าด่านอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนครนายก ได้มีการก่อสร้างเสร็จ จนสามารถเก็บกักน้ำได้แล้ว เกษตรกรก็จะได้น้ำเพื่อการเกษตรเพิ่มขึ้น และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามอย่างไร ท่านหาความรู้ได้จากวารสารฯ ฉบับนี้ พร้อมด้วยคอลัมน์ประจำซึ่งมีอย่างครบถ้วน

สำหรับวารสารฯ ฉบับต่อไปเป็นฉบับที่คอลัมน์ต่างๆ ประกอบด้วยเนื้อหาที่ทำให้ผู้อ่านได้รู้จักกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและประชาชนที่ได้รับผลจนสามารถ “พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน” อย่าลืมหันกลับไปด้วย

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

เสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานไปประทับแรม ณ พระตำหนัก ทักษิณราชนิเวศน์ จังหวัดนราธิวาส
พร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี

ระหว่างวันที่ ๒๖ กันยายน-ตุลาคม ๒๕๕๘ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานไปประทับแรม ณ พระตำหนัก ทักษิณราชนิเวศน์ จังหวัดนราธิวาส พร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี เพื่อทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของราษฎรในเขตพื้นที่ภาคใต้ ซึ่งราษฎรส่วนใหญ่มีฐานะยากจน พร้อมทั้งได้พระราชทานพระราชดำริให้ความช่วยเหลือแก่ราษฎรในเรื่องการเกษตร ปศุสัตว์ การพัฒนาแหล่งน้ำ รวมทั้งการพัฒนาอาชีพ โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

เมื่อวันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๔๘ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี เสด็จฯ ไปยังโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ บ้านรอดันมาตุ หมู่ที่ ๗ ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส เพื่อทอดพระเนตรกิจกรรมการดำเนินงาน และเยี่ยมราษฎรสมาชิกโครงการฯ

โครงการฟาร์มตัวอย่างฯ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จัดตั้งขึ้นตามแนวพระราชดำรินในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เมื่อวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๔๗ ให้หน่วยงานราชการต่าง ๆ ดำเนินการช่วยเหลือครอบครัวเจ้าหน้าที่และประชาชนที่ประสบเคราะห์กรรมจากการกระทำของผู้ก่อความไม่สงบใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยให้จัดตั้งโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและฟาร์มตัวอย่างฯ ในพื้นที่ ๖๓๒ ไร่ มีราษฎรจำนวน ๑๓๖ ราย โดยแบ่งเป็นพื้นที่โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ๓๐๐ ไร่ จำนวน ๑๕๐ แปลง ๆ ละ ๒ ไร่ และโครงการฟาร์มตัวอย่างจำนวน ๓๓๒ ไร่ ซึ่งในปี ๒๕๔๘ สำนักงาน กปร. ได้ให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการก่อสร้างระบบโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ ถนน ไฟฟ้า ระบบส่งน้ำ ส่งเสริมกิจกรรมด้านการเกษตร อาทิ การปลูกพืชผัก ปศุสัตว์ ประมง เป็นต้น

วันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๔๘ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี เสด็จฯ ไปยังโครงการหมู่บ้านปศุสัตว์ - เกษตรมูโนะ ตำบลโฆษิต อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส เพื่อเยี่ยมราษฎรและทรงงานด้านศิลปาชีพ

โครงการหมู่บ้านปศุสัตว์ - เกษตรมูโนะ เป็นศูนย์สาขาที่ ๓ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริน จังหวัดนราธิวาส ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้พระราชทานพระราชดำรินให้จัดตั้งขึ้นเมื่อปี ๒๕๒๖ เพื่อให้ความช่วยเหลืออาสาสมัครที่ปลดประจำการ และราษฎรที่ประสงค์จะทำการเกษตรแต่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง โดยได้รับการจัดสรรที่ดินให้ครอบครัวละ ๑๕ ไร่ ปัจจุบันหมู่บ้านปศุสัตว์ - เกษตรมูโนะ มีราษฎรเข้าเป็นสมาชิก ๓๗ ครอบครัว ๑๕๘ คน มีพื้นที่โครงการจำนวน ๑,๕๐๐ ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่สำหรับงานกิจกรรมด้านปศุสัตว์ เลี้ยงแพะ โคเนื้อ ไก่ เป็ดพันธุ์พื้นเมือง ด้านการเกษตร ส่งเสริมการปลูกพืชไร่ พืชสวน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ราษฎรได้ประกอบอาชีพ และสร้างรายได้ให้กับครอบครัว

วันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๔๘ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ ไปยังโครงการฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ บ้านครองชีพ ตำบลนาปะขอ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง เพื่อทรงติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานโครงการฯ และทอดพระเนตรกิจกรรมต่าง ๆ ภายในฟาร์มตัวอย่างฯ ในการนี้ได้พระราชทานพระราชดำริกับนายสุวัฒน์ เทพอารักษ์ ที่ปรึกษาด้านการประสานงานโครงการ สำนักงาน กปร. และนายเทอดศักดิ์ บุญยจร วิศวกรใหญ่ด้านการวางแผนโครงการ กรมชลประทาน และผู้ที่เกี่ยวข้อง สรุปความดังนี้

๑. ฟาร์มตัวอย่างที่จังหวัดพัทลุง ปัจจุบันประสบความสำเร็จ แต่ควรพิจารณาทดลองเพาะพันธุ์นกกระจอกเทศด้วย...
๒. ชักชวนชาวกรุงเทพฯ ให้มาดูการทำนาข้าวสังข์หยดที่จังหวัดพัทลุง เพื่อที่จะทำให้ได้รับความสนใจและขายของได้มากขึ้น...
๓. ควรหาพันธุ์ชมพูโบราณ ชมพู่มะเหมี่ยว มะม่วงเบา กระท้อน ทับทิม มาลองปลูก เพราะมีรสชาติดี...
๔. ควรพิจารณาหาที่เก็บน้ำฝนให้มากขึ้น เพราะน้ำจืดมีความสำคัญ ถ้าสามารถเก็บน้ำฝนไว้ได้มาก ราษฎรก็จะสามารถใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น...

วันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๔๘ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ ไปยังวัดพระพุทธรูป ตำบลพร่อน อำเภอดงตาล จังหวัดนครราชสีมา เพื่อทรงนมัสการพระสงฆ์ ถวายจตุปัจจัยไทยธรรมแด่พระสงฆ์ และทรงเยี่ยมราษฎรที่มาเฝ้าฯ รับเสด็จ

วันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๔๘ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ ไปยังบ้านโตะโมะ หมู่ที่ ๓ ตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส เพื่อทรงนมัสการพระสงฆ์ ถวายจตุปัจจัยไทยธรรมแด่พระสงฆ์ และทรงงานด้านศิลปาชีพ ในการนี้ได้พระราชทานพระราชดำริกับนายสหัส บุญญาวิวัฒน์ ผู้ช่วยเลขาธิการพระราชวัง ฝ่ายกิจกรรมพิเศษ นายเทอดศักดิ์ บุญยจร วิศวกรใหญ่ฯ กรมชลประทาน ม.ล.จิรพันธุ์ ทวีวงศ์ ผู้อำนวยการกลุ่มประสานงานโครงการ ๔ สำนักงาน กปร. สรุปความว่า

ให้พิจารณาหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาน้ำในอ่างเก็บน้ำบ้านเล็กในป่าใหญ่ เนื่องจากน้ำมีสนิมและมีกลิ่นโคลน ทำให้ราษฎรหมู่บ้านศิลปาชีพสุคิริน (บ้านเล็กในป่าใหญ่) ไม่สามารถนำน้ำมาใช้อุปโภค-บริโภคได้

วันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๔๘ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ ไปยังโครงการฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ บ้านโคกไร่ใหญ่ หมู่ที่ ๕ ตำบลสุไหงปาดี อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส เพื่อทอดพระเนตรการดำเนินงานของโครงการ อาทิ โรงเพาะเห็ด ประมง ปศุสัตว์ แปลงปลูกพืชและสวนรวบรวมพันธุ์ไม้ป่า ๖๐ พรรษามหาราชินี ในการนี้ได้พระราชทานพระราชดำริกับข้าราชการที่เกี่ยวข้องให้ดำเนินงานโครงการฟาร์มตัวอย่างบ้านป่าไผ่ ตำบลตันหยงลิมอ อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส เพื่อช่วยเหลือราษฎรที่ได้รับความเดือดร้อนต่อไป

โอกาสเดียวกันนี้ เมื่อวันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๔๘ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จฯ ไปยังมัธยมวิบูลย์วิทยาลัย บ้านเขาตันหยง ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ซึ่งเป็นที่ตั้งของศูนย์ปฏิบัติการประจำตำบลบ้านเขาตันหยง เพื่อให้ความช่วยเหลือและรับเรื่องแก้ไขปัญหาของราษฎร ในการนี้ได้พระราชทานพระราชดำริกับคณะเจ้าหน้าที่ศูนย์ปฏิบัติการประจำตำบล สรุปความว่า

หน่วยงานราชการและหมู่บ้านควรมีเจ้าหน้าที่ดูแลรับผิดชอบร่วมกันในหมู่บ้าน

จากนั้นเสด็จฯ ไปยังสหกรณ์บ้านเขาตันหยง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อทอดพระเนตรกิจกรรมการดำเนินงานของสหกรณ์บ้านเขาตันหยง ในการนี้ได้พระราชทานพระราชดำริ ณ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กฯ สรุปความว่า **ควรติดมุ้งเพื่อป้องกันแมลงเวลาทำครัว**

ต่อมาเสด็จฯ ไปยังโรงเรียนบ้านบางมะนาว หมู่ที่ ๑ ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ได้พระราชทานพระราชดำริกับนายกิตติ ชันฉมิตร ผู้อำนวยการโครงการส่วนพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และนางพิสมัย หลัดเกลี้ยง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านบางมะนาว สรุปความว่า

ควรมีการแก้ไขเรื่องน้ำเสีย แหล่งบำบัดน้ำเสียและกำจัดขยะให้ถูกสุขอนามัย

พร้อมกันนี้ได้เสด็จฯ ไปยังศูนย์พัฒนาเด็กเล็กฯ บ้านบางมะนาว ได้พระราชทานพระราชดำริกับนายบุญณรงค์ ธานีรัตน์ ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สรุปความว่า

เนื่องจากน้ำมันแพง ศูนย์ฯ ควรสอนชาวบ้านให้ชาวบ้านมาเรียนรู้เกี่ยวกับไบโอดีเซล และควรขยายการผลิตและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตไบโอดีเซล

จากนั้นเสด็จฯ ไปยังโรงเรียนนราสิกขาลัย อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส เพื่อทอดพระเนตรการแสดงดนตรี ห้องเรียนแบบการก่อสร้างอาคารห้องสมุดเฉลิมพระเกียรติและการขับร้องเพลงของนักเรียนที่พิการ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ไปทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจ ณ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

เมื่อวันพุธที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๘ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ไปยังโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า จังหวัดนครนายก เพื่อทอดพระเนตรการจัดเตรียมแปลงทดสอบการปลูกพืชทดแทนการใช้พลังงานน้ำมัน ภายในโรงเรียนนายร้อยฯ จำนวน ๑๐ ไร่ ประกอบด้วยแปลงปลูกสับดำ จำนวน ๕ ไร่ และแปลงปลูกปาล์มน้ำมัน จำนวน ๕ ไร่ ในโอกาสนี้ได้ทรงปลูกต้นสับดำและต้นปาล์มน้ำมัน

จากนั้นเสด็จฯ ไปยังแปลงสาธิตการเกษตรโครงการทำนาในพื้นที่ว่างเปล่าอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมีนายสุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา นายปานเทพ กล้าณรงค์ราญ เลขาธิการ กปร. ผู้ว่าราชการจังหวัดนครนายก และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เฝ้าฯ รับเสด็จ

ในการนี้ นายสุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ได้กราบบังคมทูลรายงานผลการดำเนินงานในแปลงนาสาธิตการเกษตร โครงการทำนาในพื้นที่ว่างเปล่า โดยหลังจากที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จ มาทรงเกี่ยวข้าวเมื่อวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ ในแปลงนาสาธิตการเกษตรแปลงที่ ๑ ได้ผลผลิตข้าวพันธุ์สุพรรณบุรี ๑ โดยเฉลี่ยจำนวน ๕๙๐ กิโลกรัมต่อไร่ และในแปลงนาสาธิตการเกษตรที่ ๒ ซึ่งทำการไถกลบด้วยต้นโสนแอฟริกันและรดน้ำหมักชีวภาพเพื่อเร่งการย่อยสลายอินทรีย์วัตถุในดิน ได้ผลผลิตข้าวพันธุ์สุพรรณบุรี ๑ จำนวน ๕๗๐ กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งหลังจากเก็บเกี่ยวข้าว ศูนย์วิจัยข้าวปทุมธานีได้ไถต่อซังข้าวและใส่ปุ๋ยคอกเพื่อปลูกพืชชนิดต่างๆ เช่น ข้าวโพด ถั่วเหลือง ถั่วเขียว เพื่อปรับปรุงดินและนำผลผลิตที่ได้แจกจ่ายแก่เกษตรกรและนักเรียนนายร้อยฯ ต่อไป

จากนั้น เสด็จฯ ไปทรงดำเนิน ณ แปลงนาสาธิตการเกษตรที่ ๑ ซึ่งในปีนี้นักศูนย์วิจัยข้าวปทุมธานีได้จัดเตรียมกล้าข้าวพันธุ์ปทุมธานี ๑ เพื่อทรงใช้ในการดำนาพร้อมกับข้าราชการ เจ้าหน้าที่ เกษตรกรและนักเรียนนายร้อยฯ ก่อนเสด็จฯ กลับได้ทอดพระเนตรแปลงพืชผักสวนครัว ในโอกาสนี้ ผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ได้กราบบังคมทูลแนวทางการดำเนินงานโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งจะได้ดำเนินการปรับปรุงและขยายพื้นที่สาธิตการเกษตรต่อไป 🌱

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน
ในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และชุมพร

ระหว่างวันที่ ๑๘ - ๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๘ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ไปทรงติดตามความก้าวหน้าและตรวจเยี่ยมการดำเนินงานโครงการตามพระราชดำริของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จังหวัดสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และชุมพร โดยมีนายสุวัฒน์ เทพอารักษ์ ที่ปรึกษาด้านการประสานงานโครงการฯ พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่สำนักงาน กปร. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเฝ้าฯ รับเสด็จ โดยมีรายละเอียดดังนี้

วันพฤหัสบดีที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๕๘ เสด็จฯ ไปยังโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านยูงงาม หมู่ที่ ๕ ตำบลบางขัน จังหวัดนครศรีธรรมราช ในการนี้ ได้มีกระแสพระราชดำรัสกับครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านยูงงาม และเจ้าหน้าที่โครงการฯ ความว่า

“ให้ติดตามดูแลนักเรียนที่ไปเรียนต่อ ปวช. หรือมหาวิทยาลัย ว่าถ้าเรียนไม่ไหว ให้พิจารณาให้ความช่วยเหลือ”

จากนั้นเสด็จฯ ไปยังโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านไร่ยาว หมู่ที่ ๖ ตำบลบางขัน จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อทอดพระเนตรการดำเนินงานด้านต่างๆ ของโรงเรียนและทรงปล่อยปลาจำนวน ๒,๐๐๐ ตัว ลงในบ่อเลี้ยงปลา เพื่อให้นักเรียนได้มีอาหารโปรตีนไว้บริโภค

วันศุกร์ที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๔๘ เสด็จฯ ไปยังโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านสวนเพชร หมู่ที่ ๑๕ ตำบลละแม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ในการนี้ ได้มีกระแสพระราชดำรัสกับครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านสวนเพชร และเจ้าหน้าที่โครงการฯ ความว่า

“นักเรียนในพระราชทานเคราะห์ลาออกจากคัน ๓ คน มีเด็กเป็นโรคผิวหนัง ๑ คน ให้ติดตามดูแลรักษา อาจจะทำให้เรียนการศึกษานอกโรงเรียนตามความสมัครใจ ส่วนอีก ๒ คน เป็นเด็กที่อยู่โรงเรียนประจำไม่ได้ให้ถามดู เพื่อให้อยู่โรงเรียนใกล้เคียง”

ต่อมาเสด็จฯ ไปยังโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสิริราษฎร์ประดิษฐ์ หมู่ที่ ๑๖ บ้านสระขาว ตำบลละแม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ได้พระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมของโรงเรียนสรุปความว่า

“ให้โรงเรียนหาพื้นที่ปลูกปาล์มให้ความรู้เกี่ยวกับการตัดพันธุ์ การปลูกปาล์ม การเก็บผลผลิตและการดูแลรักษาแก่นักเรียน โดยจัดเป็นหลักสูตรท้องถิ่น

ให้แก่นักเรียนในโรงเรียน”

จากนั้นเสด็จฯ ไปยังโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านห้วยเหมือง หมู่ที่ ๑๓ ตำบลนาขาน อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร และโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านดอนสามัคคี หมู่ที่ ๑๓ ตำบลครน อำเภอสวี จังหวัดชุมพร เพื่อทอดพระเนตรการดำเนินงานด้านต่างๆ ของโรงเรียน

ภูมิสังคมกับแนวพระราชดำริ

มณญ มุกข์ประดิษฐ์ *

ปัจจุบัน ได้มีการพูด การคิด และการทำในเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนกันมาก เดิมทีการพัฒนาของประเทศไทย คือการเน้นเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจแต่ประการเดียว และการพัฒนาในรูปแบบนี้ทำไปนานเข้าผู้คนก็เริ่มตระหนักกันว่า การพัฒนาที่มุ่งเห็นที่ตัวเลขการจำเริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยไม่เคยคำนึงถึงเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องนั้นมีผลข้างเคียงที่ไม่พึงประสงค์นานัปการ ยกตัวอย่างเช่น ทรัพยากรธรรมชาติทุกด้านถูกใช้ไปอย่างฟุ่มเฟือย โดยไม่คิดถึงผลกระทบทางนิเวศวิทยา คุณภาพชีวิตของทั้งพืชและสัตว์ รวมถึงตัวมนุษย์เองด้วย ทำให้มีการสรุปกันว่า ผลการพัฒนาที่ผ่านมจนถึงปัจจุบันไม่ยั่งยืน เพราะการพัฒนานั้นขาดความสมดุล ระหว่างเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

ดังนั้น กระแสของการพัฒนายุคใหม่ก็คือการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่ยืนอยู่บนความพอดีและมีดุลยภาพ มีผู้ให้นิยามการพัฒนาในรูปแบบใหม่นี้แตกต่างกันไป แต่ก็พอสรุปได้ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่การพัฒนาที่มีดุลยภาพระหว่างมิติทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูลกัน เพื่อความอยู่ดีมีสุขของประชาชน ที่ยืนยาวต่อไปในอนาคต

* กรรมการและรองเลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา อดีตเลขาธิการ กปร

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงงานหลากหลายเพื่อพัฒนาประเทศและยกระดับคุณภาพชีวิตของพสกนิกรให้ดีขึ้น อย่างน้อยก็ให้อยู่ในระดับที่พอรับได้และพออยู่-พอกิน สมกับที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์และอยู่ในแผ่นดินไทย แผ่นดินไทยซึ่งครั้งหนึ่งเคยเป็นอยู่ข้าว-อยู่น้ำ อันอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรและพืชพันธุ์ธัญญาหาร แต่การเร่งรัดพัฒนาตามแนวคิดและทฤษฎีทางตะวันตกในยุคหนึ่ง ทำให้เกิดผลข้างเคียงของการพัฒนา ทำให้ต้องมาคิดถึงเรื่อง “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ที่พระองค์ทรงดำเนินการมานานแล้วกว่า ๕ ทศวรรษ และกล่าวได้ว่าทรงดำเนินการมาก่อนที่จะมีผู้ใดคำนึงถึงเรื่อง “ความยั่งยืน” ด้วยซ้ำไป

ภูมิสังคมกับแนวพระราชดำริ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเน้นเสมอว่า การพัฒนาหรือการดำเนินการอะไรก็ตาม ต้องยึดหลักสำคัญคือให้สอดคล้องกับ “ภูมิสังคม” ซึ่งนั่นก็คือการพัฒนาโดยยึดหลักสภาพความเป็นจริงของ “ภูมิประเทศ” ทั้งในด้านพื้นที่ดิน ด้านสังคมวิทยา ด้านลักษณะนิสัยประจำถิ่น คือนิสัยใจคอความเคยชิน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อและหลักศาสนา เป็นต้น และการพัฒนาโดยยึดหลักภูมิสังคมนี้ ก็คือหลักสำคัญยิ่งของการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั่นเอง ดังพระราชกระแสว่า “...การพัฒนาจะต้องเป็นไปตามภูมิประเทศ ทางภูมิศาสตร์และภูมิประเทศทางสังคมศาสตร์ ในสังคมวิทยา ภูมิประเทศตามสังคมวิทยา คือนิสัยใจคอของคนเรา จะไปบังคับให้คนคิดอย่างอื่นไม่ได้ เราต้องแนะนำเราเข้าไปช่วย โดยที่จะคิดให้เขาเข้ากับเราไม่ได้ แต่ถ้าเราเข้าไปแล้ว เราเข้าไปดูว่าเขาต้องการอะไรจริงๆ แล้วก็อธิบายให้เขาเข้าใจ หลักการของการพัฒนาที่ก็จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง...”

จากพระราชกระแสนี้ ทำให้เห็นชัดว่า การพัฒนาตามแนวพระราชดำรินั้น ได้ยึดถือสภาพความเป็นจริงของ “ภูมิประเทศ” และ “ภูมิสังคม” คือ ทั้งในด้านพื้นที่ดิน ด้านสังคมวิทยา ที่เกี่ยวกับนิสัยใจคอ และพื้นฐานทางวัฒนธรรมของคนในพื้นที่เป็นหลัก เป็นการพัฒนาโดยกลมกลืนกับหลักความเป็นจริง และไม่ใช้วิธีการหักทลายเป็นหลัก การพัฒนามุ่งเน้น หรือเร่งรีบเพื่อให้เกิดความเจริญ หรือความเป็น “ทันสมัย” โดยไม่มีรากฐานที่ดีนั้น ย่อมเป็นการพัฒนาตามที่มีรับสั่งว่า “เป็นการพัฒนาตามด้วยกระหายที่จะสร้างของใหม่เพื่อความแปลกใหม่” ซึ่งถือว่าการพัฒนาที่ไม่พึงกระทำ

นอกจากนี้ ยังทรงอธิบายอีกว่า การพัฒนาไม่ใช่การสร้างสิ่งใหม่เพียงอย่างเดียว แต่ยังเป็นการรักษาสิ่งดี ๆ ที่มีอยู่แล้วให้คงอยู่ด้วย ดังพระราชกระแสว่า “...นอกจากการสร้างสิ่งใหม่แล้ว ยังมีการรักษาความเจริญที่มีอยู่แล้วอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งเป็นภาระสำคัญเหมือนกัน ทุกคนจะละเลยมิได้...” และอีกตอนหนึ่งที่ว่า “...การพัฒนาไม่ใช่การล้มล้างของเก่า ตรงกันข้าม การล้มล้างของเก่าอาจนำไปสู่การชะงักงันได้ อีกทั้งการล้มล้างด้วยวิธีการรุนแรงยังทำให้เกิดความปั่นป่วนและร้าวฉานแก่ประเทศได้...”

เท่าที่รวบรวมพระราชกระแสเกี่ยวกับการพัฒนามาแสดงไว้นี้ ก็เพื่อให้เห็นว่า การพัฒนาตามแนวพระราชดำริ คือ การพัฒนาที่สอดคล้องกับภูมิสังคมและยึดภูมิสังคมเป็นหลักในการดำเนินการนั่นเอง

การพัฒนามาบนหลักของภูมิสังคม

ดังกล่าวแล้วเบื้องต้นว่า การพัฒนาในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้นจะเน้นการยึดถือสภาพตามความเป็นจริงของภูมิประเทศ ทั้งในด้านพื้นที่ดิน ด้านสังคมวิทยา และด้านวัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนปัจจัยที่เกี่ยวกับนิสัยใจคอ และอริยาศัยของคนในพื้นที่พัฒนาเป็นหลัก โดยทรงเน้นเสมอว่า จะพัฒนาอะไรหรือจะทำการใดนั้น ขอให้ยึดหลักสำคัญคือ การทำให้สอดคล้องกับ “ภูมิสังคม” เป็นหลัก

“ภูมิสังคม” มีขอบเขตกว้างขวางและมีความหมายอย่างไร มีผู้รู้ให้อรรถาธิบายว่า

ภูมิ หมายความว่าถึง ลักษณะของภูมิประเทศ ซึ่งก็คือสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบๆ ตัวเรานั้นเอง พุดแบบชาวบ้านก็คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ นั้นเอง เพราะสภาพภูมิประเทศในแต่ละภูมิภาคนั้น แตกต่างกันไปมาก ตัวอย่างเช่น อุณหภูมิความหนาวร้อน ความแห้งแล้งและชุ่มฉ่ำแตกต่างกันไป อย่างในประเทศไทย ภาคเหนือส่วนใหญ่เป็นภูเขา ทางใต้เป็นพื้นที่พรุ ภาคกลางเป็นที่ราบลุ่ม ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นที่ราบสูงแห้งแล้งในบางส่วน เป็นต้น

สังคม คือสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม จารีตประเพณี วิถีชีวิต แนวคิดทัศนคติ ที่แตกต่างกันและอยู่ล้อมรอบผู้คนที่มีชีวิตอยู่ในพื้นที่นั้น นักวางแผนพัฒนาจะต้องไม่ประเมินหรือคาดการณ์ว่าผู้คนในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งจะมีวัฒนธรรม ค่านิยม และการชอบหรือไม่ชอบสิ่งใดเหมือนกันไปหมด เป็นบรรทัดฐาน เราจะต้องไม่ไปตัดสินใจแทนเขาในเรื่องของความ ต้องการและความพึงพอใจตามแนวคิดที่ผูกพันอยู่กับเรา

ดังนั้น แนวคิดในการพัฒนาจึงต้องคำนึงถึงหลัก ๒ ประการนี้ เป็นสำคัญ อย่าได้ไปแปรเปลี่ยนสภาพ ทั้งของผู้คนในพื้นที่และภูมิประเทศตรงนั้นให้เสียไปจากสภาพเดิมเป็นประการสำคัญ

ขั้นตอน - ความสำคัญก่อนหลัง - และการรักษาสภาพเดิมไว้

การพัฒนาโดยยึดหลัก “ภูมิสังคม” นั้น จะต้องยึดหลักขั้นตอนของการดำเนินการว่า ทุกอย่างต้องเป็นไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป จนสภาพแวดล้อมทุกอย่างพร้อมลงตัว ดังเช่น ทฤษฎีของการ “ระเบิดจากข้างใน” ซึ่งก็คือ ความพร้อมของทุกคนในสังคมนั้น ซึ่งจะเป็นแรงผลักดันและพลังในการร่วมกันคิดร่วมกันทำในสิ่งที่ทุกคนเห็นว่าเป็นปัญหาและจะต้องพัฒนาให้ก่อประโยชน์สุขแก่ส่วนรวมในสังคมนั้น และเมื่อพัฒนาสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้เองแล้ว จึงค่อยขยายการดำเนินงานออกสู่สังคมภายนอก

มีเหตุการณ์ในเรื่องของ “ความพร้อม” ที่น่าสนใจและสะท้อนให้เห็นปรัชญาและแนวคิดของพระองค์ในเรื่องของการพัฒนาอยู่เรื่องหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นนานมาแล้ว ในกรณีโครงการพัฒนาพื้นที่หุบกระพง ซึ่งเป็นโครงการแรกๆ ของโครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมีพระราชกระแสว่า “...ห้ามหน่วยราชการ นำเครื่องจักรกลเข้าไปดำเนินการเร็วนัก เพราะว่า ถ้าหากนำเครื่องจักรกล (เช่นรถไถ) เข้าไปดำเนินการแล้ว ชาวบ้านจะทิ้งจอบ ทิ้งเสียม และจะใช้ไม่เป็นและเขาจะช่วยตัวเองไม่ได้ในระยะยาว...”

ส่วนในเรื่องของความสำคัญ ก่อนหลังว่า อะไรเป็นเรื่องเร่งด่วนหรือ ไม่เร่งด่วนนั้น มีพระราชดำรัสคราวหนึ่งว่า **“การพัฒนาประเทศจะต้องพิจารณาและวินิจฉัยให้รอบคอบว่า อะไรเป็นเรื่องเร่งด่วน ที่ควรทำก่อน และอะไรที่ยังไม่ควรทำ”** ทรงยกตัวอย่างการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรหมู่บ้านหนึ่ง ที่จังหวัดสุโขทัย มีราษฎรเข้ามากราบบังคมทูลขอให้พัฒนาถนนลูกรัง ซึ่งมีฝุ่นมาก ให้เป็นถนนลาดยาง เพื่อการสัญจรไปมา ซึ่งทรงมองเห็นว่ามีสิ่งทีเร่งด่วนกว่า คือแหล่งน้ำเพื่อที่จะได้มีแหล่งเก็บกักน้ำไว้เพาะปลูกได้ตลอดปี เกษตรกรสามารถทำนาและปลูกพืชหมุนเวียน ทำให้รายได้เพิ่มมากขึ้น ๒-๓ เท่า ส่วนการพัฒนาถนนคงจะกระทำได้ง่ายในลำดับถัดไป

“...ก็เลยถามเขาว่า พวกเราชอบกินอะไร ชอบกินข้าวหรือชอบกินฝู่น เขาก็บอกว่าชอบกินข้าว ถ้าชอบกินข้าวก็สมควรที่จะพัฒนาให้มีข้าวมากขึ้น ให้มีรายได้ เมื่อกินข้าวได้แล้ว และมีรายได้มากขึ้น การรุดยางพัฒนาถนนก็จะเป็นเรื่องเล็ก ง่ายมาก เขาก็พอเข้าใจ...”

ตัวอย่างที่ยกมาให้เห็นเพียงสังเขปนี้ แสดงให้เห็นเด่นชัดถึงแนวคิดและปรัชญาการพัฒนาขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงเน้นและให้ความสำคัญของการพัฒนาที่มีได้ **“ร้อยทั้ง”** คุณค่าและสิ่งสำคัญเดิมที่ควรอนุรักษ์ไว้ และการพัฒนาที่เป็นขั้นตอนอย่างการ **“ค่อยเป็นค่อยไป”** โดยไม่กระทบต่อความสามารถและศักยภาพของประชาชนในท้องถิ่น ในการปรับตัวรับสภาวะที่เปลี่ยนแปลงใหม่ๆ

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่สามารถยกขึ้นเป็นตัวอย่าง และเป็นต้นแบบของการพัฒนาที่ยึดหลัก **“ภูมิสังคม”** อย่างเด่นชัดอีกตัวอย่างหนึ่งก็คือ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริให้ทำงานกันอย่างเป็นบูรณาการและยึดหลัก **“ภูมิสังคม”** เป็นหลัก โดยทรงจำลองพื้นที่ซึ่งมีลักษณะจำเพาะและเฉพาะของแต่ละภูมิภาคไว้สำหรับพัฒนาให้เป็นศูนย์บริการเบ็ดเสร็จสำหรับเกษตรกร ซึ่งถือเป็นมิติใหม่ของการบริหารงานร่วมกันอย่างไม่แบ่งแยก เฉพาะส่วนอย่างที่เคยทำกันในอดีต นอกจากนี้ยังสาธิตวิธีแก้ปัญหา ไม่ว่าจะป็นด้านกายภาพ ด้านวิชาการเกษตร ด้านแหล่งน้ำ ป่าไม้ ตลอดจนด้านสังคม ให้ประชาชนสามารถที่จะนำไปประยุกต์ใช้และเป็นพื้นฐานของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองได้ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริดังกล่าวมีอยู่ทุกภูมิภาคทั่วประเทศไทย คือ

ปี ๒๕๔๖ โครงการตั้งถิ่นฐานมนุษย์แห่งสหประชาชาติ (United Nations Human Settlement Programme : UN-HABITAT) กรุงไนโรบี สาธารณรัฐเคนยา ได้ประกาศ ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัล UN-HABITAT Scroll of Honour Award (Special Citation) แต่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสวันตั้งถิ่นฐานโลก (World Habitat Day) และเมื่อ วันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระบรมราชโองาสให้ นางแอนนา คาจุมูโล ทิโบจูกา ผู้อำนวยการบริหารโครงการตั้งถิ่นฐานมนุษย์แห่งสหประชาชาติ เข้าเฝ้าฯ ถวายรางวัล ณ วังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

รางวัล UN-HABITAT Scroll of Honour Award (Special Citation) เป็นรางวัลที่ โครงการตั้งถิ่นฐานมนุษย์แห่งสหประชาชาติ มอบให้แก่บุคคล โครงการ หรือองค์กรที่มีผลงาน ดีเด่นด้านการส่งเสริมการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างแท้จริง โครงการตั้งถิ่นฐานมนุษย์แห่งสหประชาชาติ ได้กล่าวสดุดีเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ว่าทรงมีบทบาทสำคัญในการสร้างถิ่นฐานและสภาพความเป็นอยู่ของชาวไทยทั่วทั้งประเทศ ให้มี ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เป็นที่ประจักษ์แก่สายตาของชาวโลก โดยเฉพาะการพัฒนาด้านแหล่งน้ำของ ประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นด้านการจัดหาน้ำให้กับราษฎรในพื้นที่ที่ขาดแคลน การบำบัดน้ำเสีย การแก้ไขปัญหาหน้าท่วม ซึ่งได้ก่อให้เกิดเป็นโครงการใหญ่ๆ หลายๆ โครงการ ส่งผลประโยชน์ต่อ ประชาชนด้วยกันทั้งสิ้น ในการนี้โครงการตั้งถิ่นฐานมนุษย์แห่งสหประชาชาติ จึงได้ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลนี้แด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อเฉลิมพระเกียรติให้จรรยหายไปทั่วโลก

การพัฒนาตาม ภูมิสังคม

ศรินทร์ย์ บุญทอง *

หลักการพัฒนามาตามแนวพระราชดำริ

วันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๔๙ คือวันที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี เป็นเวลา ๖๐ ปีที่ทรงให้ความสำคัญกับการพัฒนาประเทศ เพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และอยู่ได้ด้วยพึ่งตนเอง ดังจะเห็นได้จากการทรงงานด้านการพัฒนา ตั้งแต่ต้นรัชกาลจนปัจจุบัน การพระราชทานพระราชดำริให้ดำเนินการพัฒนาที่ได้ก็ตาม ความคิดเห็น ความจำเป็นของประชาชนและสภาพ ภูมิศาสตร์ ณ ที่นั้นๆ เป็นเรื่องสำคัญยิ่ง เช่น การสร้างถนนเข้าบ้าน ห้วยมกงล ตำบลหินเหล็กไฟ (ปัจจุบัน คือ ตำบลทับใต้) อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งเป็นโครงการพัฒนาชนบทโครงการแรกที่เกิดขึ้น เมื่อปี ๒๔๙๕ เพราะเมื่อเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมประชาชนบริเวณนั้น เมื่อทรงทราบจากประชาชนว่ามีปัญหาในการขนส่งผลผลิตทางการเกษตร ไปสู่ตลาด จึงได้พระราชทานพระราชดำริให้สร้างถนน และโครงการอันเนื่อง

* ที่ปรึกษาด้านการพัฒนา สำนักงาน กปร.

วารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๓ กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๕๖

มาจากพระราชดำริอื่นๆ ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดมาก็เพราะเมื่อเสด็จฯไปทรงเยี่ยมประชาชนในพื้นที่ ทรงเห็นสภาพภูมิประเทศทั่วทุกท้องถิ่น ทรงรับทราบข้อมูลจากประชาชน เจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่และข้อมูลจากด้านอื่นๆ จึงได้พระราชทานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ล้วนแล้วแต่ทำให้เกิดประโยชน์ในด้านการดำรงชีวิตตามสถานการณ์ความจำเป็นกับความต้องการ และความเข้าใจของประชาชน นอกจากนี้วิธีการทรงงานดังปรากฏแล้ว บางโอกาสที่เหมาะสมก็จะพระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนาที่มีหลักการสำคัญว่า จะต้องเข้าถึงสถานการณ์และเข้าใจผู้ที่รับการพัฒนา ดังพระราชดำรัสในพิธีเปิดการประชุมสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ เมื่อวันอาทิตย์ที่ ๖ เมษายน ๒๕๑๒ ความตอนหนึ่งว่า

“...การเข้าใจถึงสถานการณ์และสภาพการของผู้ที่เราจะช่วยเหลือนั้น เป็นสิ่งสำคัญที่สุด การช่วยเหลือให้เขาได้รับสิ่งที่เขาควรจะได้รับตามความจำเป็นอย่างเหมาะสม จะเป็น

การช่วยเหลือที่ได้ผลดีที่สุด เพราะฉะนั้น ในการช่วยเหลือแต่ละครั้งแต่ละกรณี จำเป็นที่เราจะพิจารณาถึงความต้องการและความจำเป็นก่อน และต้องทำความเข้าใจกับผู้ที่เราจะช่วยให้เข้าใจด้วยว่า เขาอยู่ในฐานะอย่างไร สมควรที่จะได้รับความช่วยเหลืออย่างไร เพียงใด อีกประการหนึ่งในการช่วยเหลือนั้น ควรจะยึดหลักสำคัญว่า เราจะช่วยเขาเพื่อให้เขาสามารถช่วยตนเองได้ต่อไป...”

ในการพัฒนาประเทศนั้น ผู้บริหารประเทศจะมีนโยบายในการทำงานอย่างไรมีความก้าวหน้าในระดับใด แต่ในการพัฒนาตามแนวพระราชดำรินั้นมีหลักการที่ชัดเจน ตั้งแต่เริ่มต้นจนปัจจุบัน ดังจะเห็นได้จากโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้งหลายและพระบรมราโชวาทในวาระต่างๆ ที่ให้ผู้ปฏิบัติงานทางด้านการพัฒนาจะต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวกับงานที่จะทำทั้งหมด เช่น พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เมื่อวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๒๒ ความตอนหนึ่งว่า

“...นักบริหารการพัฒนาที่มีภาระสำคัญในการที่จะต้องเป็นผู้นำและตัวการควบคุมการพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญก้าวหน้าไปอย่างเหมาะสมถูกต้อง สู่ทิศทางและสภาพที่ทุกฝ่ายพึงปรารถนา และการที่จะปฏิบัติภาระอันนี้ให้ลุล่วงไปด้วยดีได้นั้น นอกจากจะอาศัยความรู้ความสามารถทางวิชาการตามที่ได้ศึกษามาแล้ว ยังจำเป็นจะต้องมีความรอบรู้และความเข้าใจอันกระฉ่างและเพียงพอในข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาวะแวดล้อมและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานที่จะทำทั้งหมด รวมทั้งระบบชีวิตของคนไทย อันได้แก่ความเป็นอยู่ ความต้องการ วัฒนธรรมและความรู้สึกนึกคิดโดยเบ็ดเสร็จด้วย จึงจะทำงานให้บรรลุเป้าหมายได้...”

ขณะที่การพัฒนาในโลกนี้มีเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่ทันสมัยเกิดขึ้นตลอดเวลาเพื่อผลทางประสิทธิภาพและการทุ่มเทแรงงาน แต่การพัฒนาตามแนวพระราชดำริจะต้องคำนึงถึงสิ่งที่เป็นพื้นฐานและส่วนประกอบของงาน ความพอเหมาะกับความเหมาะสมของบ้านเมือง ดังพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เมื่อวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๒๓ ความตอนหนึ่งว่า

“...การใช้เทคโนโลยีอันทันสมัยในงานต่างๆ นั้น ว่าโดยหลักการ ควรจะให้ผลมากในเรื่องประสิทธิภาพ การประหยัด และการทุ่มเทแรงงาน แต่อย่างไรก็ตาม ก็คงยังจะต้องคำนึงถึงสิ่งอื่นอันเป็นพื้นฐานและส่วนประกอบของงานที่ทำด้วย อย่างในประเทศของเรา ประชาชนทำมาหาเลี้ยงตัว ด้วยการกรสิกรรมและการลงแรงทำงาน เป็นพื้น การใช้เทคโนโลยีอย่างใหญ่โตเต็มรูปหรือเต็มขนาดในงานอาชีพหลักของประเทศ ย่อมจะมีปัญหา เช่นอาจทำให้ต้องลงทุนมากมายสิ้นเปลืองเกินกว่าเหตุ หรืออาจก่อให้เกิดการว่างงานอย่างรุนแรงขึ้นเป็นต้น ผลที่เกิดก็จะพลาดเป้าหมายไปห่างไกล และกลับกลายเป็นผลเสีย ดังนั้น จึงต้องมีความระมัดระวังมากในการใช้เทคโนโลยีปฏิบัติงาน คือควรพยายามใช้ให้พอเหมาะพอดีแก่สภาวะของบ้านเมืองและการทำกินของราษฎร เพื่อให้เกิดประสิทธิผลด้วย เกิดความประหยัดอย่างแท้จริงด้วย...”

สิ่งที่ต้องจดจำ

ในการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เมื่อมีคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเกิดขึ้นในปี ๒๕๒๔ เพื่อทำหน้าที่ดำเนินการควบคุม กำกับ ดูแล ติดตามผล ประสานการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพ โดยมี ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เป็นเลขาธิการคนแรก ในการปฏิบัติงานสนองพระราชดำริและปฏิบัติหน้าที่

นี้จนเกษียณราชการ เมื่อท่านได้รับเชิญไปบรรยายเรื่อง “พ่อหลวงคิดอะไร” ที่ศาลากลางจังหวัดนครราชสีมา ในวันที่ ๔ กันยายน ๒๕๔๕ มีเนื้อหาตอนหนึ่งว่า “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรับสั่งบทเรียนบทแรกที่ผมได้รับมาเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๔ ซึ่งเข้ารับตำแหน่งใหม่ๆ จำไว้นะ จะทำอะไรต้องทำให้สอดคล้องกับภูมิสังคม ค้ำง่าย ๆ แต่มีความหมายลึกซึ้ง หมายความว่าอะไร ภูมิสังคม จะทำอะไรก็ตาม ไม่ว่าเรื่องเศรษฐกิจ ไม่ว่าเรื่องสังคม เรื่องการเมืองอะไรก็แล้วแต่ นั้น ต้องให้สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศในเบื้องต้นก่อน คือสภาพสิ่งแวดล้อมทั่วไป ดิน น้ำ ลม ไฟ ในเบื้องต้น อย่าไปทำฝืน และ ความสอดคล้องที่ ๒ ที่จำเป็นอย่างยิ่งเลย เพราะความจริงธรรมชาติ นั้น เขาก็อยู่ของเขาอย่างนั้นแหละ แต่ส่วนที่ ๒ อาจสำคัญมากกว่า คือต้องสอดคล้องกับสังคม สังคมคืออะไร สังคมคือมนุษย์ ไม่มีมนุษย์ ไม่มีสังคม และสังคมแต่ละแห่งนั้น อย่าว่่าแต่นอกประเทศต่างประเทศเลย เอาในประเทศของเราที่แหละ คนทางภาคเหนือ คนทางภาคใต้ คิดแบบคนภาคกลาง หรือเปล่า หลายสถานการณ์ตัดสินใจไม่เหมือนกัน ฉะนั้นแต่ละแห่งแต่ละอย่างนั้น เมื่อนำมาใช้แล้ว จะต้องให้สอดคล้องกับสภาพสิ่งแวดล้อม เป็นเบื้องต้น และสอดคล้องกับจารีตประเพณีวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นนั้นๆ”

โครงการตาม สภาพภูมิศาสตร์สังคม

หากมองมาที่การพัฒนาตามแนวพระราชดำริทั้งหลาย จะเห็นว่าโครงการต่างๆ ที่เกิดขึ้นมากมายนั้น กว่าจะพระราชทานพระราชดำริให้ดำเนินการอย่างไร จะต้องเป็นเรื่องที่สอดคล้องกับสังคมของคนกลุ่มนั้นและตามสภาพของท้องถิ่น เมื่อประชากรในชนบทส่วนใหญ่ทำการเกษตรซึ่งมีความจำเป็นต้องใช้น้ำเพื่อการเกษตรและอุปโภค-บริโภค และต้องอาศัยน้ำตามธรรมชาติ หากปีไหนขาดฝน ผลผลิตก็จะได้น้อย โครงการพัฒนาแหล่งน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จึงเกิดขึ้นตั้งแต่ ปี ๒๔๙๖ และเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งปัจจุบัน และมากกว่าโครงการประเภทใดๆ เพราะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงให้ความสำคัญกับน้ำในลักษณะ “น้ำคือชีวิต” ซึ่งการพัฒนาแหล่งน้ำนั้นจะมีพระราชดำริให้ดำเนินการประเภทใดต้องขึ้นกับสภาพภูมิศาสตร์บริเวณนั้นๆ ด้วย เช่น โครงการเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ฯ สร้างขึ้นเพื่อให้มีน้ำใช้ในฤดูแล้งเพื่อป้องกันและบรรเทาภัยน้ำท่วมบริเวณลุ่มน้ำป่าสัก และลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนล่างในฤดูน้ำหลาก

โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำริครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๒๑ และมีพระราชดำริอย่างต่อเนื่องอีกหลายครั้ง โดยสรุปให้สร้างประตูระบายน้ำพร้อมอาคารควบคุมตาม

ลำน้ำสาขาต่างๆ ขุดลอกขยายคลองระบายน้ำ ทั้งนี้เพื่อแก้ปัญหาขาดแคลนน้ำจืดสำหรับการเกษตร การอุปโภค-บริโภค และแก้ปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่ทำกินของราษฎร ตลอดจนการกำหนดแนวเขตที่เหมาะสมในการแยกน้ำจืด น้ำเค็มออกจากกันให้ชัดเจน

จากสภาพลุ่มน้ำก่ำที่ตัดเคี้ยวจากเทือกเขาภูพานทอดยาวผ่านหลายอำเภอ จะไปบรรจบแม่น้ำโขงเป็นระยะทาง ๑๒๓ กิโลเมตร ซึ่งลำน้ำนี้หล่อเลี้ยงชีวิตประชาชนที่อาศัยอยู่ตามริมฝั่งน้ำ แต่ในช่วงฤดูฝนน้ำจะหลากท่วมพื้นที่ทำกินทั้งสองฝั่ง แต่ถ้าเป็นหน้าแล้งราษฎรจะขาดแคลนน้ำสำหรับการเพาะปลูก ด้วยสภาพภูมิศาสตร์สังคมที่ทรหดจากการเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมประชาชนในพื้นที่จึงทรงร่างภาพ “โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก่ำ” ให้เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องนำไปดำเนินการสร้างประตูระบายน้ำในลำน้ำก่ำเป็นระยะๆ เพื่อเก็บกักน้ำไว้ในลำน้ำให้เกษตรกรได้มีน้ำใช้ตลอดปีและเพียงพอสำหรับการเพาะปลูก

จากการพัฒนาแหล่งน้ำที่สอดคล้องกับสภาพภูมิศาสตร์แล้ว เมื่อพิจารณาโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริทางการเกษตรนั้น ทรงสนับสนุนให้ทำการเกษตรแบบสมัยที่บรรพบุรุษได้ทำมา และเป็นวิถีชีวิตของคนในชนบท นั่นคือ รอบๆ บริเวณบ้านจะมีทั้งพืชผักที่รับประทานเป็นประจำ เช่น พืชสมุนไพรสำหรับปรุงอาหาร เช่น ข่า ตะไคร้ โหระพามะกรูด นอกจากนั้นยังมีไม้ผลหลายๆ ชนิดๆ ละ ๒-๓ ต้น พร้อมๆ กับเลี้ยงไก่ สุกร โค กระบือ ซึ่งกินอาหารที่มีอยู่รอบๆ บ้าน ในนาที่มีปลาลิงเหล่านี้ทำให้ประชาชนในชนบทสามารถพึ่งตนเองได้ในด้านอาหาร ซึ่งเป็นลักษณะของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ด้านการเกษตรผสมผสาน และการเกษตรยั่งยืน ที่สอดคล้องกับสภาพภูมิศาสตร์สังคม เป็นวิถีชีวิตที่สามารถอยู่ได้ด้วยการพึ่งตนเอง โดยเฉพาะในเรื่องอาหารเป็นเบื้องต้น

▲ การปลูกหญ้าแฝกตามลักษณะของสภาพพื้นที่

ในเรื่องของการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ ที่พระราชทานพระราชดำริให้ดำเนินการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในลักษณะยั่งยืน และการดำเนินการจะต้องเป็นไปตามสภาพภูมิประเทศ เช่น ในการดำเนินงานโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้พระราชทานพระราชดำริครั้งแรก เมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๓๔ มีใจความสรุปส่วนหนึ่งว่า การปลูกหญ้าแฝกให้พิจารณาลักษณะของภูมิประเทศ และยังมีพระราชดำริกับเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินงานการปลูกหญ้าแฝกเกี่ยวกับการปลูกที่จะต้องคำนึงถึงสภาพภูมิประเทศอีกหลายครั้ง แม้กระทั่งพระบรมราโชวาทที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๔๐ ความตอนหนึ่งว่า

“... การปลูกหญ้าแฝกจะต้องปลูกให้ชิดติดกันเป็นแถว และวางแนวให้เหมาะสมกับลักษณะของภูมิประเทศ เป็นต้นว่า บนพื้นที่สูงจะต้องปลูกตามแนวขวางของความลาดชันและร่องน้ำ บนพื้นที่ราบจะต้องปลูกรอบแปลงหรือปลูกตามร่องสลับกับพืชไร่ ในพื้นที่เก็บกักน้ำจะต้องปลูกเป็นแนวเหนือแหล่งน้ำ ...”

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นโครงการที่สำคัญอีกประเภทหนึ่งที่ตั้งขึ้นตามสภาพภูมิศาสตร์สังคม เพราะวัตถุประสงค์ที่สำคัญตามที่ได้พระราชทานพระราชดำริไว้เมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๒๖ ความตอนหนึ่งว่า

“... ด้านหนึ่งก็เป็นจุดประสงค์ของศูนย์ศึกษาก็เป็นสถานที่สำหรับค้นคว้าวิจัยในท้องที่ เพราะว่าแต่ละท้องที่ สภาพฝน ฟ้าอากาศ และประชาชนในท้องที่ต่าง ๆ กัน ก็มีลักษณะแตกต่างกันมากเหมือนกัน ...”

▲ การทำประมงชายฝั่งบริเวณ
ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ

▲ สวนป่าสมุนไพรภายใน
ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

▲ ป่าชายเลนบริเวณ
ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ

▲ การทำฝายชะลอความชุ่มชื้น (check dam)
และเหมืองไล่ไถ่ ภายใน
ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ

จากพระราชดำรัสที่พระราชทานเกี่ยวกับการจัดตั้งศูนย์ศึกษาฯ สรุปได้ว่าศูนย์ศึกษามีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือให้มีการศึกษาค้นคว้า ทดลอง วิจัย เพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนาในด้านต่างๆ ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและการประกอบอาชีพของราษฎรที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคนั้นๆ แล้วจะได้เป็นที่ศึกษาเรียนรู้ของเกษตรกรเพื่อจะได้นำไปเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพต่อไป ดังนั้นศูนย์ศึกษาฯ จึงได้มี ๖ ศูนย์ เพื่อเป็นตัวแทนของแต่ละภูมิภาค ซึ่งมีลักษณะภูมิศาสตร์สังคมที่แตกต่างกัน การศึกษาแต่ละศูนย์ศึกษาฯ เน้นหนักในเรื่องใด จะแตกต่างกันตามภูมิศาสตร์สังคมของแต่ละศูนย์ศึกษา เช่น ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ จังหวัดจันทบุรี จะทำการศึกษาค้นคว้าแล้วสาธิตการพัฒนาด้านการประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งให้เกิดความสมดุลตามระบบนิเวศวิทยา ขณะที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ จังหวัดเชียงใหม่ ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับรูปแบบที่เหมาะสมของการพัฒนาป่าไม้เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำให้คงความชุ่มชื้น และพัฒนาพื้นที่ต้นน้ำลำธาร ตลอดจนรูปแบบการพัฒนาที่สามารถให้เกษตรกรพึ่งพาตนเองได้ โดยไม่ทำลายสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ ส่วนภาคใต้ของประเทศที่มีพื้นที่เป็นป่าพรุที่เสื่อมโทรมหลายแสนไร่ ไม่สามารถนำไปใช้ทางการเกษตรได้ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทอสงฯ จังหวัดนราธิวาส จึงเกิดขึ้นตามพระราชดำริ เพื่อเป็นสถานที่ศึกษาวิจัยดินพรุ และพัฒนาดินอินทรีย์ให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ทางด้านเกษตรกรรมให้ได้มากที่สุด ตั้งแต่ปี ๒๕๒๕

▲ การทดลองปลูกข้าวในพื้นที่ดินเปรี้ยวภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทอสงฯ

พลแห่งการพัฒนา

จากการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่เป็นไปตามสภาพภูมิศาสตร์ และสภาพสังคมของแต่ละท้องถิ่นที่ได้กล่าวมาให้เห็นเป็นตัวอย่างบางโครงการนั้น คือ การดำเนินการโครงการใดๆ โดยเฉพาะการพัฒนาในชนบท ได้คำนึงถึงสภาพภูมิศาสตร์เป็นสำคัญว่า สภาพดิน น้ำ ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่เป็นอย่างไร จะเอื้อต่อกิจกรรมที่จะดำเนินการหรือไม่ เมื่อประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ มีความพร้อมที่จะร่วมดำเนินการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริจึงเกิดขึ้นมากมายหลายประเภท ซึ่งล้วนแล้วแต่สนับสนุนให้ประชาชนได้ประกอบอาชีพตามสภาพภูมิศาสตร์ และสอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น และอยู่ได้ด้วยพึ่งพาตนเองภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวคือ มีแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภคและ

เพื่อการเกษตร มีแหล่งความรู้ที่มีเทคโนโลยีใหม่ๆ ประหยัด เกษตรกรสามารถนำไปปฏิบัติได้อยู่ในศูนย์ศึกษาฯ ซึ่งเกษตรกรเข้าไปศึกษาหาความรู้ได้ตลอดเวลา เพื่อเลือกว่าเรื่องใดที่เหมาะสมกับทรัพยากรที่มีอยู่และความพอใจของตนก็นำไปเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพ ผลของการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ จึงทำให้ประชาชนที่อยู่ในเป้าหมายของโครงการมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามลำดับ แม้ว่าจะเป็นไปได้ช้าๆ แต่สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีทรัพยากรธรรมชาติที่จะได้ใช้อย่างยั่งยืน

ดังนั้นการพัฒนาชุมชนใดๆ ก็ตาม ตลอดจนถึงการพัฒนาในระดับกว้างถึงระดับประเทศ ถ้าการพัฒนาเป็นไปตามสภาพภูมิศาสตร์และภูมิสังคม โดยทำไปตามลำดับขั้นแล้วความสำเร็จย่อมมีมาก ปัญหาต่างๆ ก็จะมีน้อยลง ความก้าวหน้าของประเทศก็จะเดินไปด้วยความมั่นคง และอยู่ได้ด้วยพึ่งพาตนเองทั้งเรื่องของเศรษฐกิจ เรื่องของทรัพยากรธรรมชาติ เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับสภาพภูมิศาสตร์และประชากร และสังคมอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคี ประชาชนก็จะเป็นสุข 🌱

" ทำงานด้วยใจ ด้วยความศรัทธาใน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว "

คุณบรรจง ตะนังสูงเนิน
อดีตผู้อำนวยการ
ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ

แสรกเริ่มของการทำงานสนองพระราชดำริ

คณะบรรณาธิการได้เดินทางไปสัมภาษณ์ คุณบรรจง ตะนังสูงเนิน อดีตผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริคนแรก ณ บ้านพักบริเวณเขื่อนน้ำอูน จังหวัดสกลนคร ในโอกาสนี้ ท่านได้กรุณาเล่าเรื่องจากประสบการณ์ความทรงจำของการดำเนินงานสนองพระราชดำริ ดังนี้

“ในช่วงเวลาประมาณก่อนปี ๒๕๑๘ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมเยียนราษฎรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและทรงเปิดโครงการพระราชดำริด้านการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อจัดหาน้ำให้กับพื้นที่ ทุกครั้งที่เสด็จฯ ๒ ปี ก็มีแต่เรื่องเพราะราษฎรกราบบังคมทูลกันว่าอีสานนั้นแล้งไม่มีน้ำ ซึ่งความจริงท่านเก็บตัวเลขเกี่ยวกับฝน สถิติ ตัวเลขน้ำท่า น้ำฝน ท่านก็รู้ว่าปริมาณน้ำมีพอกกับภาคอื่น แต่ลักษณะการเก็บน้ำในลำห้วยมันไม่ดี ท่านทรงทราบดี แต่ท่านก็เอาด้วย ทั้งนี้ไม่มีคนทำ เนื่องจากสถานการณ์ภาคอีสานขณะนั้น ตั้งแต่เทือกเขาภูพานทั้งหมด ก่อนข้างสีแดง สภาพถนนก็เป็นดินลูกรังสีแดง ใครเข้าไปอยู่แถว ๆ ภูพาน เส้นทางสายอำเภอนาแก จังหวัดนครพนม จังหวัดสกลนคร จะเข้าไปจังหวัดกาฬสินธุ์ตอนกลางคืน ไม่มีรถวิ่ง เพราะมีผู้ก่อการร้าย

การเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมเยียนราษฎรในครั้งนั้น พระตำหนักภูพานยังก่อสร้างไม่เสร็จ พระองค์กับพระบรมวงศ์เลยเสด็จฯ มาประทับแรมที่โครงการชลประทานน้ำอูน อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร เพราะที่โครงการมีบ้านรับรอง ก็ยกให้ท่านเป็นพระตำหนัก พักห้องหมายเลข ๑ ข้าราชการบริพารก็ลงมาพักบ้านของข้าราชการ ท่านอยู่ตั้งนานเสด็จฯ ๖ พฤศจิกายน เสด็จฯ กลับสิ้นเดือน จึงเป็นความบังเอิญของผม ไม่ใช่เจตนาจะเข้ามาอยู่ นับเป็นความโชคดีที่ท่านไปเห็นผมทั้ง ๆ ที่ผู้ใหญ่ก็เสนอคนทำงานโครงการชลประทานขนาดเล็กในภาคอีสานไปหลายคน ท่านก็ถามว่าคนนี้เป็นอย่างไร คนอื่นเขาไม่เอาหมด เขากลับ ผมบอกว่าผมเป็นคนอีสาน ผมไม่กลัวหรอกมันไม่แปลกอะไร อยู่ที่ไหนมันก็ตายเหมือนกัน ทำให้ได้มาทำงานสนองพระราชดำริแรกเริ่มนับแต่นั้นเป็นต้นมา*

ชีวิตการทำงานหลังจากจบจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มา ผมได้เข้าทำงานกองออกแบบกรมชลประทาน ๖ เดือน ก็เข้ารับราชการอยู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สมัยก่อนเป็นสำนักงานภาค ตั้งอยู่ที่จังหวัดนครราชสีมา ประมาณ ๑๐ ปี ก็ย้ายมาที่สำนักงานชลประทานที่ ๕ จังหวัดอุบลราชธานี ทำหน้าที่สำรวจออกแบบก่อสร้างอาคารอ่างเก็บน้ำ ฝ่ายต่าง ๆ มากมาย

จนกระทั่งศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ เกิดขึ้น จึงได้มาทำหน้าที่หัวหน้าศูนย์ฯ และมาเกษียณในตำแหน่งหัวหน้าโครงการชลประทานจังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้งนี้ ตลอดเวลาที่ทำโครงการพระราชดำรินี้ในภาคอีสาน ผมจะรับงานโครงการปีหนึ่ง ๓๐ ถึง ๔๐ โครงการ ซึ่งเมื่อนับรวมระยะเวลาที่ผ่านมา อาจกล่าวได้ว่า ผมทำงานสนองพระราชดำริอยู่นาน นานที่สุดในกลุ่มคนอีสานทั้งหมด หลังเกษียณอายุราชการก็ช่วยดูแลโครงการพระราชดำริเขตจังหวัดกาฬสินธุ์และให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ จนทุกวันนี้

กำเนิดศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพาน ฯ

“สำหรับการเกิดขึ้นของศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพาน ฯ นั้น มีที่มาเริ่มแรกจากการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมเยียนราษฎรและทรงสำรวจพื้นที่ที่จะก่อสร้างพระตำหนักภูพานเพื่อใช้ในการแปรพระราชฐาน ตลอดจนถึงติดตามงานก่อสร้างโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ เมื่อปี ๒๕๑๘ ในครั้งนั้น ได้เสด็จ ฯ ไปสำรวจสภาพพื้นที่บริเวณเขตกาดโตน จำได้ว่า พระเจ้าอยู่หัวทรงเปิดแผนที่ ๑:๕๐๐๐๐ ซึ่งให้ดูและมีรับสั่งว่า แถว ๆ นี้หน้าจะทำเป็นที่ทำงานของโครงการ ซึ่งก็คือพื้นที่ของศูนย์ที่เราทำกันจนทุกวันนี้ แต่ตอนนั้นท่านไม่ได้บอกเราว่าจะทำศูนย์ แต่ท่านชี้ดวงในแผนที่ไปแล้วประมาณแสนกว่าไร่

มาทราบชัดเจนในภายหลังหลังจากที่เสด็จ ฯ ไปทอดพระเนตรบริเวณที่จะสร้างอ่างเก็บน้ำตาดโตนใหญ่และอ่างเก็บน้ำห้วยเดียกเมื่อปี ๒๕๒๐ แล้ว ซึ่งช่วงเวลานั้น ผมทำงานก่อสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยเดียกอยู่ในไซต์ปรากฏว่า ท่านขับรถเข้าไป หน่วยรักษาความปลอดภัยกับตำรวจและใคร ๆ ก็ไม่รู้เรื่อง ผมกำลังรื้อดูฐานราก คนงานวิ่งกันแตกไกลาหล วิ่งมาดูที่ไหนได้ ท่านลงจากรถได้ก็เสด็จฯ ไปหาผม ผมเห็นก็

วิ่งมาหนึ่งลงกราบ ทรงยืนดูไซด์ ดูพักใหญ่ก็ถามว่า มีปัญหาอะไร ผม กราบบังคมทูลว่า มีปัญหาฐานราก ต้องละเอียดกว่านี้เพราะฝนมาก พอสร้างเสร็จในปีหลังที่เสด็จ มีรับสั่งว่า “หลังจากห้วยเดียก เสร็จต้องทำต่อไปอีก วนไปรอบๆ วังฉันเนี่ย และตัดถนนราดยางให้ วิ่งมาได้ เพราะฉันไม่อยากวิ่งออกไปถนนใหญ่ พวกเนี่ยเขาตามมาเรื่อยๆ ว่างๆ ฉันจะวิ่งออกจากวัง วิ่งมาดูทางนี้ได้ แล้วข้างบนมีอีก ๒-๓ แห่ง น่าทำนะ”

ปีต่อมากรมชลประทานส่งคุณปราโมทย์ ไม้กัลด (อดีตอธิบดี กรมชลประทาน ปัจจุบันเป็น สว.กทม.) มาดูเสร็จก็ออกแบบทำปีเดียวเสร็จ นั้นแหละถึงได้รู้ว่าศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ กำลังจะเกิดขึ้น คุณเล็ก จินดาสงวน (อดีตอธิบดีกรมชลประทาน) บอกว่า รู้หรือเปล่า พระเจ้าอยู่หัว กำหนดพื้นที่เองนะ เอาดินสอขีดเอง บอกว่าแถว ๆ นี้หน้าจะเป็นที่ทำการของศูนย์ คำว่าศูนย์ ตอนนั้นยังไม่รู้ว่าศูนย์คืออะไร มารู้ทีหลังว่า ทำเกี่ยวกับศูนย์นั้น น่าทำ ที่น่าทำบางคนเขาไม่รู้ แต่ผมรู้เพราะผมสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก ฝายทดน้ำ ก่อสร้างเหมืองปิด ทำคลองเปิดเป็นร้อยๆ โครงการ โครงการ อย่างว่า มันจะเข้าตาอับ คือ ทำตรงไหนจะมีหมู่บ้านมารองรับ ชาวบ้านมารองรับ ให้ปลูกข้าว ปลูกถั่ว ปลูกยาง ฤดูแล้งปลูกพืชไร่ ฤดูฝนปลูกข้าว มันก็เป็น เหมือนกันอยู่ตลอดทุก ๆ ที่ ซักวันหนึ่งไม่มีที่แล้ว พวกนี้จะไปอยู่อย่างไร ผมคิด ของผมเหมือนกัน”

พัฒนาการศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นไปตามลำดับขั้นสอดคล้องกับภูมิสังคม

“นับจากวันที่รู้ว่าศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ จะเกิดขึ้น จนกระทั่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จฯ ไปทรงเปิดศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ อย่างเป็นทางการและมีรับสั่งว่า ศูนย์ก็คือพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต อยากรจะทำ

▲ พายะ: ลอความชุ่มชื้น ใน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เคยเสด็จฯ

อะไรก็ทำขึ้นมา อันไหนที่มันเป็น แบบอย่างได้ก็ควรจะไปแจกแจง ตามหมู่บ้านบริวาร ผมก็เริ่มเข้า มารับโครงการและบริหารจัดการ งานให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ซึ่งใน ระยะเวลาแรก ปัญหา อุปสรรคมีมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องมวลชน ซึ่งเกี่ยวข้องกับ การตัดต้นไม้ เพื่อ พัฒนาศูนย์ฯ กลับกลายเป็น ปัญหาหลัก ขณะที่เรื่องที่ดินตอนแรก ว่าจะมีปัญหาหลักกลับมา เป็นปัญหารอง เรื่องนี้เกิดขึ้น จากการที่ผมไปตัดต้นไม้ต้น หนึ่ง ในศูนย์ฯ เพื่อให้กิจกรรม ต่างๆ เขาเดินไปได้ ตำรวจให้

ผมไปชี้แจงที่โรงพักผมไม่ไป ไม้ที่ผมตัดต้องมีคนไปแจ้งความ มิฉะนั้นตำรวจจะไม่รู้ แสดงว่าปัญหามวลชนยังไม่สิ้นสุด อย่างพื้นที่ที่ปลูกข้าวเก่า เขาขยายพื้นที่ทำโน้นทำนี่ไม่สิ้นสุด เขายังมองดูว่าเราทำงานเพื่อทำธุรกิจของศูนย์ไม่ใช่เพื่อมวลชนที่จะให้กับสาธารณชนได้รับประโยชน์ เขายังมองแบบนั้นเพราะฉะนั้น ปัญหาในช่วงนั้นมีตลอด แต่พอมาระยะหลังกลุ่มมวลชนดีขึ้นเพราะผมไม่เข้าข้างใคร ไม่ใช่พวกใคร ทั้งหมดบ้านนาจนกเค้ามมีปัญหากับใคร ผมเดินไปที่บ้านเลย กิจกรรมอุตสาหกรรมในครัวเรือนไปจัดการให้ไม่มีปัญหา เอาคนของเขามาใช้งานได้ เดียวนี้คนบ้านนี้ยังสร้างชื่อเสียงให้ประเทศไทยที่เยอรมัน

ดังนั้น การแก้ปัญหามวลชนที่ดีก็คือ การเข้าถึงชาวบ้านเป็นรายครัวเรือน และให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์โดยตรง

ส่วนปัญหาเรื่องที่ดินนั้น แต่ก่อนบริเวณที่ก่อสร้างอ่างเก็บน้ำตาดไฮใหญ่ เป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติไม่ใช่ป่าสงวน สมัยผมอยู่คนเข้าไปอยู่แล้วในพื้นที่อุทยานต้องรกรากัน แต่เราไม่ได้ทำให้ชาวบ้านต้องเดือดร้อนถึงฆ่าตัวตายเราก็บอกว่า มันทำไม่ถูกเราต้องมีเวลา ๔-๕ ปี ระหว่างผมอยู่นี้จะให้ช่วยอะไรบ้าง ถ้าไม่ต้องเข้าไป

จับจองไปทำกินในพื้นที่ศูนย์ ผมก็เปิดพื้นที่ศูนย์ ให้ให้ทำข้างบน ๕ ไร่ ข้างล่าง ๕ ไร่ มีน้ำให้พวกเขา พวกเขาก็ลงมากันเยอะ จนกระทั่งศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ จังหวัดเพชรบุรีมาดู การปรับแก้ให้เจ้าของที่ดินให้ออกไปจากพื้นที่ แล้วให้คนของศูนย์ เข้าดำเนินการทำได้อย่างไร ผมบอกคุณดูได้แต่เอาไปทำไม่ได้ เพราะคนที่นี่กับคนเพชรบุรีไม่เหมือนกัน สิ่งเหล่านี้ ชี้ให้เห็นถึง ความแตกต่างทางภูมิ-สังคม ซึ่งต้องพิจารณาถึงสภาพภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม และความต้องการของชาวบ้านเป็นหลัก”

สำหรับการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ “แรก ๆ ของการทำงานเป็นแบบสั่งมาแล้วทำกันไม่ต้องมีแผนอะไรมาเลย การเขียนไม่รู้ว่าผิดหรือถูก มันไม่มีผิดมีถูกหรอก มันเป็นความเข้าใจของใครก็ทำไป เวลานั้นยังไม่มีการวางระบบงานและโครงสร้างอัตรากำลังที่ชัดเจน การจัดการงบประมาณแต่ก่อนยังไม่เป็นระบบ เพราะกรมชลประทานไม่ได้ตั้งงบรองรับ ผมจึงใช้วิธีจัดการงบประมาณด้วยการประสานไปว่า คุณอยู่กรมไหนคุณก็แฉงกรมนั้นใส่เข้าไป ผมอยู่กรมชลประทานจะไปตามให้คุณว่าอธิบดีคุณเอาหรือเปล่า ถ้าอธิบดีคุณไม่เอาผมจะตามไปชี้แจงให้ เขาก็เอานะ ก็ได้เงินมา ผมก็แฉงไว้ตามกรมต่าง ๆ กรมไหนที่ไม่ค่อยรู้เรื่อง ก็เอาใส่กรมชลประทานให้กรมชลประทานดูแล อันนี้จำเป็นนะ เช่น การซื้อเครื่องมือวิทยาศาสตร์ประกอบด้วยอะไรบ้างที่ผมไม่รู้เรื่อง ก็ไปเอาผู้เชี่ยวชาญของกรมป่าไม้มาเขาบอกว่า ทำไม้ไม่เอาของกรมฯ เขามา ทั้งกรมฯ เขาก็มีอยู่นะ

๔ เครื่อง ต้องดูโน้มนดูนี้ ถ้าเราซื้อมาดูในพื้นที่แสนหนึ่งคุ่มใหม่ กรมป่าไม้ก็บอกว่าคุ่ม โอ.เค. คุ่มก็ตั้งงบประมาณเป็นกรุปแล้วให้กรมป่าไม้ เขาก็ทำกันได้ เรื่องรถเรื่องลาไม่ต้องพูดใครก็เอาไปใช้ ใครไม่มีก็มาขอยืมกรมชลประทานไปใช้ได้มั่งไม่ได้มั่ง เรื่องเงินเรื่องทองอะไรต่าง ๆ มันไม่มีมาก แต่ไม่ใช่ขาดเงิน เพราะว่างานมันเริ่มต้นไม่ได้มีอะไรมากมาย เรื่องเงินเป็นเรื่องเล็ก แต่ที่สำคัญที่สุดบางกรมที่เขาเอาอินทิกเรตด้วย เขาให้คนที่ดี ๆ มาอยู่ด้วยกันไม่มีปัญหา ที่มีปัญหาขัดแย้งกันเพราะยึดติดกับตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์ฯ ผมอยู่ผมไม่ใช่อำนวยการ ผมเป็นหัวหน้าใครก็เรียกหัวหน้า การบริหารงบประมาณภายหลังเป็นระบบขึ้น เพราะ ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล มาช่วยให้ตั้งเป็นศูนย์ พร้อมกับศูนย์ศึกษาการพัฒนา ห้วยฮ่องไคร้ฯ ของกรมชลประทาน ก็เลยตั้งได้ การใช้จ่ายเกี่ยวกับการก่อสร้างและจัดหาน้ำ ให้ตั้งในกรมชลประทาน ส่วนกรมอื่นที่ไม่มียงบประมาณ ให้หัวหน้าศูนย์ฯ รวบรวมตามความจำเป็นตั้งงบให้แล้วเสนอผ่านอธิบดี ชี้แจง กปร. เพื่อให้การสนับสนุน ทำให้ทำงานได้คล่องดียิ่งขึ้น

ส่วนการดำเนินงานขยายผลการพัฒนาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ สมัยก่อนเริ่มแรกยังมีกิจกรรมไม่มากมีอยู่ ๑๐ กิจกรรม โดยเฉพาะกิจกรรมการฝึกอบรมถือเป็นหัวใจสำคัญของศูนย์ฯ เมื่อเปิดศูนย์ฯ ใหม่ ๆ มี ดชด. ๑๕๐ คน มาขอใช้พื้นที่ ใช้ได้ไม่กี่พักเราก็ไม่มีอาจารย์ ห้องเรียนก็ไม่มี ผ่านไป ๓ ปี ถึงรองรับได้ ทำอาคารเสร็จใน ๑ ปี หลังจากนั้น งานฝึกอบรมได้มีการวางแผนงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มาโดยตลอด ยังจำได้เลยว่า เมื่อก่อนมีหอพัก พักได้ครั้งหนึ่งไม่เกิน ๑๕๐ คน แต่เราก็พยายามจัดให้ตามความต้องการของหน่วยงาน อย่างทางผู้ว่าฯ สายสิทธิ์ พรแก้ว(ครั้งดำรงตำแหน่งผวจ.สกลนครขณะนั้น) ท่านบอกว่า พวกอาสาพัฒนาลูกเสือชาวบ้าน เวลากิจกรรมเขาหมด เขาก็หมดไปเลย อยากให้เขามีความรู้จะขอเข้ามาฝึกได้ไหม ตำรวจ ดชด. ทั้ง ๔ จังหวัดชายแดนอีก

เวลาจะไปส่งเสริมชาวบ้าน อยากมีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาที่ดิน พัฒนาชุมชน พัฒนาคน พัฒนาปศุสัตว์ แล้วก็กองทัพส่วนหน้า ซึ่งเรามีทหารหลายหน่วยเวลารับทหารใหม่รุ่นหนึ่ง ออกไปอยากให้มีความรู้ติดตัว ทางเราก็จัดให้เต็มที่ บางกิจกรรมใช้เวลา ๒ วัน ๔ วัน ๗ วัน การฝึกอบรม เราจะมีแผนการทำงานล่วงหน้าเป็นปีๆ ก่อนเปิดคอร์ส คุณประภาส เป็นคนวางแผน แล้วยังมีผู้ช่วยคือ คุณปรีชา เขาก็จะจัดหลักสูตร ปีนี้จะจัดอบรมกันกี่รุ่น รุ่นหนึ่งกี่คน รุ่นแรกจะเริ่มเมื่อไหร่ รุ่นสุดท้ายจะจบเมื่อไหร่ เรื่องที่จะอบรมมีให้เลือกแต่ละกิจกรรมตั้ง ๑๗ กิจกรรม จะฝึกอบรมใช้เวลากี่วันว่าด้วยอะไรบ้าง เจ้าหน้าที่ต้องการฝึกอบรมไปตั้งออกมาว่า กิจกรรมไหนใช้ได้ กิจกรรมเพาะเห็ด กิจกรรมพืชสวน

▲ แปลงสับดำที่ปลูกในศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ

▲ กิจกรรมฝึกอบสมการเพาะเห็ด
ภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ

นอกจากนี้ในเรื่องสับดำผมปลูกตั้งแต่ปี ๒๕๒๐ พระเจ้าอยู่หัวฯ ชื่อบอกว่า สับดำ ต่อไปไม่มีน้ำมันใช้จะได้เอาไปขับรถอีแต๋น เอาไปขับรถดีเซล ผมฟังผมยังขัด ๆ หูอะ จะเอาไปทำได้อย่างไร แล้วถามกรมวิชาการเกษตร ว่ารู้เรื่องไหม แล้วมาบรรยายให้ฟังทุกวัน มาหนึ่งคุยกับเขาก็ส่งเมล็ดสับดำมาให้ แล้วปลูกกันออกมาก็ลองมาทำใส่แทรกเตอร์วิ่งให้ดูวิ่งได้ สับดำถ้าเชื่อท่านนะ รุ่งเรืองตั้งแต่สมัยนั้นนะ ผมรู้อยู่เสมอมาก่อนสับดำแถวภาคอีสานมันเยอะมีตั้งหลายพันธุ์ สายพันธุ์เม็ดเล็กถึงสายพันธุ์เม็ดโต

ในขณะนั้นเรื่องที่จะอบรมมีกิจกรรมเด่นที่สุดคือ กิจกรรมของอุตสาหกรรมในครัวเรือนซ่อมมอเตอร์ไซค์ ดีเหล็ก ทำมิด

ซ่อมวงจรวิทยุ ซ่อมอะไร ๆ ต่างเป็นกิจกรรมที่มีคนฝึกเยอะมาก รองจากนั้นก็กิจกรรมเลี้ยงปลา เพาะเห็ด เห็ดที่มีชื่อเสียงที่สุดที่เราเพาะและประสบความสำเร็จดีมาก คือ เห็ดตีนแรด พระเจ้าอยู่หัวฯ รับไปเข้าห้องเครื่องเสวยด้วย กิจกรรมเลี้ยงสัตว์ โคนม โคนเนื้อ เลี้ยงนกกระทา เมื่อเขามาฝึกอบรมแล้ว รุ่นนี้เสร็จแล้วก็ปิด ก็เปิดรุ่นใหม่ทำอยู่อย่างนี้ ๕ ปี แต่ละรุ่นคุณปรึกษากับคุณปรีชาจะส่งเจ้าหน้าที่ติดตามผลในหมู่บ้านบริวาร ที่ยุ่งที่สุดคือ ทหารเกณฑ์ มาจากหลายจังหวัด อุบลฯ ศรีสะเกษ โคราช เดินทางไปมาค่าพาหนะก็ไม่มี ลำบาก ก็พยายามช่วยให้มากที่สุด เช่น คุณปรึกษาจะเข้ากรุงเทพฯ ให้พาพวกนี้ไปหน่อย เวลากลับรับกลับมาด้วย คนนี้จะไปอุบลฯเอาไปหน่อย คล้ายกับครอบครัวคือ ส่วนที่มันสูญเสียในเรื่องส่วนตัวเราถือว่าเสียภายในครอบครัว เราไม่สนใจกันเลยว่า จะเสียแค่ไหน เราจะได้อะไรขึ้นมาเท่าไร เราพยายามให้ประสบความสำเร็จพอเป็นเรื่องเป็นราวได้ ผมว่าดีกว่าเดี๋ยวนี้ต้องพูดกันเรื่องตัวเลขมันไม่เหมือนกัน ผมว่า มันสนุก

นอกจากงานขยายผลในการดำเนินกิจกรรมการฝึกอบรมแล้ว การพัฒนาป่าต้นน้ำลำธารก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน

“อันนี้ทำงานแล้วก็รักษาพื้นที่ไว้ด้วย คือ เมื่อไหร่ที่มีเรี่ยวแรงขึ้นมาก็ต้องไปสำรวจว่า มีลำห้วยอยู่ตรงไหนกับตรงไหนที่จะมีน้ำซึ่งพระเจ้าอยู่หัวฯมีรับสั่งว่า อยากจะเห็น แม้จะปลูกต้นยูคา ท่านก็รับสั่งว่า อย่าไปปลูกเป็นแปลงแต่ให้ปลูกสลับไปกับไม้ธรรมชาติ ให้

หลักการงานที่สำคัญ

“หลักการสำคัญในการทำงานของผม ขณะที่อยู่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ นั้น คือ เน้นให้ทุกคนทุ่มเทให้กับศูนย์ฯ แม้แต่คนงานชั่วคราวที่จ้างมาเป็นคนของศูนย์ฯ ทุกคนยอมรับได้ ผมบอกศูนย์ฯ คืออะไร ทุกคนเข้าใจหมด เวลาประชุมหัวหน้าส่วน ผมจะชี้แจงว่าผมไม่ใช่ผู้บังคับบัญชาเขา คิดเพียงว่าเป็นรุ่นน้อง ทำงานอย่างพี่กับน้อง ให้เกียรติกัน เจ้าหน้าที่กิจกรรมไหนมาศูนย์ฯ ผมก็ถือเป็นเจ้านายของผมด้วย ทุกวันนี้ ผมทำงานด้วยใจทำโดยไม่หวังอะไรตอบแทน ทำด้วยความศรัทธาในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

สิ่งที่เล่ามาทั้งหมด เป็นเพียงเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยของความทรงจำในอดีตสำหรับผม ซึ่งเป็นลูกชาวบ้านธรรมดา ผมไม่นึกว่าจะได้มาทำงานสนองพระราชดำริ และยื่นถ่ายรูปร่วมกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแล้วมารองรับพระบาทท่านได้ขนาดนั้น ท่านเรียกผมนายช่างบรรจงมานี้ มายืนถ่ายรูปเพื่อเอาไปทำ ส.ค.ส. นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณแก่ผมและครอบครัวอย่างหาที่สุดไม่ได้

ศูนย์ศึกษาฯ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่มีชีวิต

“จุดสำคัญที่สุดที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนาศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ ที่ผมจำได้แม่นยำคือ มีรับสั่งว่า ของผิดก็คือถูก ของถูกก็คือถูก ไม่มีใครผิดเป็นพิพิธภัณฑสถานที่มีชีวิตจริง ๆ ไม่ใช่อยู่อย่างงูอยู่อย่างนั้นสามารถจะพัฒนาไปได้อีกต่อไปได้เรื่อย ๆ พระราชดำริของท่านนั้นผมได้นำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะงานขยายผลไปยังหมู่บ้านบริวาร ซึ่งสมัยก่อนไม่มีหมู่บ้านบริวาร เขาเรียกว่าหมู่บ้านต่าง ๆ ที่เราไปทำให้เขาเอาไปทำกัน แล้วได้ประโยชน์ออกมาอยู่กันได้ สามารถเลี้ยงตนเองได้จนถึงลูกหลานซึ่งถือว่า ศูนย์ฯ ประสบผลสำเร็จแล้ว”

สังเกตจากราก ที่มันไซเข้าไปตามดินมันอยู่ได้ยังไง พวกรากตรงมันอยู่อย่างไร มีรับสั่งไว้หลายเรื่องเกี่ยวกับต้นไม้ ต้นไม้ไม่ต้องปลูกมันหรือก ไม้ธรรมชาติจะแตกขึ้นเอง ให้รักษาที่มันแตกขึ้นมา ไม้ให้คนไปตัดก็พอแล้วถือว่าใช้ได้ เรื่องป่าต้นน้ำลำธารถ้าเชื่อท่าน ป่านนี้ ป่าแน่นอนหมดเต็มไปหมด ทำฝายต้นน้ำลำธารทิ้งไว้ ทำทิ้งๆ ทำจริง ๆ ต้นไม้จะเด็ดกว่านี้เยอะ เพราะรากมันอยู่ในดินหมด ในหินก็ไม่เป็นไร ทุกอย่างที่ท่านว่า ไม่ต้องไปปลูกต้นไม้ในป่าไม่ต้องปลูกเพียงแต่รักษา ที่เขาตัดไว้แล้วให้มันงอกขึ้นมาใหม่ รักษามันหน่อยแค่นั้นพอ พอเพียงจำไว้เลย ลอกเอาแบบที่พระเจ้าอยู่หัวรับสั่ง รักษาไม้เก่าที่มันขึ้นมา รับรอง ๕ ปีแน่นอน”

ท่องเมืองนา-ยัก

ประทีป วงษ์เชิดขวัญ *

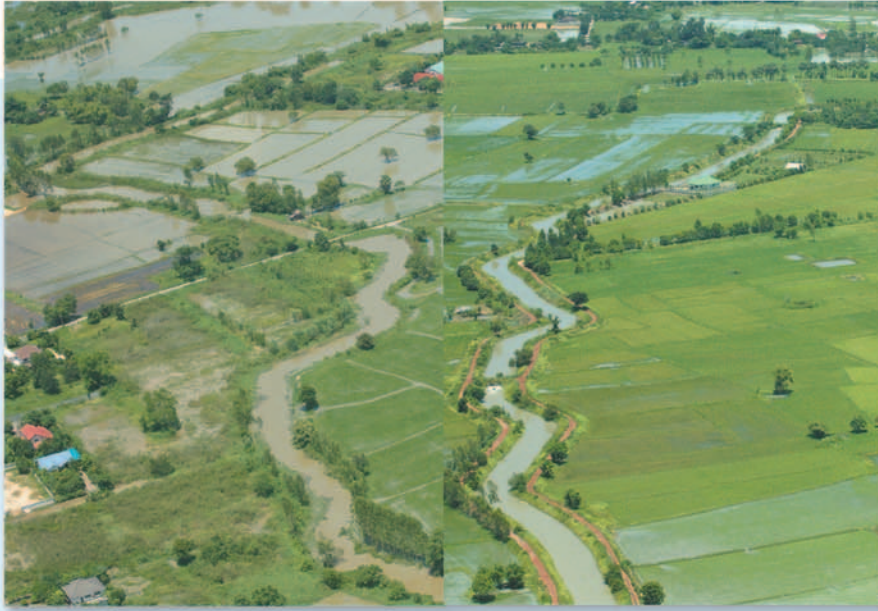
* นายช่างโยธาฯ ๗ กรมชลประทาน

หากจะเที่ยวผืนป่าใกล้กรุงเทพฯ ภูเขาาม น้ำตกสวย ปราศจากมลพิษ สำหรับการพักผ่อนช่วงสั้นๆ จังหวัดนครนายกเป็นทางเลือกที่น่าสนใจแห่งหนึ่ง เพราะใช้เวลาเดินทางจากกรุงเทพฯ เพียงชั่วโมงเศษๆ ตามเส้นทางหลวงแผ่นดินสาย ๓๐๕ เลียบคลองรังสิตผ่านอำเภอองครักษ์ ก็มาถึงจังหวัดนครนายก สันนิษฐานว่าเป็นเมืองโบราณสมัยทวารวดี มีหลักฐานแนวกำแพงเนินดินและสันคู อยู่ที่ตำบลดงละคร อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ ๙ กิโลเมตร เป็นเมืองโบราณราวพุทธศตวรรษที่ ๑๔-๑๖ สมัยขอม ภายในบริเวณนี้มีการขุดพบภาชนะดินเผา ลูกปัด พระพิมพ์ และซากสิ่งก่อสร้างมากมาย แต่เดิมเรียกว่า **เมืองลับแล** ภายหลังเรียกกันว่า **ดงละคร** เล่ากันว่าวันดีคืนดีจะได้ยินเสียงกระจั๊บบี้ สีซอ เสียงมโหรีขับกล่อมคล้ายกับมีการเล่นละครในวัง

จังหวัดนครนายก เดิมชื่อ **บ้านนา** ซึ่งในสมัยกรุงศรีอยุธยา ดินแดนของนครนายกเป็นป่ารกชัฏ เป็นที่ดอนทำนาหรือทำการเพาะปลูกอะไรไม่ค่อยได้ผล มีไข้ป่าชุกชุม ผู้คนจึงพากันอพยพไปอยู่ที่อื่นจนกลายเป็นเมืองร้าง ต่อมาพระมหากษัตริย์ทรงทราบความเดือดร้อนของชาวเมืองจึงโปรดให้ยกเลิกภาษีค่านาเพื่อจูงใจให้ชาวเมืองอยู่ที่เดิม ทำให้มีผู้คนอพยพมาอยู่เพิ่มมากขึ้นและเรียกเมืองนี้กันติดปากว่า **“เมืองนา-ยก”** จนกลายเป็นนครนายกจนถึงทุกวันนี้

แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามธรรมชาติที่เป็นเส้นทางต่อเนื่องกัน จาก รร.จปร. และสามารถเดินทางแบบเข้าไป-เย็นกลับ เช่น น้ำตกสาริกา วังตะไคร้ น้ำตกนางรอง และเขื่อนคลองท่าด่าน ทั้ง ๔ แห่งมีสภาพภูมิประเทศประกอบด้วยภูเขาน้อยใหญ่ เป็นน้ำตกในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีความสวยงามและเป็นธรรมชาติในช่วงฝนตกชุก มีน้ำไหลเชี่ยวจัด ผู้คนจะเดินทางมาเที่ยวในฤดูฝนกันเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากมีน้ำตกไหลลดหลั่นลงมาเป็นชั้นๆ สวยงามยิ่งนัก

จากนั้นตั้งต้นไปเขาชะงอกระยะทาง ๑๔ กิโลเมตร เป็นที่ตั้งโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (รร.จปร.) นอกจากนี้จะเป็นที่เรียนของนักเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าแล้วยังมีแปลงสาธิตการทำนาในพื้นที่ว่างเปล่า ซึ่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีได้เสด็จฯ ไปทรงดำนา และเกี่ยวข้าวเป็นประจำทุกปีอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวการกีฬาในรูปแบบต่างๆ เช่น พายเรือแคนู ขี่จักรยาน ไต่หน้าผาจำลอง สนามยิงปืน ควบคู่กับการเสริมความรู้เกี่ยวกับกองทัพไทยภายในอาคารพิพิธภัณฑ์ รร. จปร. ๑๐๐ ปี สร้างความเพลิดเพลินอย่างมากมาย

เที่ยวชมธรรมชาติเดิมความสดชื่นเย็นฉ่ำต่อไปยังเขื่อนคลองท่าด่าน ซึ่งเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้พระราชทานพระราชดำริเมื่อปี ๒๕๓๖ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และกรมชลประทานได้สนองพระราชดำริดำเนินการก่อสร้างเป็นเขื่อนคอนกรีตบดอัดที่ยาวที่สุดในโลก คล้ายกำแพงเมืองจีนสามารถมองเห็นแต่ไกล มีความสูงถึง ๙๓ เมตร ซึ่งเพิ่งก่อสร้างเสร็จเมื่อเดือนมกราคม ๒๕๔๘ และเก็บกักน้ำไว้แล้วถึง ๒๑๐ ล้านลูกบาศก์เมตร โอบล้อมด้วยภูผาตามแนวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เป็นต้นน้ำให้กับเขื่อนแห่งนี้

ปริมาณน้ำร้อยละ ๘๐ ที่ปล่อยออกมาจากท้ายเขื่อนคลองท่าด่านนำมาสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value added) ในการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าที่สุด โดยนำมาปั่นกังหันไฟฟ้าทำเขื่อนป้อนกระแสไฟฟ้าเข้าสู่ระบบมีกำลังการผลิต ๑๐ เมกกะวัตต์แล้วไหลผ่านให้กับกิจกรรมบริเวณ

ทำเรือท่ายเขื่อน เป็นการเสริมกิจกรรมพายเรือแคนู ล่องแก่ง รวมทั้งนำในส่วนนี้ยังให้ประโยชน์แก่ชาวจังหวัดนครนายกในปริมาณเท่าเดิม ซึ่งเราใช้เส้นทางไหลของแม่น้ำนครนายกเป็นคลองส่งน้ำชลประทานตามธรรมชาติไหลผ่านตัวเมืองเข้าสู่เขื่อนนายก ซึ่งเป็นเขื่อนทดน้ำในการยกระดับน้ำของแม่น้ำนครนายกเข้าสู่ระบบคลองส่งน้ำให้กับเกษตรกรในพื้นที่ชลประทาน ๑๖๕,๐๐๐ ไร่ ที่บริเวณอำเภอเมือง และอำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก ส่วนน้ำที่เหลือใช้ในพื้นที่จะไหลลงสู่แม่น้ำปราจีนบุรี เพิ่มปริมาณน้ำจัดผลักดินน้ำเค็มให้กับแม่น้ำบางปะกงอีกด้วย

จุดชมวิวยามเช้าเขื่อนอันกว้างใหญ่ นับเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม เพราะยามที่เราได้ยืนชมทะเลน้ำจืดชอกซอนเข้าไปเป็นลำน้ำทิวเขาสลัซซึบซ้อด้วยสายตาตนเองแล้ว จะประจักษ์ได้ถึงความยิ่งใหญ่ที่ได้พระราชทานพระราชดำริรอคอยมากกว่า ๒๕ ปี เป็นทะเลน้ำจืดที่สวยงามที่สุดตลอดเทือกเขาใหญ่ต่อเชื่อมเข้าสู่ตีนน้ำตกเหวนรกด้วยระยะทาง ๑๐ กิโลเมตร ซึ่งจะเป็นเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำในอนาคตที่หอมล้อมด้วยธรรมชาติอันสวยงามร่มรื่นทำท่ายสำหรับนักผจญภัยปีนได้ผาน้ำตก ในลักษณะการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์พร้อมกับการสงวนรักษาสิ่งแวดล้อมธรรมชาติให้คงอยู่สามารถอำนวยความสะดวกนี้ให้แก่สาธารณชนตลอดไป

หน้าเสียดายสิ่งที่ได้สัมผัส และแนะนำครั้งนี้ สำหรับการ เดินทางไป-กลับ เทียววันเดียว แต่.....นครนายกยังมีสถานที่ที่น่าสนใจอีกมากมาย รวมทั้งโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ หลากหลายโครงการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริในจังหวัดนครนายก นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ ที่ทรงห่วงใยรักใคร่เหล่าพสกนิกรทั้งหลายทั้งปวง ขอพระองค์ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน เป็นมิ่งขวัญของปวงประชาตลอดกาลนาน ...เทอญ

ลาก่อน โอกาสหน้า.....จะกลับมาเยี่ยมเมืองนา-ยก

นอกจากการเที่ยวชมธรรมชาติแล้ว ยังได้รับความรู้ในการชมพิพิธภัณฑ์ เชื้อนคลองท่าด่าน ซึ่งตั้งอยู่บริเวณทางขึ้นเขื่อน โดยจะได้รับทราบถึงประวัติ ตำนานการสร้างเขื่อนต่างๆ รวมทั้งวิถีชีวิตภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดนครนายก ซึ่งมีห้องจัดแสดงหุ่นจำลองต่างๆ อย่างงดงาม สำหรับความสนุกที่มีรสชาติและชุ่มฉ่ำกับสายน้ำธรรมชาติอยู่ถัดจากพิพิธภัณฑ์เขื่อน การพายเรือ ล่องแก่ง บริเวณท่าเรือแควน ที่จะให้ความสนุกสนานประทับใจตลอดเส้นทางยาว ๗ กิโลเมตร

วันนี้คงสนุกสนานได้รับทั้งความรู้ ความเพลิดเพลินตามธรรมชาติอีกทั้งความสนุก การผจญภัยแล้วขอแนะนำเส้นทางกลับใช้เส้นทางหลวงแผ่นดินสาย ๓๒๓๙ (นครนายก-บ้านท่าด่าน) ห่างจากเขื่อนฯ เพียง ๑ กิโลเมตร มีสถานที่อีกแห่งหนึ่งคือ “ศูนย์ภูมิรักษ์ธรรมชาติ” นามพระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งเป็นแหล่งให้ความรู้ ความเพลิดเพลิน การจำลองโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมการสาธิตและเครื่องบินจำลองทำฝนเทียม ได้เก็บเกี่ยวประสบการณ์ด้วยสายตาตนเองก่อนกลับบ้านอีกด้วย

โครงการก่อสร้าง

อ่างเก็บน้ำลำพันชาดน้อยฯ จังหวัดอุดรธานี

สมศักดิ์ เพิ่มเกษร *

ลำพันชาดน้อย... เพื่อปวงประชา

“ลำพันชาดน้อย” เป็นชื่อของลำห้วยที่อยู่ในตำบลผาสุก อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี ซึ่งมีสภาพภูมิประเทศที่เหมาะสมสำหรับการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำตามข้อมูลที่กรมชลประทานได้สำรวจไว้ในอดีต

มูลเหตุของการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำที่มีชื่อว่า “ลำพันชาดน้อย” นั้น มีสาเหตุจากราษฎรบ้านวังทอง ที่อาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าวไม่มีแหล่งเก็บกักน้ำไว้ใช้ประโยชน์ทั้ง ๆ ที่สภาพภูมิประเทศของบ้านวังทองอยู่ติดกับเขตป่าสงวนแห่งชาติ “ภูดิน” ซึ่งมีลำห้วยหลายสาย ความฝันของราษฎรที่จะมีอ่างเก็บน้ำไว้ใช้ประโยชน์ได้กลายเป็นความจริง เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ได้เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมราษฎรบ้านวังทอง เมื่อวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๕

* กลุ่มประสานงานโครงการ ๒ สำนักงาน กปร.

▲ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จฯ ไปยังพื้นที่ที่จะดำเนินการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำลำพันชาดน้อย

ในครั้งนั้นสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงทราบถึงสภาพความเป็นอยู่ของราษฎรซึ่งส่วนใหญ่มีอาชีพทำนาและเลี้ยงสัตว์ โดยอาศัยเฉพาะน้ำฝนเป็นหลักในการทำการเกษตร รวมทั้งใช้ในการอุปโภค-บริโภค แต่ปริมาณน้ำฝนกลับมีปริมาณน้อยลงหรือถ้าเมื่อใดที่มีปริมาณฝนมากก็จะไหลลงสู่ลำห้วยและไหลท่วมพื้นที่เกษตรทำให้พืชผลของราษฎรเสียหาย อีกทั้งยังไม่มีแหล่งเก็บกักน้ำไว้ใช้ประโยชน์เมื่อยามที่จำเป็น

▲ สภาพพื้นที่ก่อนดำเนินการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำลำพันชาดน้อย

▲ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงศึกษาสภาพพื้นที่ที่จะดำเนินการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำลำพันชาดน้อย

เมื่อทรงได้รับทราบถึงสภาพปัญหาความเดือดร้อนทุกข์ยากของราษฎรเหล่านั้นแล้ว สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ได้เสด็จพระราชดำเนินไปยังพื้นที่ดังกล่าว เพื่อทรงศึกษาสภาพพื้นที่ที่จะดำเนินการแก้ไขปัญหาให้กับราษฎร โดยมี นายวิศาล ไม้ตรีเย็น รองปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พลโทเทพทัต พรหมโปกรณ์ แม่ทัพภาคที่ ๒ นายชัยพร รัตนนาคะ ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี นายสหัส บุญญาวิวัฒน์ ผู้ช่วยเลขาธิการพระราชวังฝ่ายกิจกรรมพิเศษ นายดนุชา สินธวานนท์ ผู้อำนวยการกองประสานงานโครงการฯ ๒ สำนักงาน กปร. ผู้แทนกรมชลประทาน ผู้แทนกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช พร้อมด้วยราษฎรบ้านวังทอง เฝ้าย รับผิดชอบ ยังความปลาบปลื้มมาสู่ราษฎรเป็นล้นพ้น ทรงให้ความสนพระทัยสอบถามถึงลักษณะของอ่างเก็บน้ำที่จะสามารถช่วยแก้ไขปัญหาให้กับราษฎรได้ตามที่หน่วยงานต่างๆ ร่วมกันพิจารณาไว้แล้วในเบื้องต้น ตลอดจนทรงศึกษาถึงสภาพปัญหาเกี่ยวกับป่าไม้ ปัญหาที่ดินที่จะดำเนินการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำลำพันชาดน้อย เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ “ภูดิน” และประโยชน์ที่ราษฎรจะได้รับ จากนั้นจึงได้พระราชทานพระราชดำริให้ดำเนินการช่วยเหลือตามความเหมาะสม ทั้งเรื่องแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและน้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภค ภายในครอบครัวด้วย

▲ สภาพลำน้ำที่ไหลลงอ่างเก็บน้ำ

แผนที่สังเขป อ่างเก็บน้ำลำพันชาดน้อย
อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี

พื้นที่เป็นจริงที่บ้านวังทอง

จากแนวพระราชดำริที่ได้พระราชทานไว้ นำมาสู่การดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนองพระราชดำริในการให้ความช่วยเหลือราษฎรบ้านวังทองและพื้นที่ใกล้เคียง โดยดำเนินการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำลำพันชาดน้อยตามที่ได้ศึกษาไว้แล้วเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนของราษฎร ในปัจจุบันอ่างเก็บน้ำลำพันชาดน้อยอยู่ระหว่างการดำเนินการก่อสร้าง โดยพื้นที่ดำเนินการตั้งอยู่ที่บ้านวังทอง หมู่ที่ ๙ ตำบลผาสุก อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี มีลักษณะเป็นทำนบกั้นดินกว้าง ๘.๐๐ เมตร ยาว ๔๓๐.๐๐ เมตร สูงประมาณ ๒๖.๕๐ เมตร สามารถเก็บกักน้ำได้ ๒.๖ ล้านลูกบาศก์เมตร มีอาคารระบายน้ำล้นชนิดฝาย ขนาดกว้าง ๒๕.๐๐ เมตร คาดว่าจะก่อสร้างแล้วเสร็จในปี ๒๕๕๐

▲ การก่อสร้างอ่างเก็บน้ำลำพันชาดน้อย

โครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำ ลำพันชาตน้อยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดอุดรธานี นับว่าเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริอีกโครงการหนึ่งในหลาย ๆ โครงการที่สนองพระราชดำริในการให้ความช่วยเหลือราษฎรในพื้นที่ที่มีน้ำแต่ไม่สามารถจะนำพาน้ำมาหล่อเลี้ยงชีวิตให้เจริญงอกงามได้นั้น ให้สามารถมีน้ำไว้ใช้ในชีวิตต่อไปได้ และยังมีโครงการสร้างพื้นฐานต่างๆ เช่น ถนนหนทางที่มาพร้อมกับอ่างเก็บน้ำ นำพาความเจริญรุ่งเรืองมาสู่พื้นที่อีกด้วย

เมื่อโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำลำพันชาตน้อยฯ ได้ดำเนินการเสร็จสมบูรณ์เรียบร้อยแล้วจะสามารถช่วยเหลือพื้นที่ทำการเกษตรในฤดูฝนได้ ๑,๒๐๐ ไร่ และพื้นที่ทำการเกษตรในฤดูแล้ง

▲ การก่อสร้างถนนในพื้นที่โครงการฯ

▲ การก่อสร้างอ่างเก็บน้ำลำพันชาตน้อย

๒๐๐ ไร่ นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมเพื่อการเลี้ยงสัตว์ ให้สัตว์เลี้ยงได้มีน้ำกิน ส่งเสริมการประมงในอ่างเก็บน้ำ ตลอดจนเพื่ออุปโภค-บริโภค ของราษฎร ๑๖๑ ครัวเรือน จำนวน ๘๑๓ คน ได้มีน้ำไว้กินไว้ใช้ตลอดทั้งปี และอ่างเก็บน้ำแห่งนี้จะช่วยป้องกันการเกิดน้ำท่วมพื้นที่ทำการเกษตรของราษฎรในช่วงฤดูน้ำหลากอีกด้วย อันนำมาซึ่งสภาพความอยู่ดีกินดีของราษฎรบ้านวังทองได้มีสภาพชีวิตที่ดีขึ้น ส่งผลให้มีการประกอบอาชีพเพิ่มมากขึ้น เพิ่มพูนผลผลิตทางเกษตร และถ้าหากเกษตรกรสามารถพัฒนาอาชีพของตนให้มีความเจริญก้าวหน้ามีหลากหลายอาชีพมากขึ้น ก็จะทำให้ราษฎรเหล่านั้นอยู่ดีมีสุขสามารถพึ่งตนเองได้ตลอดไป

ทั้งนี้เป็นผลมาจากน้ำพระราชหฤทัยที่ได้พระราชทานมาสู่ปวงประชาชาวบ้านวังทอง ณ ที่แห่งนี้โดยแท้

พลิกฟื้นคืนธรรมชาติ เพื่อชีวิตเกษตรกรไทย

ในอดีต พื้นที่อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ มีการตัดไม้ทำลายป่ามาก จึงทำให้เกิดสภาพแห้งแล้ง ก่อให้เกิดไฟป่าขึ้นบ่อยครั้ง การทำการเกษตรก็ไม่ได้ผล ราษฎรส่วนใหญ่จึงมีฐานะยากจน หากแต่วันนี้ พื้นที่แห่งนี้กลับมีความชุ่มชื้น ต้นไม้ไม่น้อยใหญ่ขึ้นอย่างหนาแน่น ระบบนิเวศได้ฟื้นกลับคืนมาให้มวลมนุษยย์และสัตว์ป่าน้อยใหญ่ได้อาศัยหล่อเลี้ยงชีวิตอีกครั้ง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดจากแนวพระราชดำรินพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่มีพระราชประสงค์ให้พัฒนาพื้นที่แห่งนี้ให้ฟื้นคืนสู่สภาพเดิมอีกครั้ง ด้วยการจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อให้เป็นสถานที่ศึกษา ทดลอง วิจัย ด้านการเกษตรกรรม ปศุสัตว์ เกษตรอุตสาหกรรม และหารูปแบบการพัฒนาต่างๆ ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ของภาคเหนือ รวมทั้งให้สอดคล้องกับภูมิสังคม

หลังจากที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อย่างไรก็ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อปี ๒๕๒๕ ปัจจุบันได้กลายเป็นสถานที่ให้ความรู้กับราษฎรหลากหลายอาชีพ โดยเฉพาะอาชีพเกษตรกรรม ทำให้เกษตรกรเหล่านั้นสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเป็นสุข โดยไม่ต้องไปเบียดเบียนทำลายธรรมชาติอีกต่อไป

โกสินทร์ เล็งจา

ดังเช่น เด็กหนุ่มที่เข้ารับการอบรมจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อย่างไรแห่งนี้ **โกสินทร์ เล็งจา** วัยเพียง ๒๓ ปี จบการศึกษาระดับ ปวช. เป็นคนหนุ่มที่มีความคิดก้าวไกลและต้องการเรียนรู้หาประสบการณ์มาใช้ในการดำเนินชีวิต อาศัยอยู่ที่บ้านป่าเมียง และได้หันเหชีวิตตัวเองจากการที่เป็นลูกจ้างในรีสอร์ตแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ มาประกอบอาชีพการเกษตรบนพื้นที่จำนวน ๒๐ ไร่ พร้อมกับสมาชิกในครอบครัวของตนเอง โดยโกสินทร์ทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลและจัดการ พร้อมกับแบ่งหน้าที่ให้กับคนในครอบครัวได้ทำกิจกรรม

ต่าง ๆ ซึ่งทุกคนจะได้รับค่าจ้างตามงานที่รับผิดชอบ ในเรื่องนี้โกสินทร์ได้เล่าให้คณะกองบรรณาธิการฯ ฟังว่า เดิมทีทำงานเป็นหัวหน้าดูแลเรื่องการจัดสวนของรีสอร์ตแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ ก่อนที่จะลาออกมาทำการเกษตร ก็ได้แรงบันดาลใจจากการที่เข้าไปดูกิจกรรมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อย่างไร เมื่อปี ๒๕๓๗ ขณะนั้นศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อย่างไร กำลังจัดงานพอดี ก็ได้เข้ารับการอบรมเรื่องการเลี้ยงวัว และศูนย์ศึกษาฯ ได้มอบวัวตัวผู้มาให้ ๔ ตัว จึงได้รวมกลุ่มและช่วยกันดูแลโดยทางศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อย่างไร จะตีราคาเป็นเงิน ๒๐,๐๐๐ บาท

จะต้องผ่อนชำระเป็นรายปีๆ ละ ๕,๐๐๐ บาท เลี้ยงได้ ๑ ปี ก็ขายไป ๓ ตัว และนำเงินไปซื้อวัวตัวเมียมาเพื่อขยายพันธุ์ จากนั้นก็ไปเข้ารับการอบรมการเลี้ยงหมูป่า และได้หมูป่ามา ๔ ตัว แต่ทางศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อย่างไร จะให้เฉพาะกลุ่ม ๆ ละ ๕ คน จึงได้รวมกลุ่มและช่วยกันดูแลเวียนไปให้อาหาร เมื่อหมูป่าออกลูกมาได้ ๑ คู่ก็แบ่งกัน อาหารที่ให้ก็คือ หยวกกล้วยหมักผสมกับรำ พอปี ๒๕๔๖ ก็เริ่มขายวัวที่ออกลูกแล้วนำเงินไปซื้อหมูป่าอีก ๗ ตัว เพื่อไว้เป็นแม่พันธุ์ ตอนนั้นก็ขยายกิจกรรมต่างๆ เช่น การปลูก

ไม้ดอกไม้ประดับ อาทิ ชาทอง ขอบใบทอง หลิว เลียงปลา เลียงไก่ แรงงานก็ได้จากคนในครอบครัว พ่อ แม่ พี่น้อง ๒ คน ช่วยกันทำ ซึ่งทุกคนจะได้รับค่าจ้างเป็นรายวัน รายได้ส่วนใหญ่มาจากไม้ดอกไม้ประดับเป็นหลัก เดือนละประมาณ ๓๐,๐๐๐ - ๔๐,๐๐๐ บาท โดยยังไม่ได้หักค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ยังรับจัดสวน โดยเฉลี่ยแล้วเดือนละ ๑ ครั้ง แต่ระยะเวลาทำงานจะประมาณ ๓ - ๔ เดือนขึ้นไป รายได้ก็ประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ - ๓๐๐,๐๐๐ บาท ส่วนรายได้จากหมูป่าปีละไม่ต่ำกว่า ๑๐๐,๐๐๐ บาท

นอกจากประกอบอาชีพของตนเองแล้ว โกสินทร์ยังมีความคิดที่จะพัฒนาอาชีพของตนเอง โดยรวมกลุ่มกับชาวบ้านประมาณ ๓๘ คน เพื่อจัดตั้งกลุ่มอาชีพการเลี้ยงหมูป่า เพื่อให้มีความเข้มแข็ง และสามารถเลี้ยงตัวเองได้อย่างยั่งยืน จึงได้เขียนโครงการเพื่อขอทุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับหมูป่า โดยทำการศึกษาเรื่องสายพันธุ์ อาหาร การตลาด โดยมีนักวิชาการเข้ามาช่วยเหลือ คือ อาจารย์จากมหาวิทยาลัยแม่โจ้ และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตอนนี้อยู่กลุ่มพยายามสร้างตลาดให้ตัวเองเริ่มจากวิสาหกิจชุมชน โดยได้เช่าพื้นที่จำนวน ๓ ไร่ ซึ่งจะขายสินค้าโดยเปิดเป็นร้านอาหารจำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปจากหมูป่า เช่น หมูยอ หมูรมควัน ไส้กรอกเยอรมัน และผลผลิต

ทางการเกษตร ซึ่งสมาชิกทุกคนได้ผ่านการอบรมจากหลายสาขา อาทิ การปลูกผักกางมุ้ง การเลี้ยงไก่ เลี้ยงหมูป่า โดยจะให้สมาชิกหมุนเวียนกันดูแลร้านค้า ขณะนี้กำลังติดต่อขอให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ เปิดฝึกอบรมการแปรรูปอาหาร เพื่อจะได้มาดำเนินการในกิจการให้ดีขึ้น

โกสินทร์บอกว่าสิ่งที่พวกตนกำลังทำอยู่นี้ “นอกจากการนำความรู้ที่ได้รับจากศูนย์ฯ มาพัฒนาอาชีพของตนเองและเพื่อนบ้านแล้ว ยังเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน”

ไม่เพียงเท่านั้น โกสินทร์ยังมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าด้วยการฝึกอบรมเยาวชนในหมู่บ้านให้รู้จักวิธีการดับไฟป่า และการสร้างฝายต้นน้ำลำธาร เพื่อสร้างความชุ่มชื้นให้กับป่าต่อไป เมื่อพูดถึงพระมหากรุณาธิคุณในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้พระราชทานแนวพระราชดำริในการจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ แห่งนี้ โกสินทร์บอกว่า “รู้สึกเป็นบุญมากที่เกิดอยู่ในพื้นที่ศูนย์ฯ เพราะว่าตรงนั้นมีทุกอย่างและนำมาปฏิบัติได้จริง ศูนย์ฯ เปรียบเสมือนโรงเรียนของผม ที่อยู่ได้ทุกวันนี้ก็เพราะศูนย์ฯ”

มนูญ เทศน้ำ

ขณะเดียวกัน มนูญ เทศน้ำ อายุ ๔๓ ปี ราษฎรบ้านแม่โป่ง ซึ่งเข้ารับการอบรมจากศูนย์ศึกษาฯ แห่งนี้เช่นกัน และได้นำความรู้รวมทั้งแนวพระราชดำริมาพัฒนาพื้นที่ของตนเอง จนกระทั่งมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มนูญได้เล่าถึงการประกอบอาชีพการเกษตรแบบผสมผสานของตนเอง รวมทั้งการเลี้ยงหมูป่าแบบธรรมชาติให้ฟังว่าแต่เดิมนั้นมีอาชีพรับจ้างและทำการเกษตรบ้างเล็กน้อย คือปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ รายได้ก็ไม่พอใช้ เพราะมีค่าใช้จ่ายในเรื่องการศึกษาของลูกทั้ง ๓ คน ต่อมาเมื่อได้เข้ารับการอบรมจากศูนย์ศึกษาฯ ก็กลับมาพัฒนาพื้นที่ของตนเองจำนวน ๘ ไร่ และเช่าเพิ่มอีก ๔ ไร่ พร้อมกับจัดสรรพื้นที่สำหรับปลูกข้าวเหนียว ๖ ไร่ ข้าวโพดหวาน ๓ ไร่ ทำโรงเรือนเพาะเห็ด ๑ หลัง เป็นเห็ดขอนขาว และเห็ดหอม ส่วนไม้ผลก็มีลำไย กระท้อน น้อยหน่า ชมพู่มะเขี้ยวหวาน มะม่วง รวมทั้งการ

เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ ไ่ว์กินในครอบครัว จากนั้นก็ไปเข้ารับการอบรมการเลี้ยงหมูป่า และได้พ่อพันธุ์แม่พันธุ์มา ๑ คู่ ก็ขยายพันธุ์มาเรื่อย ตอนนี้มีหมูป่าจำนวน ๑๔ ตัว

เมื่อถามถึงรายได้ที่ได้รับขณะนี้ มนูญเล่าว่า หลังหักค่าใช้จ่ายแล้ว มีรายได้ตกเดือนละประมาณ ๔,๐๐๐ - ๕,๐๐๐ บาทต่อเดือน ทั้งนี้เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายในการเพาะเห็ดค่อนข้างสูง คือต้องสั่งซื้อเชื้อเห็ดจากภาคใต้หนึ่งคันทรถประมาณ ๒๐,๐๐๐ บาท เมื่อปีที่แล้วซื้อไปประมาณ ๑๓,๐๐๐ บาท นำมาอัดเป็นก้อนได้ ๑๕,๐๐๐ ก้อน แต่ปีนี้คงจะแพงกว่าเดิมเพราะน้ำมันแพงขึ้น อุปกรณ์ก็จะมีถุงพลาสติก คอขวด และส่วนผสมอื่น ๆ ต้นทุนตกแล้วก้อนละประมาณ ๓ บาท ก้อนหนึ่งก็เก็บได้หลายรุ่น ราคาเห็ดหอมตอนนี้ขายได้กิโลกรัมละ ๘๐-๑๔๐ บาท ปัจจุบันมีหนี้จากการกู้จากสหกรณ์ ๒ ประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ บาท กู้มาเพื่อปรับปรุงการทำไร่ ทำสวน โดยผ่อนชำระหนี้ไปเรื่อย ๆ หมดแล้วก็กู้มาใหม่เพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียน

ผลผลิตที่ได้รับทุกวันนี้ก็มีข้าว ได้ผลผลิตไร่ละ ๘๐ ถึง รวมทั้งหมดได้ประมาณ ๔๘๐ ถึง เก็บไว้กิน ๒๐๐ ถึง ที่เหลือไว้ขาย เห็ดให้ผลผลิตดีคือขายได้ประมาณวันละ ๔๐๐ บาท โดยจะนำไปขายที่ตลาดเองพร้อมกับผลผลิตต่างๆ ในสวน มีผักกางมุ้ง หรือผักที่ปลอดภัยจากสารพิษ อาทิ ผักกาด กะหล่ำ ไม้ผลก็มีลำไยและมะม่วงที่ให้ผลผลิตแล้ว ทั้งนี้ทางศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ จะคอยมาช่วยเหลือตลอด เช่น สนับสนุนเรื่องพันธุ์ไม้ พันธุ์ปลา ตลอดจนการปรับปรุงบ่อเลี้ยงปลา

นอกจากนี้ มนุญได้เล่าถึงวิธีการเลี้ยงหมูแบบวิถีธรรมชาติ หรือเรียกอีกอย่างว่า หมูหลุม เริ่มตั้งแต่การขุดหลุมลึกประมาณ ๘๐-๙๐ เซนติเมตร วัสดุที่ต้องเตรียม คือดิน แกลบ ปุ๋ยคอก ราชขาว (ราชขาวก็คือจุลินทรีย์ธรรมชาติ) วิธีการทำคือนำข้าวสุกใส่กระบอกละ ๒ กิโลกรัมไปแช่ไว้ในกอไผ่ ราชขาวก็จะเกิดขึ้น จากนั้นก็ไปลอราชขาวจากกอไผ่ (ทำได้เฉพาะหน้าฝนเท่านั้น) มาผสมกับน้ำตาลทรายแดงหมักไว้ประมาณ ๑ เดือนก็จะได้จุลินทรีย์ธรรมชาติ โดยผสมกับน้ำ ๒ ช้อนต่อน้ำ ๑๐ ลิตร จุลินทรีย์ตัวนี้จะอยู่ได้นานเป็นปี จากนั้นจึงนำราชขาวไปราดที่พื้นพร้อมกับปุ๋ยหมักทำเป็นชั้นๆ ชั้นละ ๓๐ เซนติเมตร ชั้นบนสุดจะใส่แกลบ เมื่อถึงหน้าหนาวไม่ต้องกลัวหมูหนาวเลย เพราะจะอุ่น ถ้าราชขาวหมดอายุจะดูที่แกลบชั้นบน ถ้าเปลี่ยนสีก็แสดงว่ารามันย่อยสลายแล้ว ก็ตักเอาแกลบออกแล้วก็นำแกลบใหม่มาใส่แทน คอกหมูจะแห้งตลอดและไม่มียุงเห็บ (เรื่องนี้คณะกองบรรณาธิการได้พิสูจน์มาแล้ว) อาหารที่ให้ก็ใช้วิถีธรรมชาติ โดยการหมักและทำน้ำสมุนไพรมานำหมูกินด้วย เช่น ฟักลายโจร ซึ่งจะเป็นยาถ่ายในตัว ปัญหาหมูขี้ไหลก็จะไม่มี และมีน้ำข้าวข้าวมีลักษณะเป็นนมเปรี้ยวให้หมูกิน วิธีการทำคือนำน้ำข้าวมาผสมกับแกลบอ่อน แล้วนำมาผสมกับน้ำนมวัวที่ต้มแล้วทิ้งไว้ ๗ วัน ก็จะได้นมเปรี้ยว นำมาให้หมูกินจะประหยัดต้นทุนได้มาก ไม่ต้องเสียแรงงานมาล้างคอกทุกวัน เพราะโดยทั่วไปแล้วการเลี้ยงหมูจะต้องล้างคอกวันละ ๒ ครั้ง เสียน้ำก็หลายคิว และเรื่องแมลงวันก็ไม่ค่อยมีมารบกวน ในการเลี้ยงหมูป่าเมื่อมีอายุ ๑ ปี ก็สามารถขายได้แล้ว ราคาตัวละ ๕,๐๐๐ บาท และที่สำคัญยังได้ปุ๋ยคอกด้วย

เมื่อพูดถึงพระมหากษัตริย์คุณ ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มนุญกล่าวว่า

“เมื่อมีศูนย์ฯ ทำให้ชาวบ้าน ลืมตาอ้าปากได้ และได้เรียนรู้แบบ การเกษตรของพระองค์มาใช้ในการ ประกอบอาชีพ เช่น โครงการ ทฤษฎีใหม่ และถ้าทำอย่างพระองค์ บอกจะทำให้เราอยู่รอด คือถ้าเรา ทำอย่างเดียวไม่มีการผสมผสาน ก็จะอยู่ไม่ได้ แต่ผมก็ได้เอาแนว ของพระองค์มาใช้ เช่น การให้พอ อยู่พอกิน ที่เหลือก็ขายพยายาม พึ่งพาตนเองให้ได้มากที่สุด โดย พื้นที่ทั้งหมดของผมจะพยายาม ไม่ให้เหลือพื้นที่ว่าง ได้พยายาม แคมไม้ต่าง ๆ ไว้ให้มากที่สุดคละ กันไปเพื่อให้เกิดความหลากหลาย”

กัญจน ชาญรินทร์

นอกจากศูนย์ศึกษาฯ จะให้การฝึกอบรมทางด้านวิชาการต่าง ๆ แล้ว ยังสร้างงานให้กับราษฎรในบริเวณใกล้เคียงอีกด้วย ดังที่ **กัญจน ชาญรินทร์** อายุ ๓๔ ปี ราษฎรบ้านแม่ฮ้อยเงิน เป็นคนหนึ่งที่ได้เข้ามาทำงานที่ศูนย์ศึกษาฯ แห่งนี้และได้นำความรู้จากการทำงานภายในศูนย์ฯ มาประกอบอาชีพของตนเองทำให้มีรายได้ที่พอเพียง สามารถเลี้ยงตนเองได้เป็นอย่างดี กัญจนได้กล่าวว่าตนได้นำความรู้เรื่องการเพาะเห็ดมาทำเป็นอาชีพเสริมที่บ้าน จนกระทั่งสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับชาวบ้านบริเวณใกล้เคียงเพื่อให้มีรายได้เสริมให้กับครอบครัวอีกทางหนึ่ง พร้อมกับเล่าว่า ตนเองเข้าไปทำงานที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ๘ ปี เริ่มแรกก็ทำเห็ดก่อน จากที่ไม่มีความรู้เลย ได้ไปช่วยเขาอัดก้อน ผสมเชื้อ การเปิดดอก ตลอดจนการทำแปลงผัก ได้เรียนรู้ว่าผักแต่ละชนิดชอบอากาศ

แบบไหน ควรใส่ปุ๋ยดูแลรักษาอย่างไร ทำให้ได้มาประมาณ ๔-๕ ปี ก็เรียนรู้เรื่องเห็ดมาทุกชนิดที่มีมา พอได้มีโอกาสเข้าไปรับการอบรมจากอาจารย์ที่มาจากประเทศจีน อบรมเห็ดหลินจือ เห็ดนางฟ้า เห็ดหัวลิง เห็ดหอม จากนั้นก็นำกลับมาทำที่บ้าน โดยเริ่มทำเมื่อปี ๒๕๔๓ เริ่มจากทำเฉพาะก้อน ตั้งแต่ขั้นตอนการผสม ใส่ถุง และนำไปนึ่ง ถ้ามีคนสนใจก็ขายด้วย ทำแต่น้อยๆ ก่อน พอปี ๒๕๔๕ ก็เริ่มทำหัวเชื้อเห็ดนางฟ้า เห็ดนางรม และก็ทำเห็ดหลินจือ เนื่องจากมีปัญหาในการไปซื้อหัวเชื้อเวลานำมาเพาะก็จะเกิดปัญหาไม่มีดอก ทำให้ขาดทุนจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการทำหัวเชื้อเอง ดังนั้นจึงต้องมีการคัดเลือกเชื้อ จึงทำให้รู้เรื่องสายพันธุ์และนำไปเผยแพร่ได้ ตั้งแต่เริ่มทำเห็ดก็มีปัญหามาตลอด ซึ่งแต่ละปัญหาก็กไม่เหมือนกัน จึงทำให้ได้รับความรู้จากตรงนั้น เช่น เห็ดหอมมีปัญหาเยอะ เพราะเห็ดหอมต้องพึ่งพาอาศัยดินฟ้าอากาศ

กัญจนได้อธิบายถึงวิธีการเพาะเห็ดอย่างละเอียดให้ฟังว่าเริ่มตั้งแต่การสั่งซื้อเชื้อเลี้ยงยารจากภาคใต้ มีราเป็นส่วนผสม กากน้ำตาล ยิปซัม แคลเซียม ดีเกลือ นำส่วนผสมทั้งหมดมาคลุกเคล้าให้เข้ากัน นำไปบรรจุถุงให้ได้ถุงไม่ต่ำกว่า ๑ กิโลกรัม แล้วนำไปผึ่งเพื่อฆ่าเชื้อ จากนั้นนำมาเขี่ยเชื้อแล้วพักก้อนไว้ ถ้าเป็นหน้าหนาวพักไว้ ๔ เดือน ถ้าหน้าร้อนพักไว้ ๕ เดือน ครอบกำหนดที่บ่มไว้ก็เปิดถุงเพื่อให้เกิดดอก การกระตุ้นให้เกิดดอกมีหลายวิธี เช่น ดึงฝาจุกออก ดึงปากถุงทิ้งไว้ประมาณครึ่งเดือน แล้วตัดปากถุงที่อยู่รอบๆ เพื่อให้เห็ดหอมออกดอกด้านหน้าและจะกระตุ้นด้วยน้ำ คือให้น้ำ ๒ ชั่วโมงต่อ ๑ ครั้ง จำนวน ๑ วัน แล้วคว่ำปากถุงลง ตีกันถุงเพื่อไม่ให้จับเป็นก้อน ทิ้งไว้ประมาณ ๒๔-๒๖ ชั่วโมง จึงนำมาฉีดน้ำเพื่อให้ทราย ดินหลุดออก จากนั้นประมาณ ๑-๒ วัน เห็ดก็จะเริ่มออกดอก พอเห็นขึ้นมากก็ต้องคลุมความชื้นไว้ ถ้าเราไม่คงความชื้นเวลาแตกดอก ความชื้นไม่มีก็

จะทำให้เห็ดฝ่อเหี่ยวแห้งและตายไป ช่วงระยะเวลาที่ทำตั้งแต่เริ่มต้น ประมาณ ๘-๙ เดือน ดอกจะเก็บได้และเก็บได้นาน ๔-๕ เดือน ก็จะเวียนกันแต่จะกระตุ้น ๑๕-๒๐ วัน เก็บได้ไม่เกิน ๑ อาทิตย์ ผลผลิตครั้งที่ ๑-๓ ก็จะได้มากหน่อย นานไปผลผลิตก็ลดลง ขนาดดอกก็เล็กลงเนื่องจากอาหารในก้อนเริ่มหมด และจะต้องรีบนำเชื้อเห็ดออกจากโรงเรือน เพราะจะมีพวกเชื้อราขึ้น

มาปนเปื้อนเยอะมาก ก้อนเชื้อราสามารถนำไปทำเป็นปุ๋ยหมักกลับมาใส่ต้นไม้ได้ การดูแลรักษาก้อนเชื้อเห็ดต้องระวังการเป็นเชื้อรา เช่น ราเขียว ราดำ ถ้าเกิดขึ้นต้องรีบเก็บออกและทำลายเพื่อไม่ให้แพร่กระจายออกไปยังก้อนอื่น ๆ

ก็รู้ว่าแล้วว่า เมื่อปี ๒๕๕๗ ทางกระทรวงพลังงานเห็นชาวบ้านมีความสนใจในการเพาะเห็ด รวมทั้งสามารถรวมกลุ่มกันทำและถ่ายทอดการเพาะเห็ดให้กับผู้ที่สนใจได้ จึงมอบเตาหนึ่งเพื่อไว้ใช้โดยไม่มีค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งนี้สมาชิกเพียงแต่นำเชื้อเพลิงมาเท่านั้น เมื่อถามถึงรายได้ ก็ตอบว่า เฉลี่ยแล้วเดือนละประมาณ ๕,๐๐๐ บาท เฉพาะผลผลิตซึ่งก็แล้วแต่ช่วงฤดูกาล ตอนนี้อายุเห็ดหอมเกรดเอ กิโลกรัมละ ๑๕๐ บาท

คณะกรรมการบริหารการถามว่า ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อย่างไร ได้ให้การสนับสนุนในเรื่องใดบ้างนอกจากความรู้แล้ว ก็ตอบว่า ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อย่างไร ได้ให้การสนับสนุนในเรื่องของการทำการเกษตรผสมผสาน โดยสนับสนุนพันธุ์ปลา พันธุ์พืชต่างๆ ด้วย นอกจากนี้เธอยังได้กล่าวอย่างตื่นตันใจถึงชีวิตที่พลิกฟื้นขึ้นมาของครอบครัวของเธอ หลังจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อย่างไร ว่า

“นับเป็นความโชคดีเมื่อเทียบกับคนอื่น ๆ ตั้งแต่โครงการเข้ามาเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๖ ตอนนั้นครอบครัวมีพี่น้อง ๓ คน พ่อมีฐานะค่อนข้างยากจน ไม่มีรายได้อะไร ก็ไปเป็นคนงานในศูนย์ศึกษาฯ ได้ค่าจ้างวันละ ๕๐ บาท พ่อก็ส่งลูกเรียนได้ทั้ง ๓ คน ก็เป็นที่ประทับใจตั้งแต่ตอนนั้นมา ถ้าไม่มีโครงการเกิดขึ้นมา พ่อก็ไม่ได้ไปทำงานตรงนั้น ก็ไม่มีวันนี้ขึ้นมา พ่อเรียนจบ ม.๖ ก็ได้ไปทำงานในศูนย์ศึกษาฯ และพยายามเก็บความรู้ที่ได้จากการทำงานให้ได้มากที่สุด เพราะว่าเราคิดว่าเราไม่ได้เรียนหนังสือ จะไปทำงานที่ไหนก็คงไม่ได้ ก็ขอเอาส่วนที่ได้รับจากการเข้าไปทำงานที่ศูนย์ศึกษาฯ เอามาใช้ให้ได้ประโยชน์มากที่สุด ทั้งกับตนเองและเพื่อนบ้านของเรา เพื่อให้เขาได้มีโอกาสเรียนรู้เหมือนกับเรา ชีวิตเปลี่ยนไปเยอะมาก จากการที่จะต้องกัดก้อนเกลือกิน และการที่พ่อแม่ไม่มีพื้นที่ทำกิน มีเพียงพื้นที่ที่ปลูกบ้าน ของทุกอย่างก็ต้องซื้อ ถ้าพ่อแม่ไม่ได้เข้าไปทำงานที่โครงการ พ่อหลวงก็คงจะล้มตาอ้าปากไม่ได้”

ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นพระมหากรุณาธิคุณในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงมีต่อพสกนิกรทุกหมู่เหล่า ไม่ว่าจะอยู่แห่งหนใด บนผืนแผ่นดินไทยนี้

วันที่ทรงชัยพลี๊วบนทิวดอย กับสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูง

อิทธิพล วรรณช *

สำหรับคนไทยส่วนใหญ่ เมื่อกล่าวถึงปัญหาการบุกรุกทำลายป่า ซึ่งเป็นตัวการสำคัญที่ทำให้เกิดอุทกภัยและความแห้งแล้งแล้ว ภาพที่ผุดขึ้นมาในสมองก็คือ พื้นดินเว้งว่างทอดลาดไปตามเนินเขาผืนสูงๆ ต่ำๆ ไกลสุดลูกหูลูกตา โดยมีชาวไทยภูเขาหลากหลายเผ่าพันธุ์ถือมีดพร้า เลื่อย และจอบ ยืนอยู่คล้ายผู้ต้องหาที่ถูกจับในที่เกิดเหตุ ทั้งที่ในความเป็นจริงผู้อยู่เบื้องหลังในการทำลายป่าที่แท้จริงก็คือ ระบบทุนนิยมที่มาจากพื้นที่ราบนั่นเอง

เมื่อป่าไม้ถูกทำลายประกอบกับความเจริญที่มาเยือนถึงตีนดอย ทำให้วิถีชีวิตของพวกเขาดังกล่าวต้องเปลี่ยนแปลงไป จากที่เคยปลูกข้าวและพืชผักไว้กินก็หันมาขยายพื้นที่เพาะปลูกพืชเศรษฐกิจที่ราคาดี อย่างเช่น ข้าวโพด ในขณะที่เดียวกันจำนวนประชากรก็เพิ่มขึ้นในขณะที่พื้นที่ทำกินไม่ได้เพิ่มขึ้นไปด้วย ช้ำร้ายพื้นที่ทำกินก็ขาดความอุดมสมบูรณ์ลงไปทุกๆ ปี เนื่องจากเป็นพื้นที่ลาดชัน ใช้ปลูกพืชชนิดเดียว และขาดน้ำหล่อเลี้ยงพืชผล อีกทั้งราษฎรยังขาดความรู้เกี่ยวกับการเพาะปลูกที่ถูกต้อง ทำให้ทำการเกษตรไม่ได้ผล ไม่เพียงพอแม้แต่จะบริโภค จึงเป็นสาเหตุหนึ่งทำให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมาทั้งด้านสุขภาพ การศึกษา แต่ที่ร้ายที่สุดเห็นจะเป็นปัญหายาเสพติดซึ่งแทรกซึมผ่านแนวชายแดนเข้ามาพักในพื้นที่ยี่เหล่านี ก่อให้เกิดความเสี่ยงออกไปคุกคามคนไทยในพื้นที่ชั้นในของประเทศ

สภาพดังกล่าวจึงทำให้การดำรงชีวิตอยู่ภายในอ้อมกอดของขุนเขาไม่อบอุ่นเหมือนเช่นในอดีตอีกต่อไป

* กลุ่มประสานงานโครงการฯ ๓ สำนักงาน กปร.

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงห่วงใยถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และทรงรับทราบถึงสาเหตุต้นตอของปัญหาดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงได้มีพระราชดำริเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาเรื่องนี้ ความว่า **จะอย่างไรให้ราษฎรสามารถดำรงชีพในพื้นที่ทำกินเดิมอย่างมีความสุข มีอาหารเพียงพอบริโภคตลอดทั้งปี ขณะเดียวกันก็มีความมั่นคงในชีวิต และมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอันมีค่าของชาติไว้**

พระราชดำริดังกล่าว นับเป็นต้นกำเนิดของ **“โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ”** อันเปรียบประดุจ **“ธงชัย”** ซึ่งปักลงบนยอดดอยในภาคเหนือ โดยได้เริ่มดำเนินการเป็นแห่งแรกเมื่อปี ๒๕๔๓ ที่บ้านแพกแซม ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งพื้นที่ป่าที่เคยอุดมสมบูรณ์ถูกทำลายนับพันไร่และราษฎรทำการเกษตรไม่ได้ผล โดยใช้ชื่อว่า **“โครงการสถานีสาธิต และถ่ายทอดการเกษตร ป่าไม้ สิ่งแวดล้อม อันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านแพกแซม อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่”** ต่อมาในปี ๒๕๔๕ ได้มีพระราชดำริให้ขยายการดำเนินงานไปสู่พื้นที่ดอยแบแล ตำบลสบโขง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมี

ปัญหาในลักษณะเดียวกัน โดยได้เปลี่ยนชื่อโครงการเป็น **สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ** จากนั้นจึงได้มีพระราชดำริให้จัดตั้งสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงเพิ่มเติมขึ้นอีกในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ น่าน และ เชียงราย จนถึงปัจจุบันมีสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงเกิดขึ้นแล้วจำนวน ๑๖ แห่ง

การดำเนินงานโครงการดังกล่าวจะมีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป โดยมีการศึกษาสภาพภูมิประเทศและลักษณะเฉพาะของชุมชนแต่ละชนเผ่าในพื้นที่อย่างละเอียดก่อน เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนทางการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในสถานี ซึ่งกิจกรรมหลักๆ จะเป็นงานด้านการเกษตรควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ป่าไม้และสิ่งแวดล้อม โดยมีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช เป็นหน่วยงานหลักในการประสานงานกับราษฎรในพื้นที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กองศิลปาชีพ สำนักพระราชวัง กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร กรมพัฒนาที่ดิน กรมชลประทาน กรมประมง และ กองทัพอากาศที่ ๓ เพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน โดยนำแนวทางการดำเนินงานของโครงการฟาร์มตัวอย่างอันเนื่องมาจากพระราชดำริมาใช้ นั่นคือ **เน้นการเปิดโอกาสให้ราษฎรเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ภายในสถานีเพื่อซึมซับความรู้และเกิดทักษะ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ของตนเองได้** ส่วนที่แตกต่างกันก็คือสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงจะเน้นกิจกรรมด้านการปลูกพืชมากกว่าการทำปศุสัตว์ เนื่องจากสอดคล้องกับสภาพพื้นที่รวมทั้งสอดคล้องกับทักษะความชำนาญของราษฎรชาวไทยภูเขาที่ถนัดปลูกพืชมากกว่า

ในการจัดตั้งสถานีนั้น จะใช้พื้นที่ทำกินเดิมซึ่งราษฎรสละให้ด้วยความสมัครใจโดยไม่บุกเบิกพื้นที่ใหม่อีก ส่วนพื้นที่โครงการจะครอบคลุมพื้นที่ป่าเป้าหมายที่ต้องการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพสำหรับกิจกรรมหลักๆ ของโครงการประกอบด้วย

๑. กิจกรรมการเกษตร

ทดลองและพัฒนาการปลูกพืชในพื้นที่สูงประเภทต่างๆ ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการภายในพื้นที่ตั้งสถานี มีทั้งผัก ไม้ดอก และไม้ผลเมืองหนาว เช่น สตรอเบอรี่ ศุภโชค มะคาเดเมีย นัท ค่ะน้าฮ่องกง เบบีแครอท พืชเกาหลีด พลัม โสมตังกุย กาแฟ เห็ดชนิดต่างๆ ฯลฯ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นพืชที่นำไปจำหน่ายได้ราคาดี โดยแปลงเกษตรเหล่านี้จะเป็นแหล่งที่ราษฎรได้ศึกษาหาความรู้ รวมทั้งมีตัวอย่างการเพาะปลูกที่ถูกต้อง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ของตนเองได้ต่อไป

๒. กิจกรรมฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้

ดำเนินการสำรวจรายละเอียดพื้นที่ของโครงการทั้งหมด เพื่อจัดแบ่งเป็นสัดส่วนว่าพื้นที่ใดสมควรสงวนไว้เป็นป่าต้นน้ำลำธาร พื้นที่ส่วนใดเป็นป่าไม้ใช้สอย และส่วนใดเป็นที่ทำกินของชุมชน เพื่อให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพและไม่กระทบกับการดำรงชีพของราษฎร ขณะเดียวกันก็มีการฟื้นฟูสภาพป่าให้คืนความอุดมสมบูรณ์โดยเร็ว โดยจะให้ราษฎรในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้วย เช่น การปลูกต้นไม้ฟื้นฟูสภาพป่า ก่อสร้างฝายต้นน้ำลำธาร เฝาระวังไฟป่า ดูแลป่า เป็นต้น ซึ่งจะเป็นการสร้างจิตสำนึกให้รักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติไปในตัวด้วย

สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่โครงการได้ให้ความสำคัญควบคู่ไปกับการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ก็คือการจัดระเบียบชุมชน โดยนำหลักการจัดการหมู่บ้านป่าไม้แผนใหม่มาปรับใช้ โดยการจัดระเบียบการใช้ประโยชน์ที่ดิน และป่าไม้อย่างเป็นระบบ ทำให้ราษฎรสามารถใช้ประโยชน์จากป่าซึ่งเปรียบเสมือนคลังอาหารตามธรรมชาติได้ ในขณะที่เดียวกันก็ให้ราษฎรทำหน้าที่พิทักษ์และดูแลรักษาพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธาร ซึ่งแนวทางดังกล่าวได้ผ่านการพิสูจน์ในหลายพื้นที่แล้วว่าเป็นการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างได้ผลและยั่งยืน สามารถสกัดกั้นการบุกรุกแผ้วถางป่าเพื่อใช้เป็นที่ทำกินอย่างได้ผล

๓. กิจกรรมจัดหาน้ำ น้ำเป็นทรัพยากรที่สำคัญมากสำหรับการดำเนินงานโครงการ เนื่องจากพื้นที่ตั้งโครงการอยู่ในพื้นที่สูงชันซึ่งมีแหล่งน้ำจำกัด ดังนั้น จึงจำเป็นต้องจัดหาแหล่งน้ำ ระบบส่งน้ำ และบ่อกักเก็บน้ำ เพื่อนำมาสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมด้านการเกษตร รวมทั้งใช้เพื่อการอุปโภค-บริโภคภายในสถานีและชุมชนให้เพียงพอ บางพื้นที่ถึงกับต้องวางระบบท่อส่งน้ำความยาวหลายกิโลเมตร เนื่องจากแหล่งน้ำธรรมชาติอยู่ไกลจากสถานีมาก ดังนั้น ภาพที่จะเห็นจนชินตาและนับเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของโครงการนี้ก็คือ ท่อส่งน้ำขนาดต่างๆ วางพาดไปตามแนวเขา เชื่อมต่อกับบ่อกักเก็บน้ำหลายขนาดตั้งกระจายอยู่ตามเนินเขา บ่อเหล่านี้ส่วนใหญ่จะประกอบขึ้นจากกระเบื้องโค้งที่นำหนักเบา นำมาต่อกันเป็นบ่อวงกลม เชื่อมต่อและอุดช่องว่างด้วยปูนซีเมนต์ สีขาวของกระเบื้องทำให้สามารถมองเห็นจุดที่ตั้งของบ่อกักเก็บน้ำได้ชัดเจน แม้จะอยู่กันคนละยอดดอยก็ตาม

๔. กิจกรรมสำรวจ จำแนก และกำหนดการใช้ที่ดิน ดำเนินการสำรวจสภาพภูมิประเทศและลักษณะของดินในพื้นที่โครงการ เพื่อนำมาวางแผนและจัดทำผังการใช้ที่ดินภายในพื้นที่โครงการ จัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่สูง ด้วยวิธีจัดทำขั้นบันไดดินสำหรับปลูกพืชและอนุรักษ์น้ำขอบเขา รวมทั้งปลูกหญ้าแฝกเป็นแนวป้องกันการชะล้างหน้าดินด้วย

การดำเนินงานกิจกรรมดังกล่าวมานี้ ทางสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงจะจ้างแรงงานราษฎรในพื้นที่ทั้งหมด ซึ่งนอกจากจะช่วยเพิ่มรายได้จนเจือจรรอบครัวแล้ว ยังเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโครงการ ซึ่งจะทำให้เขาเหล่านั้นเห็นความสำคัญและให้ความร่วมมือกับหน่วยงาน อีกทั้งยังเป็นการถ่ายทอดความรู้และฝึกทักษะไปในตัวอีกด้วย

นอกจากกิจกรรมดังกล่าวแล้วยังมีกิจกรรมสนับสนุนอีกหลายด้าน ได้แก่ กิจกรรมสำรวจและอนุรักษ์พันธุ์พืชและสัตว์ประจำถิ่น เช่น กล้วยไม้ป่า กบ ปู และปลาในลำห้วย ซึ่งหลายชนิดก็กำลังเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ เนื่องจากระบบนิเวศเสื่อมโทรม กิจกรรมพัฒนาที่ดินให้ดินความสมบูรณ์และสามารถเพาะปลูกพืชอย่างได้ผล กิจกรรมปศุสัตว์ กิจกรรมการศึกษา กิจกรรมประสานการคุ้มครองและป้องกันชุมชน ซึ่งช่วยสร้างความสงบเรียบร้อยในพื้นที่โครงการและปฏิบัติการจิตวิทยาภายในชุมชน นอกจากนี้ โครงการยังให้ความช่วยเหลือราษฎรในด้านการสาธารณสุขโรคที่จำเป็นในชุมชนด้วย เช่น จัดบริการ

ปัจจุบันโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงทั้ง ๑๖ แห่งเป็นส่วนสำคัญในการฟื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำลำธารให้คืนความอุดมสมบูรณ์ได้นับหมื่นไร่ รวมทั้งเป็นแหล่งผลผลิตพืชเมืองหนาวคุณภาพดีและปลอดภัยด้านราษฎรในพื้นที่นอกจากจะมีแหล่งความรู้ และมีตัวอย่างการทำการเกษตรบนพื้นที่สูง ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้แล้ว ยังมีรายได้จากการรับจ้างทำงานในสถานี และได้รับการดูแลจากรัฐ ทำให้คุณภาพชีวิตของพวกเขาดีขึ้นกว่าแต่ก่อน

สาธารณสุขมูลฐานและการศึกษาดัดตั้งระบบไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ จัดตั้งธนาคารข้าว สนับสนุนพันธุ์ปศุสัตว์ และปรับปรุงเส้นทางคมนาคม ฯลฯ จึงอาจกล่าวได้ว่าโครงการนี้มีรูปแบบการดำเนินงานแบบผสมผสานและหลากหลายกิจกรรม โดยมีเป้าหมาย คือ แก้ไขปัญหาบุกรุกทำลายป่าให้ได้

นอกจากนี้ ในการดำเนินงานของสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงยังเกิดผลพลอยได้อื่นอีกด้วย นั่นคือสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และมีส่วนช่วยสร้างเสริมความมั่นคงของประเทศอีกด้วย เนื่องจากบางโครงการดำเนินงานอยู่ในบริเวณชายแดน เช่น สถานีสาธิตและถ่ายทอดการเกษตร ป่าไม้ สิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านแปกแซม อำเภอเวียงเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูง บ้านห้วยเมืองงาม อำเภอมะเอยี จังหวัดเชียงใหม่ สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูง บ้านห้วยห้วยกป่าไซ อำเภอมะเอยี จังหวัดเชียงราย เป็นต้น

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ นอกจากจะเป็นแหล่งสาธิตและถ่ายทอดเทคโนโลยีการทำ การเกษตรบนพื้นที่สูงที่ถูกต้องตามหลักวิชาการซึ่งมีส่วนช่วยวางรากฐานการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำลำธารที่มั่นคงแล้ว ยังนับเป็นอีกตัวอย่างโครงการหนึ่งที่ดำเนินงานโดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับสภาพทางภูมิศาสตร์และสังคมวิทยา หรือ “ภูมิสังคม” เป็นสำคัญอีกด้วย

ทุกวันนี้ “ธงชัย” ทั้งสิบหกผืนกำลังโบกสะบัดเหนือยอดดอยภาคเหนืออย่างสง่างาม เพื่อนำพาเอาผืนป่ากลับคืนมามอบไว้แก่แผ่นดิน รวมทั้งได้บรรณาการวิถีชีวิตในดงดอยอันสงบเย็นให้แก่ชาวไทยภูเขา ผู้อาศัยอยู่ใกล้ชิดป่ามากกว่าคนพื้นราบ อีกครั้งหนึ่งด้วย

การพัฒนาพลังงานทดแทน จากปาล์มน้ำมัน

พลังงานเชื้อเพลิงจากน้ำมันเป็นปัจจัยสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและการดำเนินชีวิตของประชากรโลก ทำให้โลกมีพัฒนาการขับเคลื่อนไปข้างหน้าได้อย่างไม่หยุดยั้ง อีกทั้งยังเป็นสินค้าที่มีความเป็นสากล มีการซื้อขายกันอยู่ทั่วโลก ซึ่งนับวันจะยังมีมูลค่าการซื้อขายเพิ่มมากขึ้นทุกวัน อย่างไรก็ตามน้ำมันเป็นพลังงานที่ใช้แล้วหมดไปและอาจจะหมดไปในเวลาอีกไม่นานนักก็เป็นไปได้ ดังนั้นการเสาะแสวงหาพลังงานอื่นๆ มาทดแทนพลังงานเชื้อเพลิงจากน้ำมัน จึงเป็นสิ่งจำเป็นในโลกยุคปัจจุบันนี้

จากแนวพระราชดำริสู่แนวปฏิบัติ

นับว่าเป็นโชคดีของประเทศไทยที่มีพระมหากษัตริย์ที่ทรงปราดเปรื่องและมีสายพระเนตรที่กว้างไกล ทรงมองเห็นสภาพปัญหาที่พวกเราทั้งหลายกำลังประสบอยู่มาอย่างยาวนานแล้ว โดยมีพระราชดำริให้ศึกษาทดลอง ค้นคว้า จัดทำโครงการพลังงานทดแทนจากด้านต่างๆ มากมาย อาทิ โครงการผลิตเชื้อเพลิงอัดแท่ง (แกลบอัดแท่ง) โครงการผลิตแก๊สโซฮอลล์ โครงการบ้านพลังงานแสงอาทิตย์ รวมทั้งโครงการที่ทำการศึกษาดูแลการทำพลังงานทดแทนจากพืชชนิดต่างๆ ซึ่งล้วนแล้วแต่เพื่อทดแทนลดการใช้พลังงานเชื้อเพลิงจากน้ำมันที่เราต้องนำเข้าจากต่างประเทศด้วยกันทั้งสิ้น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริให้ศึกษาทดลองการจัดทำพลังงานทดแทนจากพืชไว้ตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ เป็นต้นมา เกี่ยวกับการปลูกอ้อย มันสำปะหลังเพื่อสกัดเป็นแอลกอฮอล์ และการปลูกสบู่ดำเพื่อสกัดน้ำมันซึ่งสามารถใช้แทนน้ำมันดีเซลได้ ในขณะที่นั้นศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ จังหวัดสกลนคร ได้ทำการศึกษาดูแลปลูกสบู่ดำ โดยนำเมล็ดพันธุ์จากขอนแก่นมาปลูก ๔๐๐ ต้น ระยะห่าง ๒ x ๑ เมตร เพียง ๕ เดือนก็เก็บผลผลิตได้แต่ผลผลิตได้น้อยเฉลี่ยเพียง ๗๐ กิโลกรัมต่อไร่ จึงเลิกทดลองไป

ต่อมาศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทองฯ จังหวัดนราธิวาส ได้ทำการศึกษาดูแลปลูกต้นปาล์มน้ำมันไว้ในพื้นที่ของศูนย์ฯ จำนวน ๘ ไร่ เมื่อปี ๒๕๒๙ และเริ่มมีผลผลิตออกมา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงได้พระราชทานพระราชดำริให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทองฯ จัดสร้างโรงงานสกัดและแปรรูปน้ำมันปาล์มขนาดเล็กขึ้นเพื่อให้เกษตรกรในจังหวัดนราธิวาสและจังหวัดใกล้เคียงได้เข้าใจ เห็นประโยชน์ของต้นปาล์มน้ำมันว่าสามารถนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อะไรได้บ้าง ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการนำแนวพระราชดำริไปสู่การศึกษาดูแลการผลิตพลังงานเชื้อเพลิงจากปาล์มน้ำมัน เพื่อทดแทนการใช้ น้ำมันดีเซลอย่างจริงจังมากขึ้น โดยมีกระบวนการดำเนินการสนองพระราชดำริ ตั้งแต่ปี ๒๕๓๑ เป็นต้นมา

ในปี ๒๕๓๑-๒๕๓๒ ได้มีการจัดตั้งคณะทำงานโครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์มขนาดเล็กขึ้น โดยมีมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นหน่วยงานหลักในการศึกษาดูแลการผลิตน้ำมันปาล์ม โดยขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงาน กปร. ในการดัดแปลงอาคารปุ๋ยหมักของศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทองฯ มาเป็นโรงงานและก่อสร้างเตาและกระทะทอดผลปาล์ม เครื่องหีบใช้แรงงานคน เครื่องหีบที่ใช้เครื่องยนต์ดีเซลจุดเพื่อให้ชาวสวนปาล์มระดับครัวเรือนสามารถสกัดน้ำมันได้เอง นอกจากนี้ยังได้ทุนสนับสนุนจากคุณสหาย ตันรัตนากร (เจ้าของบริษัทตรังน้ำมันปาล์มจำกัด) สร้างอุปกรณ์กลั่นน้ำมันปาล์มบริสุทธิ์ขนาดกำลังผลิตวันละ ๑๑๐ ลิตร แต่เนื่องจากกระบวนการกลั่นน้ำมันปาล์มบริสุทธิ์นั้นระบบสุญญากาศทำได้ไม่พอทำให้ดูดกลิ่นหืนได้ไม่หมด จึงได้ก่อสร้างระบบสุญญากาศจนสามารถกลั่นน้ำมันปาล์มที่มีคุณภาพได้สำเร็จในปี ๒๕๓๕

ในปี ๒๕๓๒ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย จังหวัดเพชรบุรี พิจารณาปลูกสบู่ดำ เพื่อสกัดเป็นน้ำมันใช้แทนน้ำมันดีเซล ซึ่งศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย ได้นำพันธุ์จากบ้านหนองพลับมาปลูกกระจายอยู่ภายในศูนย์ฯ และได้เพาะซำกล้าสบู่ดำแจกจ่ายให้เกษตรกรผู้สนใจประมาณ ๑๓,๐๐๐ ต้นต่อปี มีการบันทึกผลการศึกษาเบื้องต้นไว้ว่าได้ผลผลิตเฉลี่ย ๑๐๐-๒๐๐ กิโลกรัมต่อไร่

จะเห็นได้ว่าการศึกษา ทดลอง การทำพลังงานทดแทนจากพืชของศูนย์ศึกษาการพัฒนาต่างๆ มีการดำเนินงานศึกษา ทดลองมาโดยตลอด เพียงแต่การบันทึกข้อมูลยังมีน้อยและบางทีก็ทิ้งช่วงไป เนื่องจากต้นทุนของพลังงานทดแทนสูงกว่าราคาน้ำมันในขณะนั้น แต่ในช่วงเวลานี้ราคาน้ำมันมีราคาแพงขึ้น จึงได้มีการตื่นตัวในเรื่องของพลังงานทดแทนกันมากขึ้น ซึ่งจากการทดลองการทำพลังงานทดแทน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทองฯ เป็นอีกศูนย์ฯ หนึ่งที่มีการศึกษาทดลองการแปรรูปน้ำมันปาล์มเพื่อใช้ทดแทนน้ำมันดีเซลในเครื่องจักรกลตามแนวพระราชดำริที่ได้พระราชทานไว้เมื่อปี ๒๕๔๓ **ให้ทดลองนำน้ำมันปาล์มมาใช้กับเครื่องจักรกลการเกษตร**

▲ โรงงานแปรรูปน้ำมันปาล์มภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทองฯ

ซึ่งในการศึกษา ทดลอง ได้มีการจัดตั้งคณะทำงาน เพื่อทำการศึกษาดูอย่างต่อเนื่อง โดยมีมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์และศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทองฯ เป็นหน่วยงานหลักในการศึกษา ทดลอง จนกระทั่งสามารถนำมาใช้กับเครื่องจักรกลได้เป็นผลสำเร็จ ซึ่งในปัจจุบันทางศูนย์ฯ ได้ใช้กับเครื่องจักรกลการเกษตรภายในศูนย์ฯ และรถพ่วงสำหรับดูงานตลอดจนเปิดสถานีบริการจำหน่ายน้ำมันให้แก่ผู้สนใจทั่วไป โดยมีกำลังผลิตประมาณ ๓๐๐ - ๔๐๐ ลิตรต่อเดือน และมีราคาจำหน่ายถูกกว่าน้ำมันดีเซลลิตรละ ๓ บาทในปัจจุบัน

▶ รถพ่วงใช้น้ำมันไบโอดีเซลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิภพทองฯ

กระบวนการเปลี่ยนผลปาล์มสู่การแปรรูปเป็นพลังงานเชื้อเพลิง

ในการแปรรูปปาล์มน้ำมันให้เป็นพลังงานเชื้อเพลิงที่จะสามารถใช้ทดแทนน้ำมันดีเซลได้นั้น มีกระบวนการดำเนินการผลิตสู่การแปรรูปเป็นพลังงานเชื้อเพลิง ๒ กระบวนการ ดังนี้

▼ โรงงานแปรรูปน้ำมันปาล์มภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ

กระบวนการที่ ๑ การสกัดผลปาล์มให้เป็นน้ำมันดิบ

ในขั้นตอนนี้เป็นดำเนินการดำเนินการตั้งแต่เริ่มจากการเก็บผลปาล์มไปสู่กระบวนการผลิตจนได้น้ำมันดิบออกมา เพื่อจะนำไปสู่กระบวนการขั้นต่อไป ซึ่งเริ่มต้นด้วยการเลือกเก็บผลปาล์มที่สุกเต็มที่คือผลปาล์มเปลี่ยนจากสีม่วงแก่เป็นสีส้มแดง หรือในช่วงที่ผลปาล์มร่วงจากทะลายปาล์มประมาณ ๓ - ๔ ผล ซึ่งเป็นช่วงที่ผลปาล์มให้เปอร์เซ็นต์น้ำมันสูงสุด

จากนั้นทำการสับทะลายปาล์มออกเป็นช่อกิ่งเพื่อให้ง่ายต่อการผลิตผลปาล์ม และนำผลปาล์มที่ได้ไปทอดในหม้อทอดสุญญากาศ ขนาดบรรจุประมาณ ๑,๐๐๐-๑,๒๐๐ กิโลกรัม ซึ่งการทอดระบบสุญญากาศ โดยใส่น้ำมันดิบ ๑,๐๐๐ ลิตร ต่อผลปาล์ม ๑,๐๐๐ กิโลกรัม (๑ : ๑) ทอดผลปาล์มที่อุณหภูมิ ๙๐ - ๙๕ องศาเซลเซียส ใช้เวลาทอดประมาณ ๓ ชั่วโมง เมื่อทอดผลปาล์มจนสุกแล้ว จึงนำเข้าเครื่องหีบเพื่อสกัดน้ำมันในอัตราส่วนนี้จะได้น้ำมันดิบประมาณ ๓๓% น้ำมันดิบที่ได้จะนำไปกรองโดยผ่านเครื่องกรองแบบผ้าอัดหลายชั้นและนำน้ำมันที่ได้เก็บไว้ในถังพัก เพื่อรอการแปรรูปต่อไป ส่วนกากผลปาล์มนำไปเลี้ยงสัตว์โดยตรง หรือผสมกับอาหารทำวัสดุเพาะเห็ด ทำเชื้อเพลิง หรือนำไปทำปุ๋ยหมัก นอกจากกากผลปาล์มแล้วช่อกิ่งและขั้วผลปาล์มยังนำไปทำปุ๋ยหมักได้อีกด้วย

กระบวนการที่ ๒ การแปรรูปน้ำมันปาล์มดิบไปสู่การเป็นไบโอดีเซล

จากกระบวนการทำผลปาล์มให้กลายเป็นน้ำมันดิบแล้ว ขั้นตอนต่อไปเป็นกระบวนการที่จะนำน้ำมันดิบที่ได้ไปทำการผลิตเป็นน้ำมันไบโอดีเซลที่สามารถใช้ทดแทนน้ำมันดีเซล ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต้องนำสารเคมีมาเป็นส่วนผสม เพื่อให้สามารถใช้ทดแทนน้ำมันดีเซลได้ โดยมีขั้นตอนในการผลิต ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑. น้ำมันปาล์มดิบ ๔๐๐ ลิตร ใส่ถังลดกรดสแตนเลสอุณหภูมิ น้ำมันปาล์ม อยู่ในช่วง ๘๐-๘๕ องศาเซลเซียส ใส่โซดาไฟที่มีความเข้มข้น ๓๐-๓๒ โปเม เพื่อลดความเป็นกรดลง เซ็ดกรดโดยวิธีไตเตรทให้เหลือกรดไม่เกิน ๑%

ขั้นตอนที่ ๒. ในน้ำมันปาล์มดิบจะมีสารประกอบพวกกัม (GUMS) จะต้องทำการแยกออกเรียกวิธีนี้ว่า “ดีกัม” โดยใส่น้ำและกรดฟอสฟอริก ในอัตราส่วน ๙:๑ น้ำ ๙ ลิตร : กรดฟอสฟอริก ๑ ลิตร นำไปต้มในอุณหภูมิ ๑๒๐ องศาเซลเซียส ประมาณ ๒๐ - ๓๐ นาที โดยกวนไม่หยุดและปล่อยทิ้งไว้ประมาณ ๑ - ๒ ชั่วโมง ให้กัมและน้ำตกลงกันถึง จากนั้นปล่อยน้ำและกัมลงถึงกักไขมัน

ขั้นตอนที่ ๓. น้ำมันที่ขจัดน้ำออกแล้วถูกทำให้เย็นลงจนมีอุณหภูมิ ๘๐ องศาเซลเซียส จากนั้นเติมเมทานอลและโซดาไฟในอัตราส่วน น้ำมันปาล์มดิบ ๑๐๐ กิโลกรัม : เมทานอล ๒๐ กิโลกรัม : โซดาไฟ ๐.๗๕ กิโลกรัม กวนเพื่อให้เกิดปฏิกิริยา ประมาณ ๑๕ นาที ทิ้งไว้ประมาณ ๔ ชั่วโมง ซึ่งเรียกว่าปฏิกิริยาทรานส์เอสเตอริฟิเคชัน

ขั้นตอนที่ ๔. จากขั้นตอนที่ ๓. จะได้กลีเซอรินแยกตัวจากน้ำมัน โดยอยู่ที่ก้นถัง ถ่ายกลีเซอรินใส่ภาชนะตั้งทิ้งไว้ ซึ่งเมื่อเย็นตัวลง จะแข็งตัวเป็นของแข็ง

ขั้นตอนที่ ๕. การล้างสิ่งปนเปื้อนออก โดยการล้างด้วยน้ำอุ่นหลายครั้ง ซึ่งการล้างครั้งแรกกระทำโดยการพ่นละอองน้ำลงในด้านบนของถัง เพื่อให้หยดน้ำเล็กๆ พาส่งปนเปื้อนตกลงด้านล่างของถัง

ขั้นตอนที่ ๖. เป็นการขจัดน้ำออกครั้งสุดท้าย โดยการให้ความร้อนจนถึงอุณหภูมิ ๑๒๐ องศาเซลเซียส ใช้เวลาอย่างน้อย ๒๐ นาที เพื่อขจัดน้ำที่หลงเหลือในชั้นเมทิลเอสเตอ์

ขั้นตอนที่ ๗. ถ่ายน้ำมันที่ผ่านการขจัดน้ำออกครั้งสุดท้ายหลังจากที่ตั้งทิ้งไว้ให้อุณหภูมิลดลง เก็บใส่ถังขนาดความจุ ๑,๐๐๐ ลิตร เพื่อนำไปใช้ต่อไป

หมายเหตุ เมทิลเอสเตอ์ที่ได้มีค่าต่างๆ ใกล้เคียงกับน้ำมันดีเซลแต่ถ้าใช้ในอุณหภูมิที่ต่ำมาก เมทิลเอสเตอ์จะเป็นของแข็งอุดตันในระบบเครื่องยนต์

เปรียบเทียบการพัฒนาพลังงานเชื้อเพลิง

จากการศึกษาทดลองการแปรรูปปาล์มน้ำมันให้เป็นพลังงานทดแทน เพื่อนำมาใช้แทนน้ำมันดีเซลตามแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น สามารถดำเนินการได้เป็นผลสำเร็จและนำไปสู่การทดลองใช้กับเครื่องจักรกลการเกษตรและเครื่องยนต์ดีเซลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ได้โดยไม่ก่อให้เกิดปัญหาแต่อย่างใดและสิ่งที่น่าพึงพอใจเป็นอย่างยิ่งก็คือ **ต้นทุน** ในการผลิตเมื่อเทียบกับราคาน้ำมันดีเซลขณะนี้แล้วถือว่าคุ้มค่าง่า

เรามาดูต้นทุนในการผลิตน้ำมันไบโอดีเซลและผลตอบรับจากการใช้น้ำมันไบโอดีเซลที่ได้สอบถามจากผู้ใช้กันว่ามีผลอย่างไร

ต้นทุนการผลิตน้ำมันไบโอดีเซลต่อลิตร

๑.	วัตถุดิบน้ำมันปาล์มดิบ (กรดไม่เกิน ๕ %) (ค่าผลปาล์มน้ำมัน ค่าแยกผลปาล์มน้ำมันเป็นลูกร่วง ค่าสกัดน้ำมันปาล์มดิบ)	๖.๖๕๐	บาท
๒.	ค่าใช้จ่ายในการลดกรดและการตีแก้ม	๑.๐๐๐	บาท
๓.	ค่าการผลิตน้ำมันไบโอดีเซล		
	• เมทานอล ๐.๒ ลิตร	๓.๔๐๐	บาท
	• โซดาไฟ ๐.๐๐๕ กิโลกรัม	๐.๑๐๕	บาท
	• ค่าไม้ฟืน	๐.๓๕๐	บาท
	• ค่าไฟฟ้า	๐.๐๘๔	บาท
	• ค่าแรงงาน	๑.๗๘๐	บาท
	รวมต้นทุนทั้งหมด	๑๓.๓๖๙	บาท

หมายเหตุ ต้นทุนการผลิตขึ้นอยู่กับราคาของวัตถุดิบและสารเคมี อาจขึ้นลงไม่แน่นอน

ผลตอบรับจากการใช้น้ำมันไบโอดีเซล (สอบถามจากผู้ใช้)

ชนิดของรถ	ลักษณะการใช้งาน	การติดเครื่องยนต์ช่วงเช้า	ลักษณะควันเปรียบเทียบกับน้ำมันดีเซล	กลิ่น	กำลังรถเมื่อเปรียบเทียบกับน้ำมันดีเซล
รถหกล้อ	บรรทุกทั่วไป	๒ ครั้ง	ไม่ดำ	ไม่เหม็น	แรงดี
รถแทรกเตอร์	ไถพื้นที่	๑ ครั้ง	ไม่ดำ	ไม่เหม็น	แรงเท่ากัน
รถแทรกเตอร์	ลากพ่วงนำคณะชมงาน	๑ ครั้ง	ไม่ดำ	ไม่เหม็น	แรงเท่ากัน
รถเลดองท์	ทั่วไป	๒ ครั้ง	เท่ากัน	ไม่เหม็น	แรงเท่ากัน
รถไถเดินตาม	พ่วงเทเลอร์	ปกติ	เท่ากัน	ไม่เหม็น	แรงเท่ากัน
รถลากพ่วง	ลากพ่วงนำคณะชมงาน	๑ ครั้ง	ไม่ดำ	ไม่เหม็น	แรงเท่ากัน
เครื่องสูบน้ำ	สูบน้ำการเกษตร	๑ - ๒ ครั้ง	ไม่ดำ	ไม่เหม็น	แรงเท่ากัน

โครงการศึกษาทดลองการแปรรูปน้ำมันปาล์ม ที่ดำเนินการโดย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ณ โรงงานสกัดแปรรูปน้ำมันปาล์มขนาดเล็กภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ถือเป็นต้นแบบของการศึกษาค้นคว้าวิจัยการแปรรูปน้ำมันปาล์มที่นำมาใช้ทดแทนน้ำมันดีเซลได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้มีการขยายผลการศึกษาวิจัยไปสู่พื้นที่อื่นๆ และอีกพื้นที่หนึ่งที่มีการศึกษาทดลองเป็นที่เห็นเด่นชัดอีกแห่งหนึ่งก็คือ โรงงานต้นแบบสกัดน้ำมันปาล์มที่สหกรณ์อ่าวลึก จังหวัดกระบี่ ซึ่งเป็นโรงงานอีกแห่งหนึ่งที่ได้ดำเนินการสนองพระราชดำริเช่นเดียวกัน และที่นิคมสหกรณ์อ่าวลึกแห่งนี้เองได้มีการศึกษาค้นคว้าอย่างเต็มรูปแบบและหลากหลายวิธีการ เพื่อพัฒนาการนำน้ำมันไบโอดีเซลไปใช้โดยไม่ทำความเสียหายกับเครื่องยนต์และเพื่อทดแทนหรือลดปริมาณการใช้ น้ำมันดีเซลลง รวมถึงการพัฒนาผลพลอยได้จากกระบวนการผลิตไบโอดีเซล เช่น การนำส่วนที่เหลือใช้ของผลปาล์มไปจัดทำปุ๋ยหมัก เป็นต้น

นอกจากนี้ ณ ที่โรงงานแห่งนี้ยังสามารถขยายกำลังการผลิตของโรงงานเข้าสู่กระบวนการบริหารงานในเชิงธุรกิจให้สามารถเลี้ยงตัวเองได้ ซึ่งในขณะนี้สหกรณ์นิคมอ่าวลึกได้ดำเนินการผลิตน้ำมันปาล์มในเชิงธุรกิจเองได้แล้ว และสามารถฝากขายน้ำมันกับโรงงานของชมรมสหกรณ์และมีการจัดตั้งปั้มน้ำมันไบโอดีเซล เพื่อจำหน่ายน้ำมันให้กับบุคคลทั่วไปด้วย

คำอธิบายศัพท์

- เมทิลเอสเตอ์ คือ การทำไบโอดีเซลประเภทหนึ่งที่ได้จากการทำปฏิกิริยาระหว่างน้ำมันจากพืช
- การหีบผลปาล์ม คือ การบีบเอาน้ำมันออกจากผลปาล์ม
- วิธีไทดเตรท คือ วิธีหาค่าความเป็นกรดไขมันของน้ำมันปาล์มดิบ
- กัม คือ สารเจือปนที่อยู่ในน้ำมันปาล์มดิบ
- ปฏิกิริยาเอสเตอริฟิเคชัน คือ การนำสารเคมีมาทำปฏิกิริยากับน้ำมันปาล์มดิบเพื่อให้ น้ำมันปาล์มดิบเป็นไบโอดีเซล
- กลีเซอริน คือ ตะกอนของไบโอดีเซลที่สามารถนำไปเป็นส่วนผสมของผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องสำอางได้ เช่น ครีมบำรุงผิว

ขอขอบคุณ คุณสมพิษ สุวรรณ เจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลและภาพประกอบ

ทุกวันนี้เราทั้งหลายต้องเผชิญกับปัญหาด้านพลังงาน เชื้อเพลิงกันเป็นอย่างมากทั่วทุกภูมิภาคของโลก พลังงานเชื้อเพลิงที่เราใช้กันอยู่ทุกวันนี้มีแต่จะมีราคาแพงขึ้นทุกวัน และมีแนวโน้มที่จะหมดไปในอีกไม่ช้าไม่นาน ดังนั้นถึงเวลาแล้วที่เราต้องหันมาพึ่งพาตนเองด้านพลังงานทดแทน โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเรียนรู้การใช้พลังงานทดแทนและการทำไบโอดีเซลใช้เอง และถ้าร่วมมือกันหันมาใช้ไบโอดีเซลที่เราทำได้เองก็จะเป็นการช่วยประเทศชาติและตัวเองประหยัดเป็นอย่างมาก ซึ่งผลดีที่เห็นเด่นชัดนอกเหนือจากราคาที่ถูกกว่าน้ำมันดีเซลแล้วยังเป็นการลดมลพิษทางอากาศและการพึ่งพาทรัพยากรของเราเอง โดยจะช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับพืชผลทางการเกษตร ซึ่งเป็นผลดีต่อเกษตรกรไทยเป็นอย่างมาก สามารถเสริมสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรให้พึ่งตนเองได้ต่อไป

หน่วยงานใน... สำนักพระราชวัง กับ สำนักกราชเลขาธิการ

สมลักษณ์ วงศ์งามขำ *

เมื่อต้นเดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๘ หลังการประชุมคณะรัฐมนตรี ก็ได้มีการแถลงผลการประชุมคณะรัฐมนตรี ซึ่งก็มีเรื่องสำคัญหลายเรื่อง เรื่องหนึ่งในนั้นก็คือ ได้มีการอนุมัติจัดตั้งหน่วยงานใหม่ขึ้นภายในสำนักเลขาธิการพระราชวัง ตามคำแนะนำของสำนักงาน ก.พ.ร. คือกองงานพระวรชายาในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ทำหน้าที่ดำเนินงานด้านเลขานุการในพระองค์ ปฏิบัติงานเกี่ยวกับราชสำนักและงานพระราชฐาน ซึ่งอยู่ในความดูแลของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศรีรัศมิ์ พระวรชายาในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร

(ผู้เขียน) จึงเห็นว่าน่าจะเป็นประโยชน์ต่อท่าน (ผู้อ่าน) จึงขอเล่าเรื่องใกล้ๆ ตัว อีกสักครั้งว่าหน่วยราชการที่เรียกกันว่าสำนักพระราชวัง ประกอบไปด้วยหน่วยงานอะไร ทำหน้าที่อย่างไรบ้าง

สำนักพระราชวัง เป็นส่วนราชการมีฐานะเป็นกรม มีอำนาจหน้าที่จัดการพระราชวัง ตลอดจนดูแลรักษาทรัพย์สินและผลประโยชน์ของพระมหากษัตริย์ อยู่ในบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรี โดยมีเลขาธิการพระราชวัง รับผิดชอบในการบริหารราชการ ปัจจุบันแบ่งส่วนราชการออกเป็น ๑๓ กอง (ก่อนวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๘) ดังนี้

๑. สำนักงานเลขานุการกรม รับผิดชอบด้านการบริหารงานทั่วไป งานสารบรรณ งานประชาสัมพันธ์ จัดทำและรักษาทะเบียนพระบรมวงศานุวงศ์ ทะเบียนผู้ได้รับพระมหากรุณาธิคุณในการต่างๆ

๒. กองธุรการที่ประทับ ปฏิบัติงานทางพระราชฐานที่ประทับ จัดซื้อสิ่งของที่ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลส่วนพระองค์ และสิ่งของที่พระราชทานแก่ราษฎร ตรวจสอบและทำบัญชีค่าใช้จ่ายที่เบิกจ่ายจากพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ ออกแบบควบคุมการก่อสร้างและซ่อมแซมอาคารสถานที่ต่างๆ ระบบไฟฟ้า ประปา ดูแล

* ผู้เชี่ยวชาญ ๑๐ สำนักกราชเลขาธิการ

โครงการส่วนพระองค์เกี่ยวกับการเกษตรสวนจิตรลดา และงานส่วนพระองค์เกี่ยวกับการถ่ายภาพและภาพยนตร์เกี่ยวกับพระราชกรณียกิจต่างๆ

๓. กองคลัง รับผิดชอบการบริหารการเงินทั้งในและนอกงบประมาณ จัดทำงบประมาณ งานพัสดุ การเบิกจ่ายทำบัญชี งานด้านการเงินและบัญชีของกองทุนต่างๆ ที่อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของสำนักพระราชวัง

๔. กองการเจ้าหน้าที่ มีหน้าที่จัดระบบงานและบริหารงานบุคคลของสำนักพระราชวัง ดำเนินการด้านสวัสดิการของข้าราชการและลูกจ้าง

๕. กองกิจการในพระองค์ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร มีหน้าที่ปฏิบัติงานบริหารทั่วไป งานมหาดเล็ก ชาวที่ ห้องเครื่อง งานพระราชพิธี และงานพระราชพาหนะของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร นอกจากนี้ยังดำเนินการดำเนินงานเลขานุการ ทำหมายและกำหนดการเตรียมรับเสด็จ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ รับรองพระราชอาคันตุกะ งานพระราชกุศลสาธารณะ พระราชานุเคราะห์ตามพระราชโอรสประชาสัมพันธ์พระราชกรณียกิจ

๖. กองชาวที่ มีหน้าที่ดูแลความสะอาดเรียบร้อยของพระที่นั่ง พระตำหนัก อาคารสถานที่และสิ่งก่อสร้าง ทั้งในพระนครและต่างจังหวัด ดูแลบำรุงรักษาพื้นที่ จัดตกแต่งต้นไม้ ดอกไม้ จัดที่พักรับรองพระราชอาคันตุกะ

๗. กองบำรุงรักษาพระราชอุทยาน มีหน้าที่ดูแลบำรุงรักษาตกแต่งพระราชอุทยานและไม้ประดับภายในอาคาร ดูแลงานสุขาภิบาลของพระที่นั่ง พระตำหนัก และอาคารต่างๆ ดูแลรักษาเครื่องจักรกลการเกษตรส่วนพระองค์ ดำเนินการปรับปรุงและขยายพันธุ์พืช

๘. กองพระราชพาหนะ มีหน้าที่ดูแลบำรุงรักษาจัดพระราชพาหนะและยานพาหนะ ทั้งรถยนต์และเรือยนต์หลวง เพื่อใช้ในราชการของสำนักพระราชวัง

๙. กองพระราชพิธี มีหน้าที่ในการดำเนินการพระราชพิธีต่างๆ งานพระราชกุศล รัฐพิธี งานเข้าเฝ้าฯ งานเสด็จฯ ร่วมพิจารณากับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการตรวจ ตกแต่งสถานที่ที่จะรับเสด็จ ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ดูแลรักษาบูรณะเครื่องราชภัณฑ์ ราชูปโภค ตลอดจนปูชนียวัตถุต่างๆ อันเป็นของพระมหากษัตริย์

๑๐. กองแพทย์หลวง มีหน้าที่ตรวจถวายการรักษาพระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการบริวารและครอบครัว ตลอดจนคนผู้ป่วยที่มาขอรับการรักษาในโอกาสเสด็จแปรพระราชฐานไปประทับแรมในจังหวัดต่างๆ

๑๑. กองมหาดเล็ก มีหน้าที่ปฏิบัติรับใช้พระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ ดูแลรักษาและจัดเตรียมเครื่องทรงและฉลองพระองค์ ประกอบและตั้งเครื่องเสวยประจำวัน ณ ที่ประทับตลอดจนที่พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดพระราชทานจัดโต๊ะเสวยในการพระราชทานเลี้ยง

๑๒. กองวัง มีหน้าที่ถวายความปลอดภัยแด่พระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ รักษาความปลอดภัยในเขตพระราชฐาน รับรองพระราชอาคันตุกะ และผู้เข้าเฝ้าฯ ประดิษฐ์ดอกไม้สำหรับทรงนมัสการ ทรงใช้งานต่างๆ เย็บปักถักร้อยเครื่องใช้ทั้งส่วนพระองค์และราชการ ประกอบอาหารในการบำเพ็ญพระราชกุศล

๑๓. สำนักงานพระคลังข้างที่ ดำเนินการเกี่ยวกับการเงินการบัญชีและงบประมาณ เฉพาะหมวดอุดหนุนงบพระมหากษัตริย์ จัดผลประโยชน์ทรัพย์สินของพระบรมวงศานุวงศ์ วัดและมูลนิธิในพระบรมราชูปถัมภ์ ดูแลสำนักงานวัดพระศรีรัตนศาสดาราม พิพิธภัณฑ์พระที่นั่งวิมานเมฆและอภิเชษกฤต

ส่วนสำนักพระราชเลขาธิการ นั้น ตามที่เคยได้เล่าเอาไว้แล้วว่าเป็นหน่วยงานที่ปฏิบัติหน้าที่เลขานุการในพระองค์พระมหากษัตริย์ ทั้งในราชการแผ่นดินและส่วนพระองค์ ประสานงานระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์กับรัฐบาล รัฐสภา หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับราชการในประเทศและต่างประเทศ ดำเนินงานเกี่ยวกับการขอพระกรุณาในเรื่องต่างๆ สนองพระราชกระแสเกี่ยวกับการบำบัดทุกข์บำรุงสุขของราษฎร ดำเนินการเกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบต่างๆ ที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของสำนักพระราชเลขาธิการ

สำนักพระราชเลขาธิการแบ่งส่วนราชการออกเป็น ๑๒ กอง คือ

๑. กองกลาง ทำหน้าที่เกี่ยวกับงานสารบรรณ งานการเงินและงบประมาณ บริหารงานบุคคล เป็นศูนย์ข้อมูลและเอกสาร

๒. กองการต่างประเทศ ปฏิบัติหน้าที่เลขานุการในพระองค์เกี่ยวกับการต่างประเทศ

๓. กองการในพระองค์ ปฏิบัติงานเลขานุการในพระองค์ต่างๆ เช่น ขอย เข้าเฝ้าฯ เชิญเสด็จฯ ขอย พระมหากรุณาในเรื่องต่างๆ

๔. กองข่าว ปฏิบัติงานเผยแพร่พระราชกรณียกิจให้เป็นที่ทราบโดยทั่วไป

๕. กองโครงการสัมพันธ์ เป็นหน่วยงานประสานงาน ติดตาม ประเมินผล โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่างๆ

๖. กองราชเลขาธิการในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ

๗. กองงานในพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

๘. กองงานในพระองค์สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี

๙. กองงานในพระองค์สมเด็จพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชาทินัดดามาตุ

๑๐. กองนิติการ ดำเนินการด้านกฎหมายและระเบียบในความรับผิดชอบของสำนักพระราชเลขาธิการและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์หรืองานส่วนพระองค์ เช่น รับฎีกาเรื่องราวร้องทุกข์ต่างๆ และงานนิติกรรมสัญญา เป็นต้น

๑๑. กองศิลปอาชีพ ดำเนินการส่งเสริมและเผยแพร่พัฒนาศิลปอาชีพของราษฎร

๑๒. สำนักงานเลขาธิการคณะองคมนตรี ปฏิบัติงานเป็นฝ่ายเลขานุการคณะองคมนตรี กรณีคณะองคมนตรีพิจารณาถวายความคิดเห็นเกี่ยวกับกฎหมายและงานราชการแผ่นดินที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์

เป็นอันว่าจบเรื่องราวของสำนักพระราชวังและสำนักพระราชเลขาธิการได้เสียที อาจยืดเยื้อ นานไปสักหน่อย แต่ก็คงทำความกระจ่างให้ได้ไม่มากนักน้อย (คิดว่ามากที่สุดทีเดียว) ครั้งต่อไป จะได้กลับไปว่าด้วยสาระน่ารู้เกี่ยวกับราชาศัพท์กับข้อปฏิบัติต่างๆ ตามที่เคยสัญญากันไว้เสียที

* สำนักพระราชวังมีบุคลากรทั้งสิ้นกว่า ๕,๐๐๐ คน ส่วนสำนักพระราชเลขาธิการมีกำลังคน ทั้งที่เป็นข้าราชการ พนักงานราชการและลูกจ้างประมาณ ๕๐๐ คน

คุณวราภรณ์ สว่างการ นักศึกษาปริญญาโท สาขาพุทธศาสตร์การพัฒนารุ่น ๒ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ได้แต่งเพลง “พระคุณพ่อล้นฟ้า” เพื่อร่วมเฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี คณะบรรณาธิการวารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริพิจารณาแล้วเห็นว่านอกจากจะมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริอย่างครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว ยังมีความไพเราะและได้อรรถรสทางด้านวรรณศิลป์ด้วย จึงได้นำออกเผยแพร่เพื่อร่วมกันเฉลิมพระเกียรติเนื่องในศุภวาระอันเป็นมหามงคลยิ่งดังกล่าว

พระคุณพ่อล้นฟ้า

จังหวะพื้นบ้านประยุกต์ (ตึกเส็ง)
จ้อย...tempo rubato

ทำนอง : ไกรทอง ณ ลำปาง
เนื้อร้อง : วราภรณ์ สว่างการ
เรียบเรียงแนวบรรเลง : ส.แสนเมืองมูล

พระคุณ พ่อ ล้น ฟ้า จู ดิ ลง มา ปก ป้อง เหล่าประชา แซ่ . ขว้าง ชื่อ เสียงเรื่อง ร่อง . ภูมิ พล บท

Chorus
เจ้า ขอ อง ทรง . พระ เถ วิญ . รา ช ฎร . ประชา กร . ชู คน ต่าง ต้า . นิก .

ล้น ใน บ ทา . ก รุ ณา ที่ องค์ . พ่อ . เจ้าทนทรง นี้ . เมต . ตา ได้ น้า หั . . ฒ นา ปวง ประ ชา เป็น สุข ร่ม

เช่น สัพ ปะ โกร ง การ หวง . ใน พระ รา ช ดา ริ งาน แก่ กัง ดินงาน แก่ กัง สิง งาน ห้วย อ่อง

ไกร งาน บ้า บัด น้า . เสย แก่ ดิน พัง . . ทะ ลาย เท ขตร ทฤษ ฐี โหม หื้อ คนไทย ได้ ทั้ง คน เอง . .

หาก ดา เนิน . . ชี วิต แบบ เศรษฐ กิจ . ทอ . เพียง จะ ป้อง กั้น ชื่อ ชาย . เสียง ใน การ . . เลือก ตั้ง จะ หั้น เงิน ชื่อ ชาย

เสียงนั้น มี คำ บ่า กี่ ๓ ตา งค์ นี้ ละ เป็น . . แนว ทาง พั ฒ นา ประชา ริ ป ไตย ev . . .

. ชก มือ . . ฒ นม เหนือ . หัว . เหนือ . เกล้า บุญ คุณ . . พ่อ เจ้า ได้ หุ้ม ครอง ประ ชา .

ชี เถ ลิง . . ครอง รา ช มา ได้ หก . สิ บ . ปี ขอ บุญ ญา . ปา ร มี เถ รีม สะ หรี พระชนม์ ยัง ยืน . . ขอ

อง ทรง . พระ เถ วิญ ประ ชา . ริ ป ไตย - ดา เนิน ไป สู่ ความ รุ่ง . . เรือง . .
Rallentando.....

องคมนตรี ตรวจเยี่ยมโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือ

ระหว่างวันที่ ๓-๕ สิงหาคม ๒๕๕๘ นายจุลนภ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา องคมนตรี นายพลการ สุวรรณรัฐ องคมนตรี และนายสวัสดิ์ วัฒนายากร องคมนตรี พร้อมด้วย นายปานเทพ กล้าณรงค์ราญ คณะผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สำนักงาน กปร. ได้เดินทางไปตรวจเยี่ยมและติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่ และโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำแม่อาวอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดลำพูน

โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นศูนย์กลางในการศึกษาทดลอง วิจัยตามแนวพระราชดำริ เพื่อหารูปแบบการพัฒนาในด้านต่างๆ ที่เหมาะสมกับพื้นที่ภาคเหนือ โดยเฉพาะการพัฒนาพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธารให้ได้ผลอย่างสมบูรณ์ โดยมีการศึกษาด้านการประมงตามอ่างเก็บน้ำต่างๆ ควบคู่ไปกับการศึกษาด้านการเกษตรกรรม และอุตสาหกรรมตลอดระยะเวลากว่า ๒๐ ปี ที่ผ่านมา ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีผลสำเร็จของการพัฒนาปรากฏขึ้นเป็นลำดับ โดยเฉพาะการพัฒนาสภาพป่าขุนแม่กวาง โดยการก่อสร้างฝายต้นน้ำลำธาร (CHECK DAM) เพื่อรักษาและชะลอความชุ่มชื้นของดินในฤดูแล้ง ส่งผลให้ในระยะ ๑๐ ปีที่ผ่านมา ไม่ปรากฏว่ามีไฟป่าเกิดขึ้นในพื้นที่ดังกล่าวอีก นอกจากนี้

ในพื้นที่ ๘,๕๐๐ ไร่ ของศูนย์ศึกษาฯ ที่เคยแห้งแล้งกลับฟื้นคืนสู่ความอุดมสมบูรณ์อีกครั้ง โดยการเปลี่ยนสภาพจากป่าเต็งรังเป็นป่าเบญจพรรณ ความหนาแน่นของต้นไม้ก็เพิ่มขึ้นทุกปีรวมถึงมีการเพิ่มขึ้นของพันธุ์ไม้ กล้วยไม้ และสัตว์ป่าคินคินอีกเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะนกมีจำนวนถึง ๑๒๒ ชนิด นอกจากสภาพพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธารที่เปลี่ยนแปลงสู่ความอุดมสมบูรณ์แล้ว ศูนย์ศึกษาฯ ยังได้ขยายผลสำเร็จของการศึกษาไปยังราษฎรหมู่บ้านรอบศูนย์ฯ ซึ่งมีรูปแบบวิธีการง่ายๆ และประหยัด ราษฎรสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการดำรงชีวิตได้

ในการติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาฯ แห่งนี้ พณฯ องคมนตรี ได้ให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑. การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ นับว่าประสบความสำเร็จเป็นรูปธรรมที่น่าพอใจ โดยเฉพาะการพัฒนาฟื้นคืนความสมบูรณ์ของสภาพป่าต้นน้ำลำธารและสัตว์ป่าคินคิน การดำเนินงานในระยะต่อไปจึงควรให้ความสำคัญกับการสร้างความร่วมมือและการปลูกจิตสำนึกของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ดังตัวอย่างที่หมู่บ้านป่าสักงาม ซึ่งเป็นต้นแบบของชุมชนเข้มแข็งที่เกิดขึ้นจากการใช้ศักยภาพของพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธารที่สมบูรณ์ พัฒนาสู่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ภายใต้การบริหารจัดการโดยชุมชน

๒. ขอให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแลการจัดทำแผนการท่องเที่ยวของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ร่วมกันพิจารณารายละเอียดต่างๆ ของแผนอย่างรอบคอบ โดยยึดแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นหลัก

▲ สภาพป่าบริเวณอ่างเก็บน้ำห้วยฮ่องไคร้ ๑. เปรียบเทียบบริเวณเดียวกับระหว่างภาพบน เมื่อปี ๒๕๒๗ กับภาพล่าง เมื่อปี ๒๕๕๖ แสดงให้เห็นว่าหลังจากที่ศูนย์ฯ ได้ดำเนินการพัฒนาฟื้นฟูสภาพป่าแล้ว ความหนาแน่นของพื้นป่าได้เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

▲ สภาพป่าบริเวณศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ เปรียบเทียบจากบริเวณเดียวกับระหว่างภาพบน เมื่อปี ๒๕๓๒ กับภาพล่าง เมื่อปี ๒๕๕๖ แสดงให้เห็นความหนาแน่นของต้นไม้ที่เพิ่มมากขึ้น สภาพป่าก็เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น จากป่าเต็งรังเป็นป่าเบญจพรรณ

ไม่เน้นการสร้างสิ่งก่อสร้างหรือถาวรวัตถุต่างๆ ที่ไม่จำเป็น แต่ควรให้ความสำคัญกับการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้สอดคล้องกับความหลากหลายของกลุ่มคนที่เข้ามาศึกษาดูงาน โดยสามารถนำองค์ความรู้เหล่านั้นกลับไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ด้วย

๓. ควรรวบรวมและประมวลเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเน้นข้อมูลและภาพถ่ายในเชิงเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลง และลำดับขั้นของพัฒนาการด้านต่างๆ ของศูนย์ฯ และจัดแสดงไว้เพื่อเป็นความรู้สำหรับผู้เข้ามาเยี่ยมชม

โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำแม่อาวอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดลำพูน วัตถุประสงค์ของโครงการฯ เพื่อฟื้นฟูและรักษาพื้นที่ป่าไม้ในเขตโครงการพัฒนาที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยให้แก่เกษตรกร พัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำให้เพียงพอต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรมและการอุปโภค-บริโภค พัฒนาอาชีพทั้งภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร นอกจากนี้เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐาน จปฐ. รวมทั้งสร้างความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและจัดการลุ่มน้ำ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการในส่วนต่างๆ เพื่อให้แล้วเสร็จตามวัตถุประสงค์ซึ่งสำนักงาน กปร. ได้ให้การสนับสนุนงบประมาณในระยะแรกของการดำเนินงาน ในกรณีนี้ฯ พณฯ องคมนตรีได้ให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑. การฟื้นฟูสภาพป่าในพื้นที่โครงการฯ ควรให้ความสำคัญกับการกระจายความชุ่มชื้นไปสู่ผืนป่า โดยการเจาะร่องน้ำเล็กๆ จากฝายต้นน้ำลำธารไปข้างๆ แบบก้างปลา เพื่อให้ผืนป่าได้รับความชุ่มชื้นอยู่ตลอดเวลา และควรปลูกไม้โตเร็วเพื่อเป็นการฟื้นฟูสภาพป่าเสื่อมโทรมให้กลับฟื้นคืนความสมบูรณ์โดยเร็ว

๒. การพัฒนาแหล่งน้ำโดยวิธีการผันน้ำข้ามลุ่มน้ำ เป็นหัวใจของการพัฒนาพื้นที่โครงการ ดังนั้นจึงขอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันพิจารณาศึกษาความเหมาะสมในด้านต่างๆ โดยคำนึงถึงความคุ้มค่าในการลงทุน ปริมาณน้ำต้นทุน ตลอดจนการบริหารจัดการ เพื่อให้มีการใช้ทรัพยากรน้ำอย่างคุ้มค่า และควรประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจระหว่างราษฎรทั้งสองลุ่มน้ำเพื่อลดปัญหาข้อขัดแย้งต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น

๓. การดำเนินโครงการฯ ในระยะต่อไป ควรให้น้ำหนักกับการพัฒนาคนทั้งในด้านสังคม สาธารณสุข การศึกษา รวมถึงการพัฒนายกระดับจิตใจ เพื่อให้ราษฎรในพื้นที่โครงการฯ มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีสุขตามอัตภาพบนความพอเพียงและยั่งยืน และขอให้ผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน สนับสนุนการพัฒนาโครงการสร้างพื้นฐานต่างๆ ในพื้นที่โครงการฯ ด้วย

สำนักงาน กปร. จัดสัมมนา
การจัดทำตัวชี้วัดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๔๘ เวลา ๐๙.๐๐ น. นายสวัสดิ์ วัฒนายกร องคมนตรี เป็นประธานการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “การจัดทำตัวชี้วัดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” ณ ห้องประชุม เชียงแสน โรงแรมเซ็นทรัล ดวงตะวัน จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีผู้บริหารจากสำนักงาน กปร. ผู้อำนวยการและเจ้าหน้าที่จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทั้ง ๖ ศูนย์ เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และคณะกรรมการบริหารการจัดทำตัวชี้วัดฯ จำนวน ๑๒๐ คน เข้าร่วมสัมมนาเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้

การประชุมสัมมนาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการระดมความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และข้อสรุปในการจัดทำคู่มือตัวชี้วัดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ฉบับสมบูรณ์เพื่อมอบให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นบรรทัดฐานเดียวกัน ในการนี้ผู้ทรงคุณวุฒิในด้านดิน น้ำ ป่าไม้ และเกษตร ซึ่งเป็นคณะกรรมการบริหารการจัดทำตัวชี้วัดฯ บรรยายความสำคัญของตัวชี้วัดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริแต่ละด้าน ประกอบด้วย ดร.พิสุทธ์ วิจารณ์ นายวสันต์ บุญเกิด ศ.ดร. ธวัชชัย สันติสุข ดร.ธวัชชัย ณ นคร และการบรรยายสรุปผลการดำเนินการจัดเก็บข้อมูลตามตัวชี้วัดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของแต่ละศูนย์ฯ ตามคู่มือตัวชี้วัดฯ ที่คณะกรรมการบริหารการจัดทำตัวชี้วัดฯ ได้จัดทำไว้ โดยผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาฯ ทั้ง ๖ ศูนย์ ตัวชี้วัดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ประกอบด้วย

การพัฒนาและการอนุรักษ์

- กิจกรรมงานปรับปรุงระบบนิเวศ ตัวชี้วัดได้แก่ อัตราการเจริญเติบโตของต้นไม้ ความหนาแน่นและความหลากหลายของพันธุ์ไม้ ชนิดของสัตว์ที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น การวัดคุณภาพของอากาศ
- กิจกรรมฝายต้นน้ำ ตัวชี้วัดได้แก่ ปริมาณความชื้นในดิน ระยะเวลาการไหลของน้ำ อัตราร้อยละของน้ำในดิน

๕. ตัวชี้วัดด้านเศรษฐกิจสังคม และสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิต

ตัวชี้วัดที่สำคัญมีทั้งด้านสุขภาพอนามัย ความรู้ ชีวิตการทำงาน เศรษฐกิจ ชีวิตครอบครัว สภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิต ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสังคม

หลังจากการบรรยายโดยผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ได้มีการแยกกลุ่มเพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวชี้วัดแต่ละด้าน ที่คณะกรรมการบริหารตัวชี้วัด สำนักงาน กปร. ได้จัดทำไว้และปัญหาการปฏิบัติงานตามคู่มือ ทั้งนี้ทำให้ได้ข้อสรุปสำหรับนำไปปรับปรุงคู่มือการจัดทำตัวชี้วัดฯ ฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการปฏิบัติงานการจัดเก็บข้อมูล เพื่อการติดตามประเมินผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่อไป

๑. ตัวชี้วัดด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ ประกอบด้วย

ความจุของอ่างเก็บน้ำ พื้นที่เพาะปลูก การใช้ประโยชน์จากน้ำของราษฎรและเกษตรกร ตลอดจนการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ การบำรุงรักษาสำหรับตัวชี้วัดด้านคุณภาพของน้ำ มี ๓ ประเภท คือ ทางกายภาพ ทางเคมี และทางชีวภาพ

๒. ตัวชี้วัดด้านการพัฒนาดิน ประกอบด้วย

ตัวชี้วัดทางกายภาพดิน ได้แก่ การวัดการเพิ่มของหน้าดิน การวัดความหนาแน่นของดิน การวัดความชื้นของดิน การวัดการชะล้างของดิน

ตัวชี้วัดด้านเคมีดิน ได้แก่ ค่า pH ค่าอินทรีย์วัตถุในดิน OM ค่าไนโตรเจน ฟอสฟอรัส โพแทสเซียม (N P K)

๓. ตัวชี้วัดด้านการพัฒนาการเกษตร ประกอบด้วย

กิจกรรมระบบการเกษตรแบบยั่งยืน ตัวชี้วัดได้แก่ อินทรีย์วัตถุ ธาตุอาหารพืช การชะล้างพังทลายของดิน ระบบเกษตร แหล่งน้ำ ความปลอดภัยด้านอาหาร (Food Safety) เศรษฐกิจและการตลาด

๔. ตัวชี้วัดด้านการพัฒนาป่าไม้ ประกอบด้วย

การฟื้นฟูป่าตามแนวพระราชดำริ

• กิจกรรมงานปลูกป่าและบำรุงรักษาป่า ตัวชี้วัดได้แก่ อัตราการรอดตายจากการปลูกป่า การเจริญเติบโตของต้นไม้มวลชีวภาพ อัตราการปกคลุมเรือนยอด ความหลากหลายของชนิดพันธุ์ไม้

• กิจกรรมงานควบคุมและป้องกันไฟป่า ตัวชี้วัดได้แก่ จำนวนครั้งต่อการเกิดไฟป่า จำนวนพื้นที่เกิดไฟไหม้ป่ามาเป็นการชี้วัดในพื้นที่

สำนักงาน กปร. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ระหว่างวันที่ ๑๓ - ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๖ สำนักงาน กปร. จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยมีนายปานเทพ กล้าณรงค์ราญ เลขาธิการ กปร. เป็นประธานการประชุม ซึ่งมีผู้เข้าร่วมสัมมนาทั้งสิ้น ๒๑๐ คน ประกอบด้วยกรมชลประทาน กรมพัฒนาที่ดิน กรมป่าไม้ กรมปศุสัตว์ กรมประมง เจ้าหน้าที่จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง ๖ ศูนย์และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์ของการสัมมนาครั้งนี้ เพื่อทบทวนแนวทางการดำเนินงานและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขอันจะทำให้การปฏิบัติงานโครงการศูนย์ศึกษาพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นไปในทิศทางเดียวกัน สอดประสานและสนองพระราชดำริได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ในการประชุมสัมมนาได้จัดให้มีการบรรยายพิเศษและการมอบนโยบายแนวทางการดำเนินงานศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยเลขาธิการ กปร. อธิบดีกรมชลประทาน อธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน อธิบดีกรมประมง และผู้บัญชาการกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน พร้อมทั้งการนำเสนอผลการดำเนินงานและแนวทางการดำเนินงาน จากผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้ง ๖ ศูนย์ รวมถึงการอธิบายและให้ข้อคิดเห็นแนวทางวิธีการดำเนินงานศึกษา วิจัย และงานขยายผลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านทรัพยากรดิน น้ำ ป่าไม้ และการเกษตร นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมสัมมนายังได้ทัศนศึกษาดูงานการดำเนินงานภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ และดูงานการขยายผลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ สู่เกษตรกรหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาฯ

ในการนี้ เลขาธิการ กปร. ได้มอบนโยบายและแนวทางการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยให้ยึดแนวพระราชดำริ และแนวทางที่คณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์ฯ ได้กำหนดไว้ ทั้งนี้ สำนักงาน กปร. จะทำหน้าที่ในการผลักดันและสนับสนุนหน่วยงานต่างๆ ในด้านงบประมาณเพื่อให้การปฏิบัติงานดำเนินการได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น สำหรับการศึกษาดูงาน ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาทั้ง ๖ ศูนย์ สามารถ

ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นต่อไปจึงควรจะได้ขยายผลออกไปอย่างกว้างขวาง อีกประการหนึ่งที่ขอให้ทุกศูนย์ศึกษาฯ ได้นำไปปฏิบัติคือ สำนักงาน กปร. ได้จัดทำตัวชี้วัดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ประกอบด้วยสาระที่สำคัญด้านต่างๆ คือการพัฒนาดิน การพัฒนาแหล่งน้ำ การพัฒนาป่าไม้ การพัฒนาการเกษตร ตลอดจนด้านเศรษฐกิจและสังคม ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นตัวชี้วัดการพัฒนาโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้มีมาตรฐานและความน่าเชื่อถืออย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม ดังนั้นในการติดตามผลการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาฯ ต่อไป สำนักงาน กปร. ขอให้รายงานผลตามตัวชี้วัดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ในเรื่องของการทดสอบต่างๆ ที่ดำเนินการภายในศูนย์ศึกษาฯ นั้น ควรให้มีความสอดคล้องกับเหตุการณ์ปัจจุบัน ทั้งความปลอดภัยของอาหาร (Food Safety) การจัดทำทฤษฎีใหม่ เพื่อความพออยู่พอกิน และเป็นรายได้ให้แก่ครอบครัว ตลอดจนการปลูกพืชเพื่อใช้เป็นพลังงานทดแทน เช่น สบู่ดำ ปาล์มน้ำมัน และที่สำคัญคือ การส่งเสริมขยายผลให้ถือเป็นภารกิจหลักของศูนย์ฯ โดยต้องนำแนวพระราชดำริมาเป็นต้นแบบในการขยายผลสำเร็จไปสู่ราษฎรให้สามารถปฏิบัติจริงได้

การสัมมนาโครงการประเมินผล โครงการเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

การประเมินผลครั้งนี้ได้แบ่งกลุ่มการประเมินผล ๕ ด้าน คือ ด้านน้ำผิวดินและน้ำใต้ดิน ด้านสิ่งแวดล้อมและการประชาสัมพันธ์ ด้านเศรษฐศาสตร์ ด้านประมง และด้านการประสานงานโครงการ และจากการประเมินพบว่า

การเป็นแหล่งน้ำต้นทุน คือความต้องการใช้น้ำของประชาชนเพื่อการอุปโภค-บริโภคและอุตสาหกรรมมีความต้องการรวม ๖๓๐ ล้านลูกบาศก์เมตร และส่งน้ำให้กับพื้นที่โครงการเจ้าพระยาฝั่งตะวันออกตอนล่างเป็นปริมาณน้ำ ๔๒๙ ล้านลูกบาศก์เมตร (เพิ่มเติมจากปริมาณน้ำที่ส่งมาจากอ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพลและสิริกิติ์ที่มีความต้องการทั้งหมดถึง ๑,๕๐๑ ล้านลูกบาศก์เมตร) เป็นความต้องการใช้น้ำในฤดูแล้งประมาณ ๘๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร ในขณะที่มีปริมาณน้ำต้นทุนที่ใช้การได้เพียง ๕๘๓ ล้านลูกบาศก์เมตรเท่านั้น ซึ่งไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน จึงควรปรับลดปริมาณการส่งน้ำให้การเกษตรในโครงการเจ้าพระยาฝั่งตะวันออกตอนล่าง พร้อมกับเพิ่มประสิทธิภาพของระบบชลประทานเดิมด้วย

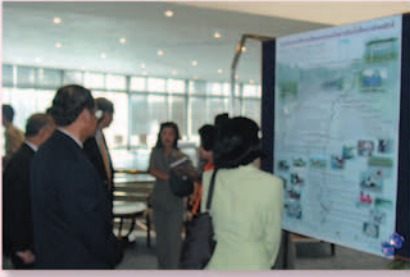
ด้านการบรรเทาอุทกภัย ในบริเวณลุ่มน้ำป่าสักและลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนล่างพื้นที่ในเขตจังหวัดสระบุรี พระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี นนทบุรี และกรุงเทพฯ

วันอังคารที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๔๘ นายปานเทพ กล้าณรงค์ราญ เลขาธิการ กปร. เป็นประธานการประชุมสัมมนาโครงการประเมินผลโครงการเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ ณ ศูนย์ประชุมสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ โดยมีนายจรรย์ ตูลยานนท์ กรรมการมูลนิธิชัยพัฒนา และประธานคณะกรรมการโครงการ ๖ ประสงค์ไต่ อธิบดีกรมชลประทาน รองอธิบดีกรมทรัพยากรน้ำ รองเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กรมประมง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและคณาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิจากมหาวิทยาลัยต่างๆ อาทิ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ตลอดจนผู้สนใจทั่วไปจำนวน ๒๔๐ คนเข้าร่วมประชุมสัมมนาในครั้งนี้

การประชุมสัมมนาครั้งนี้ เกิดขึ้นตามความประสงค์ของคณะกรรมการโครงการ ๖ ประสงค์ไต่ สำนักงานทรัพยากรสิ่งแวดล้อมพระมหากษัตริย์ และสำนักงาน กปร. ได้ทำการประเมินผลโครงการเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ เพื่อตรวจวัดผลการดำเนินงานโครงการและผลประโยชน์ในด้านต่างๆ ที่เกิดจากเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดหลักในการปรับปรุงการบริหารโครงการให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

โครงการเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ เป็นพระราชดำรินี้ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อปี ๒๕๓๒ ให้กรมชลประทานศึกษาความเหมาะสมของโครงการเขื่อนเก็บกักน้ำแม่ป่าสัก เพื่อแก้ไขปัญหาภัยแล้งและอุทกภัยในพื้นที่ลุ่มน้ำป่าสักและลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนล่าง ซึ่งรัฐบาลโดยคณะรัฐมนตรีได้เห็นชอบให้ดำเนินโครงการก่อสร้างในปี ๒๕๓๗ เป็นเขื่อนดินตั้งอยู่บริเวณกิโลเมตรที่ ๑๐๕ จากจุดบรรจบแม่น้ำป่าสักและแม่น้ำเจ้าพระยาในพื้นที่จังหวัดลพบุรี-จังหวัดสระบุรี และเริ่มเก็บกักน้ำได้เมื่อวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๔๑ เป็นต้นมา สามารถเก็บกักน้ำสูงสุด ๘๖๐ ล้านลูกบาศก์เมตร

ในพื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยาลดลง ๔๒๙ ล้านลูกบาศก์เมตร ซึ่งแต่เดิมมีความต้องการปีละ ๑๑,๒๖๓ ล้านลูกบาศก์เมตร

สำหรับการเป็นแหล่งน้ำใช้สำหรับอุปโภค-บริโภคและเพื่อการ จัดหาน้ำเพื่อนิคมอุตสาหกรรม จากการประเมินผลพบว่ามีการใช้น้ำด้านการอุปโภค-บริโภคในปี ๒๕๔๖ ประมาณ ๑,๗๘๗.๕๗ ล้านลูกบาศก์เมตร ต่อปี การใช้น้ำด้านอุตสาหกรรม ประมาณ ๗๘๕.๓๕ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี

ด้านระบบนิเวศ พบว่าคุณภาพน้ำมีการเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่เหมาะสมต่อการอยู่อาศัยของสัตว์น้ำมากขึ้น เนื่องจากอุณหภูมิน้ำในอ่างเก็บน้ำระหว่างฤดูหนาวและฤดูร้อนมีความแตกต่างกันน้อยกว่าขณะที่ยังไม่มีโครงการฯ

ประโยชน์ด้านอื่น ๆ อาทิ ด้านการประมง ทำให้เกิดแหล่งเพาะพันธุ์ปลาน้ำจืดขนาดใหญ่ในลุ่มน้ำป่าสัก และพบว่าก่อนมีการสร้างเขื่อนราษฎรมีอาชีพทำการเกษตรเป็นหลัก แต่เมื่อมีเขื่อนและชาวประมงต่างถิ่นเข้ามาทำประมงสามารถหารายได้จากการจัดสัตว์น้ำและกระตุ้นให้เกิดระบบการซื้อขายสัตว์น้ำ ตลอดจนระบบธุรกิจต่อเนื่องจากการแปรรูปสัตว์น้ำ ทำให้เกิดแรงจูงใจให้ราษฎรในพื้นที่หันมายึดอาชีพประมงมากขึ้น ทำให้สัดส่วนรายได้จากการประมงสูงขึ้นเป็นร้อยละ ๒๐ ของรายได้ครัวเรือน

ด้านศิลปกรรมและการท่องเที่ยว ควรอนุรักษ์แหล่งศิลปกรรมชุมชนดั้งเดิม เช่น ชุมชนไทยเบ็งที่มีประเพณีวัฒนธรรมที่ควรคงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ นอกจากนี้ควรมีการจัดทำแผนในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในเชิงลึก ควรเปิดการท่องเที่ยวใหม่ ส่งเสริมการผลิตสินค้า OTOP ของชาวไทยเบ็ง

ด้านน้ำเสีย ตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ เพื่อขจัดน้ำเสียในแม่น้ำป่าสักตอนล่าง ในเขตชุมชนและพื้นที่เพาะปลูก ในเขตอำเภอแก่งคอย อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี ซึ่งเกิดขึ้นเป็นประจำในฤดูแล้ง พบว่าคุณภาพน้ำโดยรวมของแม่น้ำป่าสักลดต่ำลง เนื่องจากการปนเปื้อนของน้ำเสียจากชุมชนและอุตสาหกรรม

พร้อมกันนี้ได้ให้ข้อเสนอแนะ **ด้านการบริหารจัดการน้ำ** คือ มีการบริหารจัดการน้ำให้เป็นระบบโดยร่วมกับการบริหารจัดการน้ำในลุ่มน้ำเจ้าพระยา ปรับปรุงเกณฑ์ควบคุมการปฏิบัติการอ่างเก็บน้ำร่วมกับระบบโทรมาตรเป็นระยะๆ ให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับสภาพน้ำต้นทุน ควรเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำ โดยใช้เทคนิคการคาดการณ์ปริมาณน้ำไหลลงอ่างประกอบในการบริหารจัดการน้ำ มีการตรวจวัดคุณภาพน้ำของแม่น้ำป่าสักตอนล่างในบริเวณที่มีโรงงานอุตสาหกรรมหนาแน่น เพื่อไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการใช้น้ำและให้จัดระดับความสำคัญของการจัดสรรน้ำให้แก่กิจกรรมต่างๆ **ด้านสิ่งแวดล้อม** ติดตามตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศอย่างต่อเนื่อง มีมาตรการป้องกันและหาแนวทางเพื่อรักษาปริมาณสัตว์น้ำ และส่งเสริมการรวมตัวของภาคธุรกิจการประมงในเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ **ด้านการบริหารจัดการชุมชน** สร้างความเข้าใจแก่ชุมชนและผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรง การให้สิทธิพิเศษในการเลือกมาตรการชดเชยพร้อมกับการจัดทำแผนบูรณาการพัฒนาชุมชน

มหานคร พบว่าเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์สามารถช่วยบรรเทาอุทกภัยในพื้นที่ดังกล่าวได้ เนื่องจากมีการบริหารปล่อยน้ำจากอ่างเก็บน้ำด้วยระบบโทรมาตรจำนวน ๑๕ สถานี ประกอบกับการใช้เทคนิคการพยากรณ์น้ำไหลเข้าอ่างเก็บน้ำด้วยระบบจำลองทางคณิตศาสตร์ช่วยให้การบริหารจัดการน้ำมีประสิทธิภาพและช่วยลดปริมาณน้ำที่ระบายได้มากยิ่งขึ้น

ด้านการบรรเทาภาวะการขาดแคลนน้ำ ช่วยพัฒนาพื้นที่ในลุ่มน้ำซึ่งขาดแคลนน้ำให้ได้รับประโยชน์ ทำให้การขาดแคลนน้ำ

สำนักงาน กปร. แดงข่าว การจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี

เมื่อวันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๕๘ นายปานเทพ กล้าณรงค์ราญ เลขานุการ กปร. เป็นประธานการ แดงข่าวการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ของสำนักงาน กปร. เนื่องในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัติครบ ๖๐ ปี (๙ มิถุนายน ๒๕๔๙) สำนักงาน กปร. ในฐานะหน่วยงานกลางที่ติดตามเสด็จประสานงาน วางแผน สนับสนุน และร่วมดำเนินงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการดำเนินงานสนองพระราชดำริ จึงกำหนดให้มีการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี เพื่อน้อมรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณและแสดงความจงรักภักดีถวายเป็นพระราชสักการะแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยมีชื่องานว่า “๖๐ ปี ครองราชย์ ประโยชน์สุข ประชาราษฎร์” เพื่อเผยแพร่พระราชกรณียกิจและ

แนวพระราชดำริด้านการพัฒนาตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พร้อมกับเชิญชวนประชาชนร่วมรับทราบและน้อมนำแนวทางการพัฒนาตามแนวพระราชดำริไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพจนกระทั่งประสบความสำเร็จ มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ในครั้งนี้ ได้กำหนดกิจกรรมการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ๓ ด้าน ประกอบด้วย

๑ **ด้านการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์** ประกอบด้วย การแสดงผลสัมฤทธิ์ของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในด้านต่าง ๆ อาทิ เกษตร ป่าไม้ ดิน น้ำ ประมง ปศุสัตว์ และศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้ง ๖ ศูนย์ ในรูปแบบการจัดนิทรรศการสัญจรใน ๔ ภาค ทั่วประเทศ โดยครั้งแรกจะจัดขึ้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ระหว่างวันที่ ๑๙ - ๒๐ มกราคม ๒๕๕๙ ควบคู่กับการจัดประกวดการกล่าวเฉลิมพระเกียรติ เรื่อง “เยาวชนไทยสำนึกในพระบารมี ๖๐ ปี ครองราชย์” ของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาทั่วประเทศ จำนวน ๖ ครั้ง รวมถึง การจัดทำหนังสือเฉลิมพระเกียรติชื่อ “อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ๖๐ ปี ครองราชย์ ประโยชน์สุข ประชาราษฎร์” โดยรวบรวมผลสำเร็จของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในทุก ๆ ด้าน ทุก ๆ สาขาอาชีพ พร้อมทั้งตัวอย่างความสำเร็จที่ราษฎรสามารถนำไปปฏิบัติจนเกิดประโยชน์ต่อตนเอง ประเทศชาติ และการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน จำนวน ๑๑ เล่ม ประกอบด้วย ภาพรวมแนวพระราชดำริ การทำฝายชะลอความชุ่มชื้น (Check Dam) การปรับปรุงดิน ทฤษฎีใหม่ การปลูกป่าในใจคน การใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝก การบำบัดน้ำเสียด้วยวิธีธรรมชาติ การส่งเสริมอาชีพประมง ปศุสัตว์ การส่งเสริมอาชีพ

การเกษตร การบริหารจัดการน้ำ วิธีปฏิบัติตามรอยพระยุคลบาท รวมทั้งการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ทั้งทางสถานีโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และสื่อมวลชนสัญจร เพื่อให้สาธารณชนร่วมร้อยใจถวายพระพรและพร้อมนำแนวพระราชดำริไปปฏิบัติให้บังเกิดประโยชน์ต่อตนเองต่อไป

๒ ด้านการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ ดำเนินการจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศเพื่อพัฒนาฐานข้อมูลให้มีความสมบูรณ์ ครบถ้วน และสามารถค้นหาข้อมูลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว พร้อมกับพัฒนาส่งเสริมองค์ความรู้ในแนวพระราชดำริด้านต่าง ๆ ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

๓ ด้านการขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยการจัดประกวดกิจกรรมขยายผลตามแนวพระราชดำริที่บังเกิดผลสำเร็จเป็นรูปธรรม ได้แก่ การบริหารและการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำส่งผลงานได้ที่โครงการชลประทานจังหวัดทั่วประเทศ และการบริหารจัดการพื้นที่ป่าต้นน้ำ ส่งผลงานได้ที่สำนักบริหารจัดการพื้นที่ป่าอนุรักษ์ที่ ๑ - ๑๖ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช และสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่กองติดตามประเมินผล สำนักงาน กปร.

วารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๓ ประจำเดือน ก.ค.-ก.ย. ๒๕๕๘

คณะที่ปรึกษา

นายปานเทพ กล้าณรงค์ราญ
เลขาธิการ กปร.
นายเฉลิมเกียรติ แสนวิเศษ
รองเลขาธิการ กปร.
นายสมพล พันธุ์มณี
รองเลขาธิการ กปร.
นายปรกรณ์ สัตยวงษ์
ที่ปรึกษาด้านการประสานงานโครงการ
คุณกานต์ พรหมศิริ
ที่ปรึกษาด้านการประสานงานโครงการ
นานสุวัฒน์ เทพอารักษ์
ที่ปรึกษาด้านการประสานงานโครงการ

บรรณาธิการ

นางสาวศรียุติ บุญทอง
ที่ปรึกษาด้านการพัฒนา

บรรณาธิการบริหาร

นายชัชชัย ภูวิชัยสัมฤทธิ์

คณะบรรณาธิการ

นายปวิตร นวมะรัตน์
นายประสาก พาศิริ
นายนคร สำเภาทิพย์
นายนรินทร์ กาญจนฤกษ์

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อเกิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศ
๒. เพื่อเผยแพร่พระราชกรณียกิจในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศ ที่ได้พระราชทานแนวพระราชดำริด้านการพัฒนาประเทศให้บังเกิดความยั่งยืน
๓. เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวพระราชดำริ และโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้แก่ประชาชน หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และสื่อมวลชนให้ได้รับทราบข้อมูลอย่างถูกต้องและกว้างขวางขึ้น

กองบรรณาธิการ

นางศศิพร ปาณิกบุตร
นางสาววิไล ทมออกอรุณ
นางสาวปิยวรรณ เสรีชัยตระกูล
นางสาวณัฐฤดี แสนทวีสุข
นางสาวพิมพ์จันทร์ บุตรเนียร

ฝ่ายศิลปกรรมและประสานการผลิต

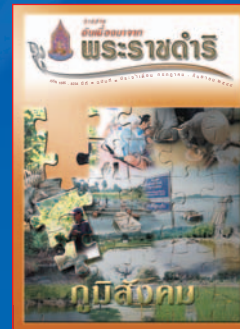
นายสุทัศน์ โพธิศิริกุล

ฝ่ายภาพ

นายวิชาญ ธีระสืบสกุล
นายทวีศักดิ์ แป้นคุ้มญาติ

ฝ่ายพิสูจน์อักษร

นางสาวสุริดา พรรณคงษ์
นางสาวมณฑิกา โพธิ์ทอง

ดำเนินการโดย

กองประชาสัมพันธ์

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๓๘ ทำเนียบรัฐบาล โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (เดิม)

ถนนราชดำเนินนอก เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

โทร. ๐ ๒๒๒๘๐ ๖๐๕๓-๐๕๕

โทรสาร ๐ ๒๒๒๘๐ ๖๒๐๖, ๐ ๒๖๒๕ ๕๐๘๑

<http://www.rdpb.go.th>

e-mail : pr@rdpb.go.th

ตู้ ปณ.๕ ปณ.พ. ทำเนียบรัฐบาล กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๒

โปรดทราบ

บทความ ข้อเขียนต่างๆ ในวารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียน มิใช่เป็นความเห็นของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

